Waterhuishoudingsplan 3
2005 - 2010
Provincie Utrecht

concept

28 september 2004

Inhoudsopgave

Lijst met afkortingen 2
Samenvatting 3
1 Inleiding 7
2 De hoofdlijnen van het beleid 9
2.1 Ontwikkelingen in het waterbeheer 9
2.2 Doelen van het waterbeheer 10
3 Functies 13
4 Thema's in het waterbeheer 16
4.1 Veiligheid 16
4.2 Waterkwantiteit 19
4.3 Waterkwaliteit en ecologie 25
4.4 Stedelijk waterbeheer en waterketen 28
4.5 Water en ruimte 33
4.6 Vaarwegen 35
4.7 Organisatie waterbeheer 36
5 Gebiedsgericht beleid 38
5.1 Gelderse Vallei 38
5.2 Amstelland 42
5.3 Zuid-Holland-Zuid 46
6 Uitvoering en monitoring 47
Bijlagen 1 t/m 8 49
Bijlage 1 Zeggenschaptabel 51
Bijlage 2 Functietoekenning 53
Bijlage 3 Kaart koude-warmte opslag 57
Bijlage 4 Kaart waterlichamen voor menselijke consumptie 59
Bijlage 5 Richtlijnen peilbesluiten 61
Bijlage 6 Samenhang planvormen 65
Bijlage 7 Checklist gemeentelijke rioleringsplannen 67
Bijlage 8 Richtlijnen waterparagraaf 69

Kaarten: Verdrogingskaart
(Grond)waterlichamen voor onttrekking van water voor menselijke consumptie
Gebiedsdoelen
Functiekaart (A3)

Lijst met afkortingen

BEZEM	Bestrijding Eutrofiëring in de Zuidelijke Randmeren
Bhvbz	Besluit op de hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden
Bkmo	Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater
BRTN	Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland
CEMT	Conferentie van de Europese ministers van Transport
CVB	Commissie Vaarwegbeheerders
DLG	Dienst Landelijk Gebied
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EKRW	Europese Kaderrichtlijn Water
END	Ecologische Normdoelstelling
GGOR	Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
HELP	Herziening Evaluatie Landinrichtingsplannen
HIS	Hoogwaterinformatiesysteem
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
IPO	Interprovinciaal Overleg
LTV	Leidraad Toetsen op Veiligheid
MAP	Meerjaren Actieprogramma
m.e.r.	Milieueffectrapportage (de procedure)
MER	Milieueffectrapportage (het rapport)
MTR	Maximaal Toelaatbaar Risico
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NW4	Vierde Nota Waterhuishouding
PKB	Planologische Kernbeslissing
PMP	Provinciaal milieubeleidsplan
PMV	Provinciale Milieu Verordening
PvA	Plan van Aanpak
SED	Specifiek Ecologische Doelstelling
SGB	Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid
STIBOKA	Stichting Bodemkartering
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTV	Voorschrift Toetsen op Veiligheid
WB21	Waterbeheer in de 21^{e} eeuw
WBP	Waterbeheersplan, zoals dat wordt opgesteld door ieder waterschap
WHP	Provinciaal waterhuishoudingsplan
WHP2	Tweede waterhuishoudingsplan van de provincie Utrecht
WHP3	Derde waterhuishoudingsplan van de provincie Utrecht
Wmb	Wet Milieubeheer
Wro	Wet op de Ruimtelijke Ordening
Wvo	Wet verontreiniging oppervlaktewater
Wwh	Wet op de Waterhuishouding

Samenvatting

Inleiding
In dit derde waterhuishoudingsplan van de provincie Utrecht geven wij[1] de hoofdlijnen weer van ons waterbeleid voor de periode 2005 tot en met 2010. In dit nieuwe plan integreren wij de recente ontwikkelingen in het waterbeheer in ons waterbeleid. Dan gaat het vooral om:

- Waterbeheer in de 21e Eeuw;
- Europese Kaderrichtlijn Water;
- het watertekort in de zomer van 2003; en
- de discussie over de veiligheid van regionale waterkeringen en het provinciale toezicht daarop, mede naar aanleiding van de kadebreuk in Wilnis in augustus 2003.

Dit plan heeft een looptijd van zes jaar in plaats van de gebruikelijke vier jaar, zodat we aansluiten bij de plannen rond de invoering van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Hoofdlijnen
Het hoofddoel voor dit derde provinciale waterhuishoudingsplan is:

Wij willen een veilig en bewoonbaar land hebben en in stand houden. De provincie Utrecht streeft naar gezonde en veerkrachtige watersystemen en een duurzaam gebruik van water voor mens en natuur.

Het belangrijkste uitgangspunt is voor ons 'duurzaam waterbeheer', conform het landelijk beleid, vastgelegd in het Nationaal Bestuursakkoord Water en Waterbeheer 21e Eeuw.
Duurzaam waterbeheer houdt in dat eventuele knelpunten niet worden afgewenteld in tijd, plaats of milieucompartiment. Daarnaast wordt gestreefd naar een natuurlijker beheer van water, dat minder afhankelijk is van technische maatregelen. Hiervoor is het nodig water als uitgangspunt te nemen voor de ruimtelijke ordening. In ons streekplan hebben wij daarom als één van de hoofdlijnen vastgelegd dat water een ordenend principe is.

Sinds november 2003 is voor alle ruimtelijke plannen een watertoetsprocedure wettelijk verplicht. Deze verplichting zorgt ervoor dat er in een vroeg stadium van planontwikkeling al voldoende aandacht is voor de gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen voor het watersysteem. Wanneer dit relevant is, passen wij zelf de watertoets toe. Wij zien er op toe dat bij besluiten die wij moeten goedkeuren de watertoets is uitgevoerd.
Bij de selectie van maatregelen om wateroverlast te bestrijden hanteren we de voorkeursvolgorde: vasthouden-bergen-afvoeren. Alleen als we goede redenen hebben, wijken we daarvan af. We onderzoeken alle mogelijke oplossingen en maken een keuze op basis van een integrale afweging.

Een andere belangrijke ontwikkeling is de Europese Kaderrichtlijn Water, die op 22 december 2000 van kracht is geworden. Doel van de kaderrichtlijn is het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische toestand van waterlichamen. De nadruk ligt hierbij - veel meer dan in ons huidige beleid - op de ecologische toestand. De kaderrichtlijn schrijft een aanpak voor die is gebaseerd op internationale stroomgebieden. In 2009 moeten stroomgebiedbeheerplannen vastgesteld zijn met maatregelen die leiden tot het behalen van de doelstellingen in 2015. De ecologische doelstellingen kunnen gebiedsgericht ingevuld worden. Wij willen in deze plannen realistische en ambitieuze doelen opnemen.

Bij de uitvoering van ons waterbeleid krijgen gebiedsgerichte projecten een belangrijke plaats. Daarin worden verschillende beleidsvelden gecombineerd en is een grote rol is weggelegd voor deelnemers uit de regio. Wij zien in meervoudig ruimtegebruik een belangrijk concept om de noodzakelijke ruimte

[1] Er bestaat een taakverdeling tussen gedeputeerde staten en provinciale staten. Samen vormen ze het provinciaal bestuur, de 'wij' in dit waterhuishoudingsplan.

voor water te vinden. Daarbij combineren we verschillende functies, zoals bijvoorbeeld waterberging met landbouw of natuur.

De provincie heeft een sleutelpositie in de afstemming tussen ruimte, water en milieu. Deze afstemming is van toenemend belang. Daarnaast is er de afgelopen jaren sprake van een toegenomen maatschappelijke en bestuurlijke aandacht voor de waterstaatszorg. Vanwege deze ontwikkelingen zullen wij onze rol als regisseur en toezichthouder op enkele punten beter moeten benutten. Dat betreft de uitvoering van dit plan, alsmede de secundaire waterkeringen (normering en toezicht).

Functiekaart
Een belangrijk onderdeel van dit waterhuishoudingsplan is de functiekaart. De kaart is afgeleid van de plankaarten van ons streekplan. Het beschrijft op welke doelen het lokale waterbeheer gericht dient te zijn. Verder geven we aan, waar speciale aandachtspunten gelden, bijvoorbeeld voor de bescherming van grondwater en de beperking van bodemdaling in veenweidegebieden.

Thema's in het waterbeheer
Voor de beschrijving van ons beleid hebben wij zeven thema's onderscheiden:

1. Veiligheid
2. Waterkwantiteit
3. Waterkwaliteit en ecologie
4. Stedelijk waterbeheer en waterketen
5. Water en ruimte
6. Vaarwegen
7. Organisatie van het waterbeheer

Voor ieder thema hebben we doelstellingen uitgewerkt in operationele doelen en bijbehorende indicatoren. Per thema beschrijven we ook acties die we zelf gaan uitvoeren. Hierop kunt u ons aanspreken. Maar als provincie alleen kunnen wij de doelen meestal niet bereiken. Vaak zijn we afhankelijk van samenwerking met andere partijen. Daarom beschrijven we ook per thema wat we van onze partners in het waterbeheer verwachten. Hierbij doelen wij op Rijk, waterbeheerders, gemeenten en maatschappelijke organisaties.

In deze samenvatting beschrijven we kort het beleid met betrekking tot enkele aansprekende onderwerpen die in ons waterhuishoudingsplan aan de orde komen.

Normering en toezicht secundaire waterkeringen
De dijkverschuiving in Wilnis op 25 augustus 2003 toont het belang aan van de veiligheid van secundaire waterkeringen. De provincies Utrecht en Noord- en Zuid-Holland voeren momenteel, samen met de waterbeheerders, een project uit om op basis van de betreffende IPO-leidraad het vereiste veiligheidsniveau van secundaire waterkeringen vast te stellen.

Het veiligheidsniveau is afhankelijk van de functie van het beschermde gebied. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de resultaten van de onderzoeken naar de stabiliteit van veenkades onder andere in droge periodes. Het streven is in 2005 het vereiste veiligheidsniveau van deze categorie waterkeringen te hebben vastgelegd in de verordeningen op de waterkering.

De waterbeheerders stellen randvoorwaarden op voor kruinhoogte en stabiliteit van de keringen. Regelmatig toetsen zij de veiligheid van de keringen en rapporteren ze ons hierover. Wij spreken in overleg met de waterbeheerders een uiterste datum af, waarop alle secundaire waterkeringen aan het vereiste veiligheidsniveau moeten voldoen.

Wateropgave
In de stroomgebiedsvisies Amstelland, Gelderse Vallei en Zuid-Holland-Zuid is beschreven aan welke opgave moet worden voldaan om de problemen met wateroverlast, -tekort en -kwaliteit op te lossen.

Samen met de waterbeheerders werken wij de wateropgave verder uit. We stellen maatregelpakketten op voor de oplossing van de problemen. Oplossingen willen we zoveel mogelijk lokaal realiseren door het vasthouden van water. Water bergen beschouwen we als tweede mogelijkheid.

Voor de Gelderse Vallei zijn in het streekplan en het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost drie waterbergingsgebieden aangewezen: Binnenveld, Asschatterpolder en Schammerpolder. In het westen van de provincie wordt voor enkele locaties de noodzaak en mogelijkheid voor waterberging nader onderzocht: De Venen, de Bethunepolder, het gebied van de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn, de Broekzijdsche Polder en rondom de stad Utrecht.

Over De Venen nemen wij uiterlijk in 2005 een beslissing, over de Bethunepolder in 2008 en over de overige gebieden uiterlijk in 2007. Bij aanwijzing in bestemmingsplannen, inrichting en ingebruikname van waterbergingsgebieden wordt de schade bij belanghebbenden in deze gebieden adequaat vergoed. Hoe dat wordt geregeld, moet voorafgaand aan de aanwijzing van een waterbergingsgebied duidelijk zijn.

Veenweidegebied
Ons beleid in het veenweidegebied is erop gericht een duurzaam waterbeheer op langere termijn te creëren, dat zoveel mogelijk voldoet aan de doelen van het waterbeheer voor de verschillende functies in het gebied. Voor de duurzaamheid van het waterbeheer is het van belang de drooglegging te beperken en de versnippering van peilvakken terug te dringen. Daardoor wordt de snelheid van de bodemdaling verminderd en worden de verschillen in hoogteligging op korte afstand niet vergroot.

Voor gebieden met de functie landbouw streven wij naar peilen die een levensvatbare uitoefening daarvan mogelijk maken. Daarbij gelden de volgende beperkingen. De drooglegging, zoals die is afgesproken bij het instellen van de huidige peilbesluiten, mag bij herziening van peilbesluiten niet vergroot worden. Vergroting van de drooglegging kan alleen overwogen worden als dat landbouwkundig noodzakelijk is en andere belangen niet onevenredig schaadt. In ieder geval hanteren wij een maximale drooglegging van 60 cm gemiddeld per peilvak.

In hoofdstuk 4.2 vindt u een complete beschrijving van ons beleid ten aanzien van het peilbeheer in het veenweidegebied. In 2004 vindt de evaluatie van het *Plan De Venen* plaats. Daarnaast werken wij aan een samenhangende visie op het veenweidegebied. Bij deze ontwikkelingen betrekken we ook het peilbeheer in het veenweidegebied. Mogelijk leidt dat tot aanpassing van ons beleid.

Waterkwaliteit en ecologie
Gedurende de looptijd van dit plan wordt de Europese Kaderrichtlijn Water ingevoerd. Op basis van deze richtlijn geven wij ons beleid voor waterkwaliteit en ecologie vorm in samenwerking met Rijk, waterbeheerders, gemeenten en maatschappelijke organisaties. In 2009 wordt dit beleid in stroomgebiedbeheerplannen vastgelegd. Bij de vaststelling van ons waterhuishoudingsplan is het nog onduidelijk hoe de richtlijn ingevoerd wordt.

Tot die tijd richten wij ons beleid op het bereiken van eerder afgesproken doelstellingen. Voor de waterkwaliteit gaat het om het voldoen aan de MTR-normen (Maximaal Toelaatbaar Risico). Voor veel stoffen kan in 2007 hieraan op de meest locaties worden voldaan. Waar 2007 niet haalbaar is, streven wij ernaar aan de normen te voldoen in 2010. We weten, dat dit voor enkele stoffen (fosfaat, stikstof, nikkel, koper en zink) niet overal haalbaar is.

In de stroomgebiedbeheerplannen willen wij voor de waterkwaliteit ambitieuze, maar realistische doelen vastleggen. Tot de invoering van de kaderrichtlijn richten we ons voor de ecologische doelstellingen op de Ecologische Normdoelstellingen (END). Deze en de MTR-normen worden gedurende de looptijd van dit plan vervangen door doelstellingen gebaseerd op de kaderrichtlijn.

Stedelijk waterbeheer en waterketen
Ook in het stedelijk gebied zijn maatregelen nodig om onze doelstellingen voor de bestrijding van wateroverlast en verdroging en het verbeteren van waterkwaliteit en ecologie te bereiken. Bij de aanleg van nieuw stedelijk gebied en stadsvernieuwing zijn belangrijke kansen aanwezig voor de verbetering van het watersysteem.
We kunnen voldoende ruimte voor water maken, meer oppervlaktewater creëren en bevorderen dat regenwater niet op het riool wordt geloosd. Intensieve samenwerking tussen de gemeenten als rioolbeheerder en het waterschap als zuiveringsbeheerder is hiervoor essentieel.

De landelijke beleidslijn is dat in de periode tot 2005 gemeenten moeten voldoen aan de basisinspanning, waarbij de lozing uit de noodoverlaten van het rioolstelsel in 2005 met de helft verminderd is ten opzichte van 1985. In de periode tot 2008 bereiden gemeenten en waterschappen plannen voor, die er toe moeten leiden dat de lozing van afvalwater conform de kaderrichtlijn in 2015 niet meer leidt tot overschrijding van de normen.

Monitoring en voortgangsrapportage
We hechten groot belang aan de uitvoering van ons waterhuishoudingsplan. Daarom laten we ons ieder jaar informeren over de voortgang van de acties. En dat vertalen we eens per twee jaar in een uitgebreid publieksgericht rapport. We gebruiken deze monitoring bovendien om - waar nodig - onze acties bij te stellen.

1 Inleiding

Dit derde waterhuishoudingsplan (WHP) van de provincie Utrecht beschrijft wat wij[2] tot 2010 willen bereiken op het gebied van waterbeheer. Belangrijke andere spelers zijn het Rijk, de waterbeheerders, de gemeenten en maatschappelijke organisaties. Het WHP is gebaseerd op de Wet op de waterhuishouding (Wwh). Volgens deze wet worden in het WHP de hoofdlijnen vastgelegd van het in de provincie te voeren beleid ten aanzien van de waterhuishouding. Bij het opstellen van het WHP moet rekening gehouden worden met het nationale beleid, zoals vastgelegd in de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) uit 1998. Waterschappen dienen bij het opstellen van hun waterbeheersplan, keur en peilbesluiten rekening te houden met het WHP. Waterbeheersplan, keur en peilbesluiten worden door gedeputeerde staten getoetst aan het WHP. Het WHP vormt ook het formele toetsingkader voor de gemeentelijke rioleringsplannen. De functiekaart in dit plan is de basis voor het ontheffingenbeleid ten aanzien van de gemeentelijke zorgplicht voor riolering. Op al deze manieren wordt gegarandeerd dat het beleid uit WHP doorwerkt in het operationele waterbeheer. Via het streekplan en de watertoets zal ons waterbeleid zijn plaats vinden in ruimtelijke plannen.

Het vorige WHP van de provincie Utrecht is opgesteld in 1999 en was geldig tot juni 2003. Een WHP kan met maximaal vier jaar verlengd worden. Er is gekozen voor een beperkte verlenging van het vorige WHP met twee jaar en het opstellen van een nieuw plan vanwege de vele ontwikkelingen in het waterbeheer in de afgelopen jaren, zoals het toenemend besef van klimaatverandering, het *Waterbeleid in de 21e Eeuw* en de *Europese Kaderrichtlijn Water*. De planperiode voor dit WHP loopt van januari 2005 tot en met december 2010[3]. Verlenging is niet mogelijk. Alle acties voortkomend uit dit plan worden uiterlijk in 2010 afgerond, tenzij anders vermeld.

Dit WHP is opgesteld door de provincie Utrecht in samenwerking met de waterbeheerders. Andere betrokkenen als buurprovincies, gemeenten en maatschappelijke organisaties hebben op verschillende momenten in het proces commentaar kunnen geven op concepten van dit plan. De procedure voor het vaststellen van het WHP staat in de 'Verordening waterhuishouding provincie Utrecht 1992'. Deze procedure bestaat uit het vaststellen door gedeputeerde staten van het ontwerpplan, in april 2004, gevolgd door een periode voor inspraak, het verwerken van de inspraakreacties en de vaststelling van het definitieve plan door provinciale staten, in december 2004. Bij de vaststelling door provinciale staten van dit derde WHP is het tweede WHP vervallen.

De drie andere strategische plannen van de provincie, het streekplan, het milieubeleidsplan en het strategisch mobiliteitsplan, zijn tegelijk met het WHP opgesteld. Ook is samen met de provincie Gelderland en andere partners gewerkt aan het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost. De lange termijn visie op water uit de Stroomgebiedsvisies Amstelland, Gelderse Vallei en Zuid-Holland-Zuid zijn gebruikt als bouwstenen voor streekplan, reconstructieplan en WHP. In het kader van het streekplan heeft een ruimtelijke afweging tussen de verschillende belangen plaatsgevonden. Middels de lagenbenadering is daarbij aan het belang van water een belangrijke rol gegeven. De ruimtelijke keuzes die in het streekplan zijn gemaakt komen in dit WHP terug. In verschillende uitwerkingsplannen van dit WHP werken wij ons beleid in meer detail uit.

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft onze visie op het provinciale waterhuishoudkundige beleid. Daarna wordt het beleid vanuit drie verschillende invalshoeken verder uitgewerkt: functies, thema's en gebieden. In hoofdstuk 3 worden de verschillende functies van het watersysteem beschreven en wordt de functiekaart gepresenteerd. Voor de thema's in het watersysteem en de waterketen worden de operationele doelen en hun uitwerking gepresenteerd in hoofdstuk 4. Voor ieder operationeel doel is door een indicator aangegeven wat wij willen bereiken. Meestal kunnen wij dat als provincie niet alleen. Afrekenbare doelstellingen van de provincie vindt u onder het kopje *Wat kunt u van ons*

[2] Er bestaat een taakverdeling tussen gedeputeerde staten en provinciale staten. Samen vormen ze het provinciaal bestuur, de 'wij' in dit waterhuishoudingsplan.

[3] Wij baseren ons hiervoor op de herziening van de Wet op de waterhuishouding in verband met de implementatie van de Europese kaderrichtlijn water in Nederlandse wetgeving. Mocht de wet niet herzien worden, dan zal dit plan een looptijd hebben van vier jaar.

verwachten? en in het Meerjaren Actieprogramma (MAP) Water. In hoofdstuk 5 worden gebiedsgericht de gewenste ontwikkelingen beschreven. Hoofdstuk 6 tot slot beschrijft de uitvoering en monitoring van dit plan. In de bijlagen worden richtlijnen en achtergrondinformatie gegeven bij een aantal onderwerpen. In het actieprogramma worden de prestaties en acties van de provincie uitgewerkt die wij zullen ondernemen om de operationele doelen te bereiken.

2 De hoofdlijnen van het beleid

2.1 Ontwikkelingen in het waterbeheer

Klimaatverandering, bodemdaling en verstedelijking maken dat de waterhuishouding van Nederland onder druk komt te staan. Klimaatverandering gaan we op verschillende manieren merken, zoals door een verhoging van de maximale afvoer en een verlaging van de minimale afvoer van de grote rivieren, versnelde stijging van de zeespiegel, hevigere regenbuien, meer neerslag in de winter en meer verdamping in de zomer. Dit heeft niet alleen gevolgen voor veiligheid en wateroverlast, maar ook voor watertekort, verdroging en waterkwaliteit. Bij het opstellen van beleid moeten we terdege rekening houden met deze verwachte veranderingen. De vraag is echter daarbij of de waterhuishouding in de huidige situatie wel op orde is. In het afgelopen decennium hebben zich problemen voorgedaan tijdens de hoogwaterperiodes op de rivieren in 1993 en 1995 en tijdens de wateroverlast als gevolg van hevige regenval in 1998. Deze gebeurtenissen zijn aanleiding geweest om het nationale beleid aan te passen. De eerste aanzet daartoe is gegeven door de commissie *Waterbeheer 21e Eeuw* (WB21). In 2000 heeft dit geleid tot het kabinetsstandpunt *Anders omgaan met water* en in 2001 tot de *Startovereenkomst Waterbeheer 21e Eeuw*, tussen Rijk, IPO (Interprovinciaal Overleg), UvW (Unie van Waterschappen) en VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten). Medio 2003 is door deze partijen het *Nationaal Bestuursakkoord Water* (NBW) getekend. Doel van het NBW is om in 2015 het watersysteem op orde te hebben en daarna op orde te houden, anticiperend op de veranderende omstandigheden. Partijen verplichten zich na ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord te starten met de uitvoering van de afspraken. Dit houdt onder andere in het uitvoeren van een maatregelenpakket voor de korte termijn (2003 – 2007). De afspraken uit het Nationaal Bestuursakkoord water zijn opgenomen in dit WHP en het actieprogramma.

Belangrijk uitgangspunt voor het nieuwe waterbeheer is duurzaamheid. Duurzaam waterbeheer houdt in dat eventuele knelpunten in het waterbeheer niet worden afgewenteld in tijd, plaats en milieucompartiment. Bij het selecteren van maatregelen in het waterbeheer worden de volgende tritsen gebruikt om dit uitgangspunt tot uitdrukking te brengen:

- *Vasthouden, bergen en afvoeren* om wateroverlast bij piekafvoeren te voorkomen. Dat betekent waar mogelijk water vasthouden op de plek waar de regen valt, als dat aantoonbaar niet mogelijk is ruimte creëren om water tijdelijk te bergen en pas als dat aantoonbaar niet mogelijk is water afvoeren en benedenstrooms naar ruimte voor water zoeken.
- *Vasthouden, opsparen en aanvoeren* om watertekort te voorkomen. Dat betekent waar mogelijk water vasthouden, als dat niet mogelijk is toch aanvoer van gebiedseigen water realiseren door ruimte te creëren waarin dit water wordt opgespaard, als dat aantoonbaar niet mogelijk is gebiedsvreemd water inlaten.
- *Schoonhouden, scheiden, zuiveren* om de waterkwaliteit te verbeteren. Dat betekent waterverontreiniging in principe bij de bron aanpakken, voor zover dat niet toereikend is schone en vuile waterstromen scheiden en als ook dat niet toereikend is het water zuiveren.

Wij nemen alle opties voor het voldoen aan de wateropgave in beschouwing en de selectie van maatregelen vindt plaats op basis van een integrale afweging. Wij wijken alleen van de tritsen af, als we daar goede redenen voor hebben. Het hierboven beschreven nieuwe waterbeheer vormt de basis voor het beleid van de provincie, zoals dat in dit WHP is vastgelegd. Om dit beleid inhoud te geven is ruimte nodig om water vast te houden, te bergen en/of op te sparen. Om dit te bereiken hanteren wij in de ruimtelijke ordening conform ons streekplan voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de lagenbenadering. Die gaat uit van de volgende drie lagen: de fysieke ondergrond, het infrastructurele netwerk en de gebruikslaag. Het watersysteem maakt onderdeel uit van de onderste laag: de fysieke ondergrond. Kenmerkend voor deze laag is de lange reproductietijd en daarmee het niet of moeilijk vervangbaar zijn. Deze laag laten wij meer dan in het verleden bepalend zijn voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De relevantie van de lagenbenadering is dat ruimtelijke ontwikkelingen in een hoger gelegen laag tot moeilijk of niet omkeerbare aantasting van lagere lagen kunnen leiden. Wij vinden het

belangrijk dat deze consequenties in beeld worden gebracht bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van nieuwe ontwikkelingen. De lagenbenadering vereist dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de consequenties voor alle drie lagen in beeld worden gebracht. Alleen dan kunnen de onderste twee lagen een belangrijker en medeordenende rol spelen. Zo nemen wij bij nieuwe ruimtelijke afwegingen water ook meer als vertrekpunt. De lagenbenadering is overigens geen doel op zichzelf, maar een middel om op een zorgvuldige wijze ruimtelijke afwegingen te maken. Het hanteren van de lagenbenadering wil overigens niet zeggen dat ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting van de onderliggende laag of lagen op voorhand onmogelijk zijn. De aanvaardbaarheid wordt mede bepaald door de ernst van deze aantasting en door het al dan niet mogelijk zijn van mitigerende en compenserende maatregelen.

Als onderdeel van de uitvoering van de *Startovereenkomst Waterbeheer 21e Eeuw* is de wateropgave door waterbeheerders en provincies uitgewerkt in lange termijn visies voor deelstroomgebieden. De provincie Utrecht heeft hierbij de regie gevoerd over de totstandkoming van de visies voor de deelstroomgebieden Amstelland en Gelderse Vallei. De gehele provincie ligt in deze twee deelstroomgebieden, behalve de gemeente Vianen. Die ligt in het deelstroomgebied Zuid-Holland-Zuid. De visies beschrijven onder meer de maatregelen die nodig zijn om het regionale watersysteem op orde te brengen en te houden. De nadruk ligt hierbij op het voorkomen van wateroverlast. In de visies worden geen integrale ruimtelijke afwegingen gemaakt. Dat gebeurt in het kader van het streekplan en het reconstructieplan. De visies zijn gebruikt als bouwsteen voor streekplan en reconstructieplan en voor dit WHP. De stroomgebiedvisies worden onder andere uitgewerkt via actieprogramma's, waar themagerichte en gebiedsgerichte projecten onderdeel van zijn. In het gebied waarvoor het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost is opgesteld, vindt een belangrijk deel van de uitwerking plaats via uitvoering van het reconstructieplan.

Op 22 december 2000 is de *Europese Kaderrichtlijn Water* (EKRW) van kracht geworden. Doel van de EKRW is het duurzaam gebruik van water te bevorderen en de chemische en ecologische toestand van waterlichamen te beschermen en verbeteren. De nadruk ligt hierbij veel meer dan in ons huidige beleid op de ecologische toestand van het watersysteem. Basis voor de EKRW is het denken in internationale stroomgebieden. De provincie Utrecht ligt geheel in het stroomgebied van de Rijn. De Gelderse Vallei maakt hierbij onderdeel uit van het deelstroomgebied Rijn-Midden, de rest van de provincie van Rijn-West. Op grond van de EKRW dienen in 2009 stroomgebiedbeheerplannen vastgesteld te zijn, die onder meer maatregelen beschrijven om uiterlijk in 2015 te voldoen aan de doelstellingen met betrekking tot de ecologische en chemische toestand van de watersystemen. Waterbeheerders krijgen een resultaatverplichting aan de normen van de EKRW te voldoen. De Europese regelgeving die in ontwikkeling is, zoals de Richtlijnen voor grondwater, zwemwater en hoogwaterbescherming, zullen in de komende jaren een stevig stempel drukken op ons waterbeleid. Waar nodig oefenen wij invloed uit bij de opstelling van deze richtlijnen en anticiperen op hun invoering.

De droge zomer van 2003 heeft de aandacht gevestigd op de problemen van watertekorten, de inlaat van brak water en de gevolgen van droogte voor de stabiliteit van veenkades. Onderzoeken op dit gebied zijn in uitvoering en hebben nog geen concrete aanbevelingen voor beleid opgeleverd. In dit WHP geven wij waar mogelijk aan welke maatregelen moeten worden genomen. Waar dat nog niet duidelijk is, geven wij aan wat wij doen om tot concrete maatregelen te komen.

2.2 Doelen van het waterbeheer

Het hoofddoel voor dit derde provinciale waterhuishoudingsplan is:

Wij willen een veilig en bewoonbaar land hebben en in stand houden. De provincie Utrecht streeft naar gezonde en veerkrachtige watersystemen en een duurzaam gebruik van water voor mens en natuur.

In het waterbeheer zijn verschillende thema's te onderscheiden. Onderstaande tabel presenteert voor de verschillende thema's onze doelen. Deze gelden voor de gehele provincie. Functiegerichte doelstellingen worden beschreven in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 worden de basisdoelstellingen en de operationele doelen beschreven voor de verschillende thema's en worden de daarvoor noodzakelijke acties globaal beschreven. In het actieprogramma worden de acties in meer detail beschreven.

Thema	**Doel**
Veiligheid	*Afdoende bescherming tegen hoog water; het land is veilig*. Een veilige situatie voor inwoners en bedrijven houdt in: een acceptabel risico op overstroming als gevolg van hoogwater op Nederrijn/Lek, Markermeer of boezemwater of als gevolg van het falen van keringen langs deze wateren. Daarnaast is adequate rampenbestrijding in geval van een overstroming van groot belang.
Waterkwantiteit	*Een bewoonbaar land;* Schade voorkomen aan verschillende belangen door teveel of te weinig water, zowel oppervlakte- als grondwater. Een duurzaam waterbeheer in het veenweidegebied: het tempo van maaivelddaling en de versnippering van het waterbeheer beperken. Duurzaam gebruik van ons grondwater, dat een belangrijke functie heeft voor drinkwatervoorziening, natuur en landbouw.
Waterkwaliteit en ecologie	*Gezonde en veerkrachtige watersystemen.* Kwaliteit en kwantiteit van grondwater, oppervlaktewater en waterbodem zijn in overeenstemming met de functie-eisen; kwantiteit en kwaliteit voor flora en fauna zijn eveneens goed; de morfologische aspecten voldoen aan de gestelde eisen; en het natuurlijk watersysteem is voldoende in balans om verstoringen (in kwaliteit of hoeveelheid) zelf te herstellen. Milieucalamiteiten moeten adequaat bestreden worden.
Stedelijk waterbeheer en waterketen	*Duurzaamheid in de keten; water wordt op verantwoorde wijze gebruikt.* Het water wordt niet verspild; het gebruik voorziet in de behoeften van de mens zonder dat er negatieve afwenteling plaatsvindt naar elders in tijd of ruimte.
Water en ruimte	*Water als ordenend principe voor het ruimtegebruik.* Het watersysteem wordt gehanteerd als één van de ordeningsprincipes bij de inrichting van en planvorming voor de fysieke leefomgeving. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vormt water een vertrekpunt.
Vaarwegen	*Bevaarbare waterwegen die voldoen aan hun economische en/of recreatieve transportfunctie.* De daarvoor bestemde vaarwegen voldoen aan hun economische en/of recreatieve transportfunctie door een juiste vaardiepte, goede oeverbeschermingen, goede bedieningstijden voor bruggen en sluizen en vaarreglementen die op orde zijn.
Organisatie waterbeheer	*Adequaat functionerende waterschappen*. De waterschappen zijn bestuurlijk en organisatorisch goed geëquipeerd zodat zij doelmatig hun taken kunnen vervullen. Ook gemeenten en provincie vervullen hun taken op doelmatige wijze.

Bij de selectie van maatregelen die nodig zijn om de doelen te bereiken wordt gestreefd naar meervoudig ruimtegebruik en minder versnipperde watersystemen. Meervoudig ruimtegebruik is nodig om de noodzakelijke ruimte voor water te creëren in gebieden met een grote vraag naar ruimte. In zowel het stedelijk gebied als het landelijk gebied zien wij aansprekende mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik door bijvoorbeeld waterberging te combineren met functies als landbouw, natuur, recreatie en wonen en door het stimuleren van groene en blauwe diensten. Op langere termijn streven wij naar minder versnipperde watersystemen door minder vergaande verweving van functies die tegenstrijdige eisen stellen aan het waterbeheer.

Rijk, provincies, waterbeheerders en gemeenten hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheid in het op orde brengen en houden van het watersysteem en de waterketen. De verantwoordelijkheid voor de te treffen waterhuishoudkundige maatregelen ligt bij de waterbeheerders. Voor het oppervlaktewater zijn dit de waterschappen en de regionale directie van Rijkswaterstaat. Wij zijn beheerder van het grondwater. Provincies en gemeenten zorgen voor een integrale afweging en leggen deze vast in provinciale beleidsplannen en streekplannen, respectievelijk structuur- en bestemmingsplannen. Verder betrekken provincies en gemeenten de waterhuishouding bij het opstellen en toetsen van ruimtelijke plannen. Waterbeheerders en provincie zorgen ervoor dat de samenhang tussen hoofdsysteem en regionaal systeem gewaarborgd blijft. Bijlage 1geeft in de vorm van een zeggenschapstabel een overzicht van de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden voor de verschillende beleidsthema's.

In de praktijk blijkt steeds meer dat belangrijke oplossingen voor de huidige problemen op watergebied vanwege de nauwe samenhang met andere beleidsterreinen een integrale aanpak vergen. De wateropgaven vergen ruimtelijke oplossingen. Daarnaast is er de afgelopen jaren sprake van een toegenomen maatschappelijke en bestuurlijke aandacht voor de waterstaatszorg. Deze ontwikkelingen zijn van belang voor de positie van de provincie als regisseur en toezichthouder in het beleidsveld water. De provincie beschikt over een aantal instrumenten om te bewerkstelligen dat het beleid van het waterschap als lichaam van functioneel bestuur wordt ingebed in het algemeen bestuur. Deze instrumenten zijn van tweeërlei aard. Het zijn enerzijds sturende instrumenten in de vorm van kaderstelling en normstelling via planvorming en regelgeving (regie) en anderzijds toezichtsinstrumenten in de vorm van toetsen en corrigeren. Voor zover de afstemming tussen ruimte, water en milieu plaatsvindt via provinciale plannen zijn die plannen overigens ook kaderstellend voor de gemeenten. De wijze waarop wij invulling geven aan de aansturing van en het toezicht op de waterschappen stemmen wij af met de buurprovincies.

Genoemde ontwikkelingen betekenen het volgende voor onze positie als regisseur en toezichthouder:

- In deze planperiode zien wij nadrukkelijker toe op de uitvoering van het WHP. Gedeputeerde staten zullen daarover verantwoording afleggen aan provinciale staten. Met de waterschappen en gemeenten die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van een groot deel van het plan, maken wij afspraken over de wijze waarop zij jaarlijks verantwoording afleggen aan ons (zie de hoofdstukken 4.7 en 6). Om deze vorm van output-sturing mogelijk te maken hebben wij de in het WHP opgenomen operationele doelen, indicatoren en acties zo veel mogelijk toetsbaar geformuleerd. Wij zullen intensiever contact met de waterschappen en gemeenten hebben, zowel vanwege de afstemming van de informatieverstrekking als vanwege de periodieke evaluatie van de stand van zaken bij de uitvoering van het WHP.
- Bij het toezicht op de waterschappen betreffende de secundaire waterkeringen willen wij de analoge systematiek en werkwijze gaan aanhouden als gelden voor de primaire waterkeringen (normering en rapportages). In aanvulling daarop zullen wij zowel ten aanzien van de primaire als ten aanzien van de secundaire waterkeringen een kwaliteitstoets uitvoeren (zie hoofdstuk 4.1).

Het Rijk financiert de noodzakelijke maatregelen in het hoofdsysteem. De waterbeheerders financieren in beginsel de noodzakelijke maatregelen voor de regionale watersystemen. Indien sprake is van extra kosten vanwege meekoppeling van belangen voor bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit of natuurontwikkeling, dan moeten deze worden opgevangen binnen daarvoor bestemde middelen van de belanghebbende derden. De provinciale middelen voor waterbeheer zijn in verhouding tot die van Rijk en waterschappen zeer beperkt. Inzet van provinciale middelen vindt naast wettelijke taken alleen daar plaats waar beperkte middelen het meest bijdragen aan het bereiken van de doelen, met name door het initiëren en stimuleren van nieuwe oplossingsrichtingen.

3 Functies

In dit hoofdstuk beschrijven wij ons beleid vanuit de invalshoek van de functies van het watersysteem. De verschillende functies leiden tot verschillende doelstellingen ten aanzien van de inrichting en het beheer van het watersysteem. In hoofdstuk 4 worden de doelstellingen per thema besproken. Deze zijn soms ook gerelateerd aan functies. De verspreiding van de verschillende functies over de provincie is aangeven op de bijgevoegde functiekaart. De functiekaart is gebaseerd op ruimtelijke afwegingen uit het streekplan. De functies van het WHP en het streekplan komen grotendeels overeen. Enkele functies uit het streekplan zijn in het WHP nader uitgewerkt als er voor de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundige systeem afwijkende en/of specifieke doelstellingen gelden. Bijlage 2 gaat uitvoerig in op de relatie tussen functies in ons streekplan, onze provinciale milieuverordening (PMV) en dit WHP. Functietoekenning betekent voor de waterbeheerders primair een inspanningsverplichting om de bij de functies behorende doelstellingen te behalen. Als er belangen aanwezig zijn die tegenstrijdige wensen hebben ten aanzien van het watersysteem, moeten waterbeheerders zoveel mogelijk hieraan tegemoet komen met gerichte maatregelen. Van de waterbeheerders wordt veelal gevraagd om op lokaal niveau de belangen af te wegen. Hiertoe kunnen de waterbeheerders functies verder ruimtelijk en inhoudelijk uitwerken en detailleren in hun waterbeheersplannen (zie ook bijlage 2). De finale afweging van belangen maken waterbeheerders met name in peilbesluiten.

De functiekaart is gebaseerd op de huidige situatie en op vastgesteld beleid dat voor 2015 uitgevoerd zal worden (zie bijlage 2). Beleid waarvan de uitvoering na 2015 gepland is, maar waarvoor nu al een ruimtelijk reservering noodzakelijk is, is ook opgenomen op de functiekaart. Bij de ontwikkeling van nieuwe functies, zoals natuur, geldt dat de doelstellingen van het waterbeheer gericht blijven op de huidige functie, tot daadwerkelijke functieverandering heeft plaatsgevonden. De tijdshorizon van 2015 sluit aan bij die van streekplan en de EKRW. Het Amsterdam-Rijnkanaal, het Lekkanaal, het Eemmeer en het zomerbed van Nederrijn en Lek worden beheerd door het Rijk. De functies voor deze watersystemen zijn bepaald in het *Beheerplan voor de rijkswateren*.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gebiedsgerichte functies, de oppervlaktewaterfuncties en de aanduidingen op de functiekaart. Gebiedsgerichte functies hebben in tegenstelling tot oppervlaktewaterfuncties betrekking op relatief grotere gebieden, inclusief de oppervlaktewateren. De doelstellingen hebben niet alleen betrekking op het oppervlaktewater, maar ook op het grondwater. Aan aanduidingen zijn doelstellingen verbonden in het kader van het milieu- en ruimtelijke ordeningsspoor en/of het waterspoor. De op een aparte kaart weergegeven aanduidingen voor waterwinning en buitendijks gebied zijn onderdeel van de functiekaart.

Functie/aanduiding	Omschrijving/specifieke doelstelling voor het waterbeheer
Gebiedsgerichte functies	
Landbouw	Inrichting en beheer primair gericht op landbouw
	• Minimalisering van wateroverlast en vochttekorten[4] middels de GGOR[5]-systematiek. • In diepe veenweidegebieden een maximale drooglegging van 60 cm (gemiddeld per peilvak), behoudens eerder gemaakte afspraken in het kader van de landinrichtingsprojecten Lopikerwaard en Eemland.[6] • In diepe veenweidegebieden geen vergroting van de drooglegging tenzij dit noodzakelijk is voor het duurzaam uitoefenen van de functie. • Voldoende mogelijkheden voor de structurele beschikbaarheid en aan- en afvoer van water. • Voldoende mogelijkheden voor de aan- en afvoer van water voor bestrijding van vorstschade voor specifieke in de waterbeheersplannen opgenomen gebieden • Waterkwaliteit voldoet aan de geldende norm, ook in geval van overstorten en nooduitlaten. • Binnen deze functie is lokaal de oppervlaktewaterfunctie waardevolle water- en oevernatuur toegekend.
Natuur	Inrichting en beheer primair gericht op natuur
	• Afstemmen waterhuishouding op voor de natuur gewenste grond- en oppervlaktewaterregime

[4] Zoals eerder vermeld moet bij het opstellen van peilbesluiten onevenredige schade aan overige, niet specifiek aan de functie gekoppelde belangen voorkomen worden dan wel moet deze schade gecompenseerd worden.

[5] GGOR staat voor Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime. Zie verder hoofdstuk 4.2.

[6] Diepe veenweidegebieden zijn gebieden met 80 cm of meer veen in de bovenste 120 cm. (Stiboka definitie).

Functie/aanduiding	Omschrijving/specifieke doelstelling voor het waterbeheer
	(GGOR) in samenhang met de omgeving. • Instandhouden en ontwikkelen van waternatuur in het water en op de oevers door aangepast beheer en onderhoud, met name op diepte houden van watergangen en verbetering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld door het weren van gebiedsvreemd water van slechtere kwaliteit. • Verbetering van migratiemogelijkheden voor fauna en flora in het water en op de oevers. • Voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van het hoogste niveau[7].
Verweving natuur en landbouw	Inrichting en beheer primair gericht op natuur en/of landbouw. De afweging tussen natuur en landbouw is locatieafhankelijk. Deze functie kan in het waterbeheersplan gesplitst worden.
	• Optimaal afstemmen waterbeheer op doelstellingen van beide functies. Hiervoor is lokaal maatwerk nodig. De afstemming heeft met name betrekking op verdroging en waterkwaliteit. • Voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau en voor grotere natuurgebieden van het hoogste niveau.
Verweving natuur en waterrecreatie	Inrichting en beheer primair gericht op natuur en waterrecreatie.
	• Doelstellingen van de functie natuur. • Oppervlaktewaterpeil wordt mede afgestemd op waterrecreatie vanwege bereikbaarheid steigers en doorvaarthoogte van bruggen.
Oppervlaktewater voor drinkwater	Inrichting en beheer primair gericht op drinkwaterbereiding uit oppervlaktewater en natuur.
	• Doelstellingen van de functie natuur. • Beschikbaarheid van voldoende oppervlaktewater met een voldoende kwaliteit voor drinkwaterbereiding.
Stedelijk gebied[8]	Inrichting en beheer primair gericht op bebouwing en infrastructuur
	• Een voor bebouwing en infrastructuur gewenste grondwaterstand om zakking te voorkomen en droge voeten te houden (GGOR). • Verbeteren van de belevingswaarde en de recreatieve waarde van het watersysteem. • Streven naar een afkoppelingspercentage in 2020 van 20% in een gemiddelde situatie in bestaande wijken. • Voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het laagste niveau in bestaande wijken.
Oppervlaktewaterfuncties	
Natte ecologische verbindingszone	Gebieden of structuren die oppervlakte- en grondwaterafhankelijke planten en dieren de mogelijkheid bieden zich te verplaatsen binnen de ecologische hoofdstructuur.
	• Bevorderen van de verspreiding en uitwisseling van flora en fauna tussen natuurgebieden (zowel bestaande als toekomstige). • Voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau.
Waardevolle water- en oevernatuur[9]	Inrichting en beheer gericht op natuur in water en op oevers.
	• Instandhouden en ontwikkelen van waternatuur in het water en op de oevers door aangepast beheer en onderhoud, zoals conserverend peilbeheer en het op diepte houden van watergangen, en verbetering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld door het weren van gebiedsvreemd water en het instellen van spuit- en mestvrije perceelsranden op basis van vrijwilligheid. • Voldoen aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau.
Zwemwater	Inrichting en beheer primair gericht op veiligheid en hygiëne van zwemmers.
	• Voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen in het Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater (Bkmo), het Besluit op de hygiëne en veiligheid van badinrichtingen en zwemgelegenheden (Bhvbz) en het Protocol cyanobacteriën.
Scheepvaart	Inrichting en beheer mede gericht op beroeps- en recreatievaart
	• Voldoendediepte en doorvaarthoogte van de vaarwegen. • Oevers bestand tegen golfslag van schepen. • Bedieningstijden van bruggen en sluizen op elkaar afgestemd.
Aanduidingen	
Gebied met diepe grondwaterstand	Deel van de Utrechtse Heuvelrug waar vegetatie afhankelijk is van regen en hangwater en waar infiltratie plaatsvindt. Speciale aandacht is vereist voor hoeveelheid en kwaliteit van infiltratiewater. Afkoppelen van verhard oppervlak kan hier helpen de grondwatervoorraad aan te vullen.
Waterbergingsgebied	Gebied aangewezen in het streekplan en het reconstructieplan waar overtollig water tijdelijk kan worden geborgen om wateroverlast tegen te gaan. Conform streekplan en reconstructieplan blijven deze gebieden gevrijwaard van ontwikkelingen die inrichting voor waterberging in de weg staan.
Wateropgave nader in te vullen	Gebieden aangewezen in het streekplan, waar de wateropgave nader uitgewerkt gaat worden. De wateropgave heeft zowel betrekking op wateroverlast als op bodemdaling, watertekort en waterkwaliteit. Voor deze gebieden gelden geen nadere beperkingen ten aanzien van het

[7] Conform de systematiek van ecologische normdoelstellingen (END) van de provincie Utrecht. De doelstellingen inzake waterkwaliteit en ecologie worden aangepast en uitgewerkt in het kader van de EKRW. Totdat nieuwe normen gelden, gaan wij uit van het voldoen aan de bestaande normen.

[8] Hier worden de doelen beschreven voor het waterbeheer in bestaand stedelijk gebied. In hoofdstuk 4.4 worden de doelen voor nieuw stedelijk gebied beschreven. Stedelijk gebied aangelegd na het jaar 2000 beschouwen wij als nieuw stedelijk gebied.

[9] Deze functie is toegedeeld aan watergangen en oevers met een bestaande of potentiële natuurwaarde op basis van onderzoek naar het voorkomen van soorten in de huidige situatie en in de afgelopen 25 jaar. Deze oppervlaktewaterfunctie is veelel gelegen in gebieden met de gebiedsgerichte functie landbouw. Het waterbeheer dient daar primair gericht te blijven op de landbouw. In deze gebieden vragen we van de waterbeheerder daarnaast extra aandacht voor de waardevolle water- en oevernatuur.

Functie/aanduiding	Omschrijving/specifieke doelstelling voor het waterbeheer
	ruimtegebruik. In deze gebieden zijn in het streekplan echter geen ontwikkelingen gepland die een eventuele inrichting voor waterberging onmogelijk maken. Aanwijzing van concreet begrensde gebieden vindt plaats in het kader van het streekplan. Concreet begrensde gebieden krijgen in de toekomst de functie waterbergingsgebied.
Buitendijkse gebieden	Inrichting en beheer primair gericht op het afvoeren en/of tijdelijk bergen van water en secundair op andere aanwezige functies. Het afvoerend en/of waterbergend vermogen van deze gebieden mag niet beperkt worden. Verder gelden de doelstellingen voor het huidige gebruik. Conform de beleidslijn Ruimte voor de rivier is intensivering van het ruimtegebruik niet toegestaan in het winterbed van Nederrijn en Lek.
Waterwinning	Terrein, waar het waterleidingbedrijf het grondwater wint; hier gelden strenge regels uit de PMV.
Grondwaterbeschermingsgebied	Beschermingsgebied rond het waterwingebied, gebaseerd op een verblijftijd van het grondwater van maximaal 25 jaar in de ondergrond. Hier gelden regels uit de PMV.
Boringsvrije zone	Beschermingsgebied rond het waterwingebied, gebaseerd op de bescherming van de kleilaag, waaronder wordt gewonnen. Hier gelden beperkt regels uit de PMV.
100 jaarszone	Beschermingsgebied rond een kwetsbaar grondwaterbeschermingsgebied, gebaseerd op een verblijftijd van het grondwater van maximaal 100 jaar in de ondergrond. Hier gelden geen regels uit de PMV, maar worden andere instrumenten ingezet
Veenweidegebied	Veenweidegebieden zijn gebieden met in de bovenste 80 cm van het bodemprofiel 40 cm of meer veen. Diepe veenweidegebieden zijn gebieden met 80 cm of meer veen in de bovenste 120 cm. In peilbesluiten voor deze gebieden is extra aandacht nodig voor het beperken van bodemdaling en het tegengaan van versnippering. In diepe veenweidegebieden wordt de maximale drooglegging beperkt tot 60 cm. (gemiddeld per peilvak). Zie verder hoofdstuk 4.2.

4 Thema's in het waterbeheer

In dit hoofdstuk beschrijven wij de doelstellingen voor de verschillende thema's van het waterbeheer. Voor ieder thema zijn operationele doelen geformuleerd, die aangeven waar wij naar streven. Om deze doelen te bereiken is samenwerking nodig tussen alle betrokken partijen. Daarom geven wij voor ieder thema aan wat u van ons kunt verwachten en welke bijdrage wij van de verschillende partijen verwachten.

4.1 Veiligheid

Afdoende bescherming tegen hoog water; het land is veilig.

Doelstelling

De provincie Utrecht wordt beschermd tegen overstromingen door een systeem van dijken en kades. De basisdoelstelling van ons beleid met betrekking tot veiligheid is dat de kans op overstromingen aanvaardbaar is. Dat wil zeggen dat de kans niet groter is dan het gewenste veiligheidsniveau. De directe primaire waterkeringen beschermen de provincie tegen overstromingen uit het buitenwater (in de provincie Utrecht betreft dit de Nederrijn, de Lek en het Eemmeer) en voldoen aan de in 1996 gestelde normen (behalve het dijkvak Hagestein - Everdingen, waar de dijkversterking in 2007 afgerond zal zijn). De indirecte primaire waterkeringen compartimenteren het beschermde gebied in het westelijk deel van de provincie om de schade in geval van een overstroming te beperken. Het Rijk moet nog maatgevende hoogwaterstanden vaststellen voor deze keringen. Daarom is niet bekend of deze keringen nu voldoende veilig zijn. Regionale waterkeringen, zoals boezemkades, beschermen het gebied tegen overstroming uit het regionale watersysteem. De provincie moet nog normen vaststellen voor boezemkades. Daarom is ook voor deze keringen nu niet bekend of zij voldoende veilig zijn. Mede naar aanleiding van de kadebreuk in Wilnis hechten wij groot belang aan toetsing van de veiligheid van regionale waterkeringen.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

1.	**De kans op overstroming als gevolg van het falen van de directe en indirecte primaire waterkeringen en de regionale waterkeringen is aanvaardbaar en er vindt regelmatig toetsing plaats. Uiterlijk in 2015 voldoen alle directe primaire waterkeringen aan de gestelde normen, voor alle indirecte primaire waterkeringen wordt gestreefd in 2015 aan de gestelde normen te voldoen en voor de regionale waterkeringen wordt aan de normen voldaan overeenkomstig de in 2005 hiervoor te maken planning** **Indicatoren: Percentage van de regionale waterkeringen dat voldoet aan de nog door de provincie op te stellen veiligheidsnormen en de nog door de waterbeheerders op te stellen randvoorwaarden. Doel 100% overeenkomstig de in 2005 op te stellen planning met regelmatige toetsrapportages.** **Percentage van de direct primaire waterkeringen dat voldoet aan de randvoorwaarden die het Rijk vaststelt. Doel 100% in 2015 met iedere vijf jaar voor iedere dijkring een toetsrapportage.** **Percentage van de indirect primaire keringen dat voldoet aan de nog door het Rijk vast te stellen voorwaarden. Tot die tijd het percentage van de indirecte primaire waterkeringen waarvan het veiligheidniveau ten opzichte van 1996 niet achteruit gegaan is. Doel 100% met iedere vijf jaar voor iedere dijkring een toetsrapportage.**
2.	**Gemeenten en waterbeheerders hebben zich voorbereid op het optreden van watercalamiteiten door de processen voor de rampenbestrijding in rampen- of calamiteitenplannen vast te leggen, deze processen onderling af te stemmen en jaarlijks te oefenen.** **Indicatoren: Percentage van de rampen- en calamiteitenplannen waarin men voorbereid is op het optreden van watercalamiteiten. Doel is 100%.** **Frequentie van oefeningen. Doel jaarlijks.**

Wat mag u van ons verwachten?
De normen waaraan de primaire waterkeringen moeten voldoen zijn in ontwikkeling als gevolg van klimaatverandering en nieuw beleid. De Hydraulische Randvoorwaarden uit 1996 zijn gebaseerd op een maatgevende afvoer van de Rijn van 15.000 m^3/s bij Lobith. Alle directe primaire waterkeringen in de provincie voldoen hieraan, behalve het dijkvak Hagestein - Everdingen, waar de dijkversterking in 2007 afgerond zal zijn. De Hydraulische Randvoorwaarden 2001 zijn gebaseerd op de nieuwe maatgevende afvoer van 16.000 m^3/s. In de Planologische Kern Beslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier wordt aangegeven met welke rivierverruimende maatregelen de maatgevende afvoer van de Nederrijn en Lek kan stijgen, zonder dat de maatgevende waterstanden omhoog gaan. In eerste instantie wordt gekozen voor rivierverruimende maatregelen. Pas als die niet haalbaar blijken, worden meer technische maatregelen ingezet. De PKB wordt opgesteld onder leiding van het Rijk. Wij dragen bij aan het opstellen van de PKB en zorgen samen met de andere provincies voor de regionale regie en voor een regionaal advies bij de presentatie van deel 1 van de PKB. Wij richten ons hierbij met name op de afstemming tussen het hoofdwatersysteem en het regionale watersysteem en het behouden en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

Het Markermeer en daarmee in open verbinding staande wateren, zoals Eem en Eemmeer, zijn recent door de Minister aangewezen als buitenwater. In de Hydraulische Randvoorwaarden 2001 heeft de Minister voor het eerst randvoorwaarden opgesteld voor de dijken langs het Eemmeer. Om te voldoen aan deze voorwaarden is verbetering van de waterkering noodzakelijk. Naast dijkversterking wordt ook de mogelijkheid van een beweegbare kering bij de Hollandse of Stichtse Brug onderzocht. Voor de verbetering van de waterkering is een m.e.r.-procedure vereist. Deze duurt tot 2006 en wij treden als bevoegd gezag op. Bij de opstelling van het MER wordt ook onderzocht wat een eventuele verhoging van het veiligheidsniveau langs Eem en Eemmeer van 1/1250 naar 1/4000 per jaar voor gevolgen heeft voor de noodzakelijke dijkversterking. Het waterschap begeleidt de uitvoering van de verbetering van de waterkering.

Elke vijf jaar brengen de provincies voor iedere dijkring verslag uit aan de Minister van Verkeer en Waterstaat over de beveiliging tegen overstromingen. Wij coördineren de totstandkoming van het verslag voor de volgende dijkringen:

- dijkring 44, Kromme Rijn, gereed in 2005, in samenwerking met de provincie Noord-Holland;
- dijkring 45, Gelderse Vallei, gereed in 2005, in samenwerking met provincie Gelderland; en
- dijkring 46, Eempolder, gereed in 2006.

Voor dijkring 14, Zuid-Holland, dijkring 15, Lopiker- en Krimpenerwaard, en dijkring 16, Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, coördineert provincie Zuid-Holland de totstandkoming van de verslagen. Wij leveren aan deze verslagen een bijdrage voor onze provincie.

De dijkverschuiving in Wilnis heeft laten zien hoe groot de maatschappelijke gevolgen zijn van een dergelijke gebeurtenis. Zoals reeds gesteld in hoofdstuk 2.2 willen wij wat betreft de secundaire waterkeringen analoge systematiek en werkwijze gaan aanhouden zoals gelden voor de primaire waterkeringen: het gedachtegoed ontwikkeld bij de primaire waterkeringen wordt in aangepaste vorm ook toegepast op de regionale waterkeringen. Hierbij kunnen de volgende stappen worden onderscheiden:

Stap 1: In een verordening wordt vastgelegd wat het gewenste veiligheidsniveau is van de secundaire waterkeringen. Tevens wordt in die verordening aan de waterschappen de verplichting opgelegd tot periodieke rapportage over de waterstaatkundige toestand. Hierbij denken wij aan zowel vijfjaarlijkse rapportages betreffende de toetsing van secundaire waterkeringen als aan jaarlijkse rapportages betreffende de inspecties (schouw) en de voortgang bij de uitvoering van versterkingswerken. Het streven is het regelgevingstraject in 2005 af te ronden.
Stap 2: Er wordt een Voorschrift Toetsen op Veiligheid (VTV) (of als voorloper daarvan een Leidraad Toetsen op Veiligheid (LTV)) ontwikkeld. Hierin is in detail aangegeven aan welke

eisen de basisgegevens en de rapportages over de veiligheid van secundaire waterkeringen moeten voldoen.

Stap 3: Er wordt geformuleerd welke kwaliteitstoets de provincie uitvoert op de rapportages van de waterschappen. Hierbij gaat het zowel om een toetsing van het proces (zijn alle voorschriften gevolgd) als om een inhoudelijke controle van de veiligheidsbeoordeling (steekproefsgewijs, bij voorkeur te concentreren op locaties met een verhoogd risicoprofiel (grote kerende hoogte, waterkeringen die woongebieden en bedrijventerreinen beschermen).
Wij willen de bij stap 3 genoemde kwaliteitstoets ook gaan uitvoeren ten aanzien van primaire waterkeringen.

Voor de buitendijkse gebieden langs Nederrijn, Lek en Eemmeer stellen wij uiterlijk in 2006 het vereiste veiligheidsniveau vast op grond van de beleidslijn buitendijkse ontwikkelingen. Tot slot onderzoeken wij of een norm voor de Slaperdijk zinvol is om hiermee de dijkring Gelderse Vallei te compartimenteren. Hierover nemen wij uiterlijk in 2005 een besluit. In overleg met de waterbeheerders spreken we een uiterste datum af waarop alle regionale en boezemwaterkeringen aan het vereiste veiligheidsniveau dienen te voldoen.

Op grond van de Nota Handhaving en Veiligheid is in 2002 het Plan van Aanpak afstemming watercalamiteitenbestrijding vastgesteld, dat zich met name richt op afstemming van rampenplannen en calamiteitenplannen van gemeenten en waterschappen. Wij voeren dit plan uit. Hierbij is ook afstemming tussen de provincies van belang. Vanaf 2004 worden de calamiteitenplannen van de waterbeheerders getoetst aan de hand van een interprovinciaal toetsingskader. Hierbij wordt speciale aandacht besteed aan situaties waar de beheersgebieden van de waterschappen en andere betrokken organisaties niet met elkaar overeenkomen, zoals in de gemeente Vianen. Verder presenteren wij in 2004 voor dijkring 15 de resultaten van overstromingsberekeningen. Daarmee is de implementatie van het Hoogwater Informatiesysteem (HIS) afgerond. Verdere ontwikkeling van het systeem zullen wij ondersteunen.

Bestrijding van muskus- en beverratten is ondergebracht bij het Openbaar Lichaam Muskusrattenbestrijding (OLM), een samenwerkingsverband tussen de waterschappen en de provincie. Wij onderzoeken in 2004 of een grootschaligere aanpak van de bestrijding noodzakelijk is. Vanwege de geconstateerde groei van de populatie muskusratten is het OLM inmiddels overgegaan tot piekbestrijding waarbij extra personeel en middelen worden ingezet.

Wat verwachten wij van u?
Van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat verwachten wij de volgende inbreng:

- Medio 2004 vaststellen van deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier en in 2006 afronden van de PKB procedure.
- In de PKB het regionale advies van de provincies voldoende tot zijn recht laten komen. Financiering van de noodzakelijk dijkverbetering langs Eem en Eemmeer.
- Vaststellen van hydraulische randvoorwaarden voor de indirecte primaire waterkeringen en voor de directe primaire waterkering langs de Eem.
- Verdere ontwikkeling van het HIS.

Waterschappen, provincies en het Rijk zorgen ervoor dat de maatregelen uit de PKB Ruimte voor de Rivier uiterlijk in 2015 uitgevoerd zijn.

Van onze buurprovincies verwachten wij samenwerking bij de PKB Ruimte voor de Rivier, de toetsing van de interprovinciale dijkringen, het opstellen van calamiteiten- en rampenbestrijdingsplannen, de implementatie van het HIS en het onderzoek naar een grootschaligere aanpak van de bestrijding van muskus- en beverratten.

Het Waterschap Vallei & Eem is verantwoordelijk voor de realisering uiterlijk in 2010 van de verbetering van de waterkering langs Eem en Eemmeer. De waterbeheerders en gemeenten langs de

Nederrijn en Lek zorgen voor een actieve inbreng bij het opstellen van de PKB Ruimte voor de Rivier. De waterbeheerders stellen ons tijdig de toetsrapporten ter beschikking voor de primaire waterkeringen in hun beheersgebied. De waterbeheerders stellen de randvoorwaarden voor kruinhoogte en stabiliteit op voor de regionale en boezemwaterkeringen op grond van het door ons vastgestelde vereiste veiligheidsniveau voor deze keringen. Regelmatig zullen de waterbeheerders de veiligheid van de regionale waterkeringen toetsen en ons hierover rapporteren. De waterbeheerders zorgen er voor dat deze keringen voor de afgesproken datum aan de randvoorwaarden voldoen en dat zij daaraan blijven voldoen.

De waterschappen zetten de samenwerking met de provincie bij de bestrijding van muskus- en beverratten voort en nemen deel aan het onderzoek naar een grootschaligere bestrijding. De waterschappen, de Rijkswaterstaat directies Utrecht en Oost-Nederland en de gemeenten zorgen voor actuele en adequate calamiteiten- en rampenbestrijdingsplannen met voldoende aandacht voor watercalamiteiten. Speciale aandacht wordt hierbij besteed aan afstemming en coördinatie tussen de verschillende organen, met name daar waar de beheersgebieden van waterschappen en andere betrokken organen niet met elkaar overeenkomen, zoals in de gemeente Vianen.

4.2 Waterkwantiteit

Een bewoonbaar land; de verwerking van regenwater is afdoende.

Doelstelling

De provincie Utrecht streeft ernaar schade aan verschillende belangen door teveel of te weinig water zoveel mogelijk te voorkomen. Dit betreft zowel oppervlakte- als grondwater en vereist een zorgvuldige afweging tussen verschillende belangen met verschillen eisen aan de waterstand. Een basisdoelstelling van ons beleid is dat er geen onaanvaardbare kans is op wateroverlast bij hoge neerslag. Daarbij streven wij er naar dat in de toekomst, bij de verwachte hogere neerslagintensiteit en grotere oppervlakte verhard gebied, de piekafvoeren niet toenemen. Ten behoeve van een duurzaam waterbeheer in het veenweidegebied willen wij het tempo van maaivelddaling en de versnippering van het waterbeheer daar beperken. Wij streven ernaar dat de aan- en afvoer van water geen knelpunt ondervindt als gevolg van achterstand in baggerwerkzaamheden. Tot slot streven wij naar duurzaam gebruik van ons grondwater, dat een belangrijke functie heeft voor drinkwatervoorziening, natuur en landbouw.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

4.	**De kans op wateroverlast vanuit het oppervlaktewater als gevolg van hoge neerslag is aanvaardbaar. Voorlopig gelden hiervoor de werknormen uit het NBW. Vanaf uiterlijk 2015 voldoen alle watersystemen aan de landelijke normen voor wateroverlast.** **Indicator: Percentage van de grondoppervlakte dat voldoet aan de landelijke normen voor wateroverlast. Doel is 100% in 2015**
5.	**Alle relevante delen van de provincie beschikken uiterlijk in 2007 over geldige peilbesluiten. Peilbesluiten zijn gebaseerd op de functiekaart en ons beleid ten aanzien van het vasthouden van water, minder versnipperde watersystemen, beperkingen onderbemalingen en maaivelddaling.** **Indicator: Percentage van de relevante oppervlakte van de provincie waarvoor een geldige peilbesluit is vastgesteld. Doel is 100% in 2007.** **Percentage per peilgebied waarvoor een ontheffing van het peilbesluit (op- of onderbemalingsvergunning) is verleend. Doel is maximaal 10% in 2007.**
6.	**Vermindering van schade aan de natuur als gevolg van verdroging door het verminderen van het areaal verdroogd gebied met 40% in 2010 ten opzichte van de verdrogingskaart van 1999.** **Indicator: Percentage vermindering van het areaal verdroogd gebied ten opzichte van de verdrogingkaart van 1999.**
7.	**De kans op negatieve effecten m.b.t. veiligheid, waterkwantiteit en –kwaliteit door watertekorten als gevolg van droge zomers is aanvaardbaar.**

	Indicator:	**In 2007 is een afwegingskader vastgesteld om te bepalen wat aanvaardbaar is en om maatregelen te selecteren.**
8.	**Het gebruik van grondwater is gereguleerd conform het gewenste maatschappelijke gebruik, zoals gedefinieerd in het Beheerplan Grondwaterkwantiteit, met als doel duurzaam gebruik en beperking van negatieve effecten.**	
	Indicator:	**Percentage van de grondwateronttrekkingen dat in overeenstemming is met het gewenste maatschappelijke gebruik.**
9.	**Opstellen vóór 2010 van een provinciedekkend GGOR (Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime), waarmee een heldere afweging is gemaakt tussen functies en inrichting van het watersysteem.**	
	Indicator:	**Percentage van de provincie waarvoor het GGOR is vastgesteld. Doel is 100% in 2010.**

Wat mag u van ons verwachten?

In het NBW zijn werknormen vastgesteld voor wateroverlast uit het oppervlaktewater als gevolg van hoge neerslag. Deze normen hebben dus geen betrekking op wateroverlast als gevolg van hoge grondwaterstanden of beperkte afvoer door de riolering. De waterbeheerders toetsen alle watersystemen aan de werknormen en geven aan welke technische en ruimtelijke maatregelen en welke financiële inspanningen nodig zijn om aan de normen te voldoen. Wij leveren een personele bijdrage aan de uitvoering van de toetsing. Aan het formuleren van maatregelen en het nader invullen van de wateropgave dragen wij zowel qua personeel als qua financiën bij. De trits vasthouden-bergen-afvoeren en het niet verhogen van piekafvoeren zijn uitgangspunten bij het opstellen van de maatregelpakketten.
Wij geven in zijn algemeenheid de voorkeur aan lokale ruimtelijke maatregelen zoals vergroting van het areaal oppervlaktewater en kleinschalige waterberging boven grootschalige waterberging. Aan grootschalige waterberging geven wij in het algemeen de voorkeur boven het versneld afvoeren van water door het vergroten van de gemaalcapaciteit.
Poldersystemen kunnen ook falen doordat het gemaal weliswaar voldoende capaciteit heeft, maar niet kan malen omdat het peil op de ontvangende boezem te hoog is en er een maalstop wordt afgekondigd. Op welk moment een maalstop wordt afgekondigd hangt samen met de hoogtenorm van de boezemkaden. Op deze wijze is er een relatie tussen de normering van de boezemkaden en die voor wateroverlast. Op het moment dat er duidelijkheid komt over de normering van de boezemkaden moet bekeken worden of er aanleiding is voor (aanvullende) maatregelen.

Alle opties voor het voldoen aan de wateropgave worden in beschouwing genomen en de selectie van maatregelen vindt plaats op basis van een integrale afweging. Op deze manier kan de uitkomst van de selectie dus afwijken van de trits, als er daarvoor goede argumenten zijn. De oplossingen mogen een goede waterkwaliteit niet belemmeren. Indien ruimtelijke maatregelen nodig zijn, vindt een integrale afweging plaats via het streekplan. Voor de planologische aanwijzing van waterbergingsgebieden geldt het schadevergoedingsregime van de Wet op de ruimtelijke ordening. Voor het in gebruik nemen van gebieden voor waterberging dienen de waterschappen een nadeelcompensatieregeling vast te stellen. De Unie van Waterschappen heeft daarvoor een modelregeling ontwikkeld.

In het NBW hebben waterschappen, gemeenten, provincies en het Rijk de volgende planning afgesproken. De toetsing aan de werknormen wordt in 2005 afgerond. De uiteindelijke normen voor wateroverlast nemen wij op in de provinciale verordening waterhuishouding. Op basis van de reeds opgestelde stroomgebiedsvisies, de resultaten van de toetsing en de stedelijke waterplannen van de gemeenten maken wij een integrale afweging van de ruimtebehoefte. De definitieve taakstellende afspraken over wateroverlast leggen wij uiterlijk in 2007 vast via het streekplan en het WHP, zo mogelijk in uitwerkingsplannen. De streekplankaart en de functiekaart van dit WHP kennen nu de aanduidingen *waterberging* en *wateropgave nader in te vullen*. Uiterlijk in 2007 vervalt de aanduiding wateropgave en wordt daar waar nodig vervangen door de aanduiding waterberging. De nadere invulling van deze afspraken per gebied wordt beschreven in hoofdstuk 5. Voor de Bethunepolder streven wij ernaar in 2008 een beslissing te nemen over eventuele waterberging.

Als uitwerking van dit WHP en ons milieubeleidsplan stellen wij een *Uitvoeringskader baggerspecie provincie Utrecht 2005-2010* vast. Hierin geven wij onder andere aan hoe wij voldoende capaciteit willen realiseren voor stort en verwerking van verontreinigde bagger, die onder meer vrijkomt bij het onderhoud van watergangen.

In 2004 vindt de evaluatie van het *Plan De Venen* plaats. Daarnaast werken wij aan een samenhangende visie op het veenweidegebied. Deze actie komt voort uit het voornemen in ons streekplan en uit de samenwerking met de Randstadprovincies. Bij deze ontwikkelingen wordt ook het peilbeheer in het veenweidegebied betrokken.

Conform het NBW stellen wij voor de provincie een gebiedsdekkend GGOR op. Dit geldt in ieder geval voor het landelijk gebied. Op dit moment worden ervaringen opgedaan met het opstellen van een GGOR voor stedelijk gebied. Indien deze ervaringen positief zijn, streven we er naar om ook voor stedelijk gebied een GGOR op te stellen.
Vóór 2005 dienen de kaders opgesteld te zijn. Wij hebben ervoor gekozen om het opstellen van het GGOR te laten meeliften met projecten die toch al op de rol staan, zoals verdrogingsonderzoeken, herinrichtingsprojecten en peilbesluiten. Dit betekent dat we voor een deel afhankelijk zijn van de initiatieven van andere instanties (zoals de waterschappen). Dit betekent ook dat het opstellen van de kaders en het opstellen van het GGOR parallel lopen. De opgedane ervaring in het opstellen van de eerste GGOR-projecten (er zijn eind 2003 twee gebiedsgerichte pilots en één thematische pilot opgestart) kan worden gebruikt bij het zo goed mogelijk vaststellen van de kaders.
Om dit proces goed te laten verlopen is het Platform Verdrogingsbestrijding omgebouwd tot Platform GGOR. In het Platform GGOR hebben alle belangen en deelnemende partijen zitting, voor zover ze hebben aangegeven daar behoefte aan te hebben. Het daadwerkelijk opstellen van de gebiedsgerichte GGOR's gebeurt in werkgroepen, waarin de voor dat project betreffende belangengroepen zitting hebben. De provincie is trekker voor het stellen van de kaders, de waterschappen zijn trekker voor het opstellen van de bouwstenen voor het GGOR. De waterschappen zullen de GGOR's opstellen en deze ter goedkeuring aan de provincie voorleggen. Het platform staat onder voorzitterschap van de provincie. Na een jaar gedraaid te hebben, wordt het functioneren van het platform geëvalueerd. In gebieden met de functie *Verweving natuur en landbouw* is het maken van een heldere afweging tussen functies en inrichting van het watersysteem van het grootste belang. Daarom krijgen deze gebieden bijzondere aandacht bij het opstellen van het GGOR.
Voor de periode 2004-2007 hebben we een jaarlijks budget gereserveerd om de GGOR-projecten die in die jaren daadwerkelijk worden opgestart, mede te financieren. De verdeelsleutel zal mede afhangen van het aantal GGOR-projecten dat per jaar door de waterschappen wordt opgestart.[10]
Voor het opstellen van peilbesluiten en het GGOR is het noodzakelijk voor de verschillende functies de optimale waterstand te bepalen en de schade te schatten die ontstaat bij een suboptimale waterstand. Voor de landbouw worden hiervoor tot op heden door de waterschappen de zogenaamde HELP-tabellen gebruikt. Deze voldoen niet helemaal, omdat zij geen rekening houden met perceelsvorm en –grootte en kosten voor beheer en onderhoud. Waar mogelijk dragen wij bij aan de totstandkoming van vervangende instrumenten voor de HELP tabellen. Als flankerend beleid bij het peilbeheer willen wij de mogelijkheid voor functieverandering beschouwen. In de planperiode doen wij een onderzoek naar de instrumenten en financieringsbronnen hiervoor.

De provincie stimuleert en begeleidt derden (gemeenten, waterbeheerders, natuurterreinbeheerders, landbouw, landgoedeigenaren, recreatieschappen en drinkwaterbedrijven) bij het nemen van verdrogingsbestrijdingsmaatregelen. Daarbij wordt gekozen voor een tweesporenaanpak: lokale maatregelen nemen die geen nadelige effecten hebben buiten de natuurgebieden en gebiedsgerichte integrale projecten starten om het gewenste, afgewogen waterbeheer (GGOR) voor alle functies uit het gebied te bepalen. Voor de gebiedsgerichte projecten wordt afstemming gezocht met de

[10] Er moet voldaan worden aan de randvoorwaarden voor de besteding van de Exploitatieverschillen Grondwaterbeheer. Deze financiering ligt vast in het besluit van Provinciale Staten van 8 december 2003.

gebiedsplannen van de Subsidieregeling Gebiedsgericht Beleid (SGB). Rijk en provincies streven ernaar vanaf 2005 te werken volgens een nieuw Sturingsmodel landelijk gebied, waarbij de vele verschillende subsidiestromen gebundeld worden en de programmering plaatsvindt in een prestatieovereenkomst tussen Rijk en provincie gebaseerd op integrale gebiedsplannen. Ook verdrogingsbestrijding gaat hier deel van uitmaken.

Bij dit WHP treft u een nieuwe verdrogingskaart voor de provincie Utrecht aan.
We onderscheiden op deze kaart drie soorten verdroogde gebieden:

1. bestaande natuurgebieden;
2. nieuwe natuurgebieden; en
3. water- en oevernatuur buiten natuurgebieden.

In de eerste twee soorten gebieden streven we naar goede hydrologische condities voor zowel land- als waternatuur. Deze condities zijn grotendeels vastgelegd in de Utrechtse Natuurdoeltypen. De derde categorie omvat gebieden met een waardevolle water en oevernatuur. De hoofdfunctie van deze gebieden is anders dan natuur. Alle gebieden met een natuurfunctie (behalve die met droge natuurdoelen) worden als verdroogd beschouwd tot het tegendeel is bewezen.
Daarnaast is het zoekgebied voor nieuwe natuur ook aangegeven op de kaart. Een deel van dit zoekgebied wordt later natuurgebied, waarna het in categorie 1 of 2 terecht komt. Tot slot is het reeds bereikte herstel globaal weergegeven. Deze herstelgegevens zijn ontleend aan de provinciale Voortgangsrapportage 2002.

Uit de afwegingen in GGOR-kader komt voort in hoeverre het grondwaterbeheer lokaal aangepast moet worden om bij te dragen aan de vermindering van verdroging. Wij dragen hier als grondwaterbeheerder zorg voor. Bij vergunningverlening voor grondwateronttrekking is ons algemene uitgangspunt, dat de vergunning alleen verleend wordt als er geen aanvaardbare alternatieven bestaan. Effecten van winning worden aan het GGOR getoetst, zodra deze gereed is.

Naast verdrogingsschade aan natuurgebieden is er ook sprake van een natuurlijk watertekort in de zomer, omdat dan de verdamping groter is dan de neerslag. De mate hiervan verschilt sterk van jaar tot jaar. Op grond van klimaatverandering is te verwachten dat het watertekort in de zomer toeneemt. In de stroomgebiedsvisies is hier op kwalitatieve wijze aandacht aan besteed. Analyse van vraag en aanbod van water en van maatregelen ter vermindering van het watertekort vindt momenteel plaats in de Droogtestudie Nederland en het project Regionale Verkenning Zoetwater Voorziening Middenwest-Nederland.
Aan de Regionale Verkenning nemen wij deel. Afhankelijk van de resultaten van deze onderzoeken stellen wij uiterlijk in 2007 een afwegingskader op om eventuele maatregelen te kunnen beoordelen. Wij gaan hierbij in elk geval uit van de trits vasthouden-opsparen-aanvoeren. Vasthouden bijvoorbeeld door flexibel peilbeheer; opslaan bijvoorbeeld in de vorm van waterbekkens. De resultaten van de studie dragen verder bij aan onderbouwing van onze beslissing over de gebieden met de functie *Wateropgave nader in te vullen*.
Verder is in de Evaluatienota Waterbeheer Aanhoudende Droogte 2003 als actie opgenomen dat, wanneer er behoefte aan is, de provincies samen met de waterbeheerders de landelijke verdringingsreeks[11] regionaal uitwerken. Deze actie is voor west-Utrecht medio 2004 opgepakt. Voor oost Utrecht wordt bezien of en hoe hiermee moet worden omgegaan.

In ons *Beheerplan grondwaterkwantiteit* zijn de criteria voor de vergunningverlening voor grondwateronttrekking nader uitgewerkt. Als onderdeel van de uitvoering van het vorige WHP is een onderzoek uitgevoerd naar kleine (grondwater)onttrekkingen. In 2005 en 2006 heroverwegen wij ons strategisch beleid voor het beheer van grondwatervoorraden en de vertaling van strategisch naar

[11] De verdringingsreeks is een instrument dat bij watertekorten duidelijk maakt hoe de afweging in de besluitvorming over de waterverdeling moet plaatsvinden.

operationeel beleid. In 2007 stellen wij een nieuw beheerplan vast, waarin het gewenst maatschappelijk gebruik van de verschillende watervoerende pakketten en het nieuwe beleid voor kleine onttrekkingen worden uitgewerkt en vastgelegd. Ook werken wij hierin ons beleid uit ter bevordering van watersparing bij bedrijven die grondwater onttrekken. In de planperiode evalueren wij alle bestaande grondwateronttrekkingen met het oog op het gewenst maatschappelijk gebruik.

Wij beschouwen koude-warmte opslag in het grondwater als een duurzame energiebron, waarvoor onder voorwaarden toestemming verleend wordt. Koude-warmte opslag wordt in beginsel niet toegestaan in watervoerende pakketten met hoogwaardig grondwater dat geschikt is voor de bereiding van drinkwater. Voor de regio ten oosten van de Utrechtse Heuvelrug (zie kaart in bijlage 3) wordt hierop middels gebiedsgericht beleid een uitzondering gemaakt. In 2004 wordt rondom een tweetal installaties in dit gebied uitvoerige meetprogramma's opgestart. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt het beleid met betrekking tot koude-warmte opslag in 2008 geëvalueerd. Indien uit de evaluatie blijkt dat er geen negatieve effecten zijn te verwachten van koude-warmte opslag, kan dit er toe leiden dat onder voorwaarden ook koude-warmte opslag in het tweede watervoerende pakket ten westen van de Heuvelrug wordt toegestaan.

In 2001 is met Hydron een overeenkomst gesloten om de winning te staken van totaal 9 miljoen m^3 per jaar, die bijdragen aan de verdroging. Ter vervanging wordt 4 miljoen m^3 aangevoerd uit de provincie Flevoland en worden voor 5 miljoen m^3 alternatieve winningslocaties aangewezen die minder verdroging veroorzaken. Momenteel vindt hier onderzoek naar plaats. In bijlage 4 worden de huidige zoekgebieden voor vervangende productiecapaciteit op een kaart weergegeven. In ons *Beheerplan Grondwaterkwantiteit* leggen wij op basis van de resultaten van dit onderzoek ons besluit vast waar winningslocaties gesloten worden en waar nieuwe winningen toegestaan worden.

Er vindt landelijk overleg plaats over de overdracht van (een deel van) het grondwaterbeheer aan de waterschappen. In dit overleg zijn de waterschappen via de Unie van Waterschappen vertegenwoordigd en de provincies via het Interprovinciaal Overleg.

Wat verwachten wij van u?
In het NBW zijn de volgende afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheden van de waterschappen bij de aanpak van wateroverlast en GGOR. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de toetsing aan de werknormen en het opstellen van maatregelpakketten. Dit dient in 2005 afgerond te zijn. Toetsing vindt plaats conform de *Leidraad toetsing regionale watersystemen m.b.t. de risico's van wateroverlast*, die wij in 2004 samen met de provincies Noord- en Zuid-Holland en de waterschappen opstellen. Als onderdeel van de maatregelpakketten geven de waterschappen eventuele zoekgebieden voor waterberging aan in De Venen, de Bethunepolder, Hollandsche IJssel / Oude Rijn, de Broekzijdsche Polder en rondom de stad Utrecht. De waterschappen zorgen dat voorafgaand aan de aanwijzing van waterbergingsgebieden duidelijkheid bestaat over de vergoeding van schade als gevolg van aanwijzing, inrichting en ingebruikname. De waterschappen zijn verantwoordelijk voor de uitvoering vóór 2015 van de uiteindelijk vastgestelde maatregelen en zorgen ervoor dat het watersysteem aan de gestelde normen blijft voldoen. Uiterlijk in 2010 hebben de waterschappen gebiedsdekkende GGOR's opgesteld, in ieder geval voor het landelijk gebied, en vastgelegd in hun waterbeheersplannen.

Wij verwachten van de waterbeheerders dat zij uiterlijk in 2007 beschikken over geldige peilbesluiten. In bijlage 5 zijn de richtlijnen voor peilbesluiten opgenomen. Nieuwe besluiten dienen bij te dragen aan de volgende doelen:

- Wij vinden het van belang dat peilafwijkingen tot de uitzondering behoren zodat de waterbeheerders maximaal de waterbeheersing in handen hebben en de versnippering tegengegaan wordt. Peilafwijkingen (particuliere op- en onderbemalingen) worden beperkt tot maximaal 10% van een peilgebied. De waterschappen stellen voorwaarden aan alle te verlenen vergunningen voor peilafwijkingen.

- De drooglegging in diepe veengebieden wordt in principe niet vergroot ten opzichte van vigerende peilbesluiten om de snelheid van de maaivelddaling niet te vergroten.
  Als het landbouwkundig noodzakelijk is en geen onevenredige schade voor andere belangen ontstaat kan de drooglegging vergroot worden.
  Waar nodig beschouwen waterbeheerders de gevolgen voor het uitoefenen van de landbouwfunctie op bedrijfsniveau in het kader van het bepalen van schadevergoeding.
- De maximale gebiedsgemiddelde drooglegging (gerekend per peilvak) in diepe veengebieden bedraagt 60 cm. Voor sommige gebieden in de landinrichtingsprojecten Eemland en Lopikerwaard gelden afspraken over een diepere ontwatering. Wij zullen deze afspraken respecteren. Wel vragen wij de waterbeheerders bij nieuwe peilbesluiten er naar te streven waar mogelijk de drooglegging ook hier te beperken tot 60 cm.
- Om maaivelddaling niet te versterken moeten in zettingsgevoelige gebieden peilverlagingen van meer dan 5 cm gefaseerd ingevoerd worden (bij voorkeur in stappen van 2 à 3 cm per jaar, maar met maximaal 5 cm per jaar).
- Ter vermindering van watertekorten en verbetering van de waterkwaliteit wordt het vasthouden van water bevorderd. Wij verwachten van de waterbeheerders dat zij de mogelijkheden voor flexibel, dynamisch en natuurlijk peilbeheer onderzoeken en waar mogelijk en wenselijk toepassen, onder heldere juridische voorwaarden.
- Bij het opstellen van peilbesluiten moet het GGOR, indien mogelijk, worden vastgelegd. Het gebruik van GGOR mag echter niet leiden tot vertraging van de actualisering van peilbesluiten.
- In zettingsgevoelige gebieden kan peilindexering worden toegepast om de drooglegging gedurende de looptijd van het peilbesluit constant te houden (zie ook bijlage 5).
- Het archeologisch erfgoed wordt conform ons beleid zoals vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur en de nota *Niet van gisteren* zoveel mogelijk beschermd. In het kader van peilbeheer is daarbij met name van belang het beschermen van organisch materiaal in de bodem tegen oxidatie als gevolg van daling van de grondwaterspiegel.

Wij realiseren ons dat de hierboven gestelde doelen in de praktijk tegenstrijdig kunnen zijn. Bij het opstellen van een peilbesluit moeten de verschillende doelen zoveel mogelijk worden nagestreefd. De waterbeheerders maken een keuze ten aanzien van de verschillende doelen. Hierbij kan de situatie zich voordoen dat een beperkte verslechtering ten opzichte van één van de doelen getolereerd wordt, als er voor een ander doel een grote stap voorwaarts gemaakt wordt. Voor ieder peilbesluit moet beoordeeld worden hoe de balans uitvalt tussen de ontwikkelingen voor de verschillende doelen. In de diepe veenweidegebieden staan wij in geen geval buiten de vermelde landinrichtingsprojecten een grotere drooglegging dan 60 cm. gemiddeld per peilvak toe.

In 2004 vindt de evaluatie van het *Plan De Venen* plaats. Daarnaast werken wij aan een samenhangende visie op het veenweidegebied. Bij deze ontwikkelingen wordt ook het peilbeheer in het veenweidegebied betrokken. Mogelijk leidt dit tot aanpassing van ons beleid.

Bij het opstellen van een nieuw peilbesluit toetsen de waterbeheerders de vergunningen voor peilafwijkingen aan hun beleid en geven zij aan wat er gaat gebeuren met de vergunningen.

In de toekomst willen wij dat, in delen van het veenweidegebied, waar een geringere drooglegging dan 60 cm is, de Europese *Regeling landbouw met natuurlijke handicaps* van toepassing wordt verklaard. Wij dringen er bij het rijk op aan dat dit gebeurt.

Van gemeenten verwachten wij dat zij ons beleid uit streekplan met betrekking tot maaivelddaling toepassen. Wij bieden ruimte voor een regeling in bestemmingsplannen voor die situaties waarin duidelijk is dat extra bodemdaling optreedt doordat veen naar boven wordt gebracht én tegelijkertijd sprake is van een zodanige grondwaterstand dat geen sprake zal zijn van wezenlijke bedrijfsvoordelen. Gelet op het grote maatschappelijke belang dat is gediend bij het tegengaan van bodemdaling en omdat de landbouwsector zelf ook een duidelijk belang heeft bij het voorkomen van bodemdaling, spreken wij agrariërs aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dat betekent dat extra

bodemdaling ten gevolge van grondbewerking niet wordt gecompenseerd door maatregelen, zoals aanpassing van het peil of onderbemaling.
Watergangen dienen voldoende capaciteit te hebben voor aan- en afvoer van water. Van de waterbeheerders verwachten wij dat zij uiterlijk in 2007 zorgen voor actuele leggers, waarin de huidige en gewenste maatgeving van watergangen, dijken en kades beschreven wordt. Door handhaving van de keur dienen de waterbeheerders ervoor te zorgen dat aan de gewenste maatgeving uit de legger voldaan wordt. Bij het onderhoud van watergangen komt bagger vrij. Wij vragen de gemeenten en waterbeheerders mee te werken aan de uitvoering van ons *Uitvoeringskader baggerspecie provincie Utrecht 2005-2010* om de huidige achterstand in het baggeren weg te werken en de baggerspecie op een milieuhygiënische en doelmatige wijze te bestemmen. Om te voorkomen dat de piekafvoeren toenemen, staan gemeenten en waterbeheerders het dempen van sloten in gebieden met een gereguleerde aan- en afvoer van water alleen toe als er compensatie plaatsvindt. De waterschappen leggen dit vast in hun keurverordening.

Gemeenten, waterbeheerders, terreinbeheerders, landgoedeigenaren, landbouw, natuur- en milieuorganisaties, recreatieschappen en drinkwaterbedrijven hebben een belangrijke rol bij de verdrogingsbestrijding en in het platform GGOR. Conform de afspraken in het Plan van Aanpak Verdrogingsbestrijding en in de Stuurgroep Verdrogingsbestrijding leveren zij hun bijdrage. Rijk en waterbeheerders leveren hun bijdrage aan de studies naar watertekort en aan het zoeken naar mogelijke oplossingen.

4.3 Waterkwaliteit en ecologie

Gezonde en veerkrachtige watersystemen.

Doelstelling
De provincie Utrecht streeft ernaar dat al het grondwater, oppervlaktewater en sediment in watergangen een voldoende basiskwaliteitsniveau heeft en waar nodig voor specifieke functies aan scherpere kwaliteitseisen voldoet. Conform het standstill beginsel, wordt de waterkwaliteit minimaal op het huidige niveau gehandhaafd. Wij streven naar een goede ecologische toestand c.q. een goed ecologisch potentieel in de oppervlaktewateren conform de Europese Kaderrichtlijn Water (EKRW). Streven is dat de kwaliteit van de waterbodem geen belemmering vormt voor het functioneren van het aquatisch ecosysteem en dat de kwaliteit van het naar het diepere grondwater wegzakkende grondwater zodanig is dat dit zonder of met een eenvoudige bewerking geschikt te maken is voor drinkwater. Wij streven naar een aanvaardbaar niveau van beveiliging tegen milieucalamiteiten die de waterkwaliteit in ernstige mate aantasten. Dit betreft zowel het beperken van de kans op calamiteiten als het zodanig inrichten van het watersysteem dat in geval van milieucalamiteiten de schade beperkt blijft en de verontreinigingen gesaneerd kunnen worden.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

10.	**Implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (EKRW) conform nationale en Europese regelgeving.** **Indicator:** **In 2009 vaststellen van beheerplannen voor de stroomgebieden Rijn-Midden en Rijn-West, die voldoen aan de normen van de Europese Commissie.**
11.	**Conform de EKRW zal uiterlijk in 2015 voldaan worden aan de normen voor oppervlaktewater. Dit betekent een goede chemische toestand van het oppervlaktewater, een goede ecologische toestand voor natuurlijke wateren en een goed ecologisch potentieel voor sterk veranderde of kunstmatige waterlichamen. (Zolang de EKRW niet geïmplementeerd is blijft het huidige beleid gelden dat ernaar streeft in 2010 of zoveel eerder als mogelijk te voldoen aan de MTR-normen (maximaal toelaatbaar risico) voor de kwaliteit van oppervlaktewater en nieuw gevormd sediment.)** **Indicator:** **Percentage van de oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de goede chemische en ecologisch toestand of potentieel. Doel is 100% in 2015.** **Tot aan de implementatie van de EKRW: percentage oppervlaktewater dat voldoet aan de geldende norm van de MTR-norm. . Doel is 10 0% in 2010. Voor de stoffen waarvoor dit niet haalbaar is, zoals stikstof, fosfaat, koper, nikkel en zink, mag de kwaliteit in ieder geval niet achteruit gaan.**
12.	**Alle zwemgelegenheden voldoen aan de kwaliteitsdoelstellingen in het Besluit kwaliteitsdoelstellingen en metingen in oppervlaktewater (Bkmo) en het Besluit op de hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (Bhvbz) en de richtlijnen uit het Protocol cyanobacteriën.**

	Indicator: Percentage van de zwemgelegenheden dat voldoet aan de kwaliteitsdoelstellingen. Doel is 100%.
13.	**Realisatie van 450 kilometer natte ecologische verbindingszone in 2018 in watergangen als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), dat wil zeggen gemiddeld 25 kilometer per jaar.** **Indicator: Jaarlijkse gerealiseerde kilometers natte ecologische verbindingszone. Doel is 25 kilometer per jaar.**

Wat mag u van ons verwachten?
Op het gebied van gezonde en veerkrachtige watersystemen komen water- en milieubeleid bij elkaar. Wij hebben ervoor gekozen het beleid ten aanzien van de aanpak van diffuse bronnen, oppervlaktewaterkwaliteit en waterbodems vast te leggen in dit WHP en het beleid ten aanzien van bagger als afvalstof, waterbodemsanering en grondwaterkwaliteitsbeheer vast te leggen in het provinciaal milieubeleidsplan (PMP). Het grondwaterkwaliteitsbeheer hebben wij verder beschreven in onze uitwerking van het PMP *Zuiver drinkwater uit de grond 2001-2008*. Wij stellen als uitwerking van dit WHP en ons milieubeleidsplan een nieuw *Uitvoeringskader baggerspecie provincie Utrecht 2005-2010.*

In ons vorige WHP gaven wij aan er naar te streven dat in 2007 al het oppervlaktewater en nieuw gevormd sediment zou voldoen aan de MTR-normen, die in de Vierde Nota Waterhuishouding vastgesteld zijn als waterkwaliteitsdoelstelling voor de korte termijn. Voor de meeste stoffen is deze termijn realistisch. Voor een aantal gebiedseigen stoffen, nutriënten en zouten, en voor koper, nikkel en zink is de MTR in 2007 vanwege de diffuse emissies en/of het hoge achtergrondniveau niet haalbaar. In dit plan wordt daarom de termijn verlengd tot het eind van de planperiode, 2010, of zoveel eerder als mogelijk. Ook die termijn is voor de genoemde stoffen misschien niet realistisch. Voor de waterbeheerders is het een inspanningsverplichting te voldoen aan deze normen. Verder is er sprake van een standstill beginsel: de waterkwaliteit mag niet achteruitgaan, ook niet als ruim voldaan wordt aan de normen. Momenteel wordt in internationaal overleg gewerkt aan het onderbouwen en formuleren van normen en termijnen als onderdeel van de EKRW. Bij de implementatie van de EKRW in de stroomgebiedbeheerplannen worden deze normen van kracht en vervangen zij de normen en termijnen gebaseerd op de MTR. Samen met de waterbeheerders integreren wij de provinciale ecologische normdoelstelling (END) in de EKRW. Wij dragen zorg voor de relaties met andere beleidsterreinen op het gebied van fysieke leefomgeving en wij vervullen een algemene regierol ten aanzien van de regionale wateren en de interactie daarvan met rijkswateren, provincieoverschrijdende regionale wateren en gemeentelijk water. Wij dragen bij aan de stroomgebiedbeheerplannen voor Rijn-Midden en Rijn-West. Wat betreft de normstelling streven wij naar ambitieuze, maar realistische doelen. Voor prioritaire stoffen geldt echter een generieke normering, die door de Europese Commissie wordt vastgesteld. Voor beide stroomgebieden dienen conform de EKRW de volgende acties uitgevoerd te worden:

- Analyse van de stroomgebieden in 2004, bestaande uit de volgende onderdelen:
    1. karakterisering van de waterlichamen (ligging begrenzing van de waterlichamen), status van de waterlichamen (natuurlijk, sterk veranderd, kunstmatig) en toedeling categorieën en watertypen (rivieren, meren, overgangswateren en kustwateren met daarbij een verdere onderverdeling in typen);
    2. beoordeling van de effecten van menselijk gebruik;
    3. economische analyse watergebruik;
    4. register van beschermde gebieden;
- Vaststellen van doelen voor de waterkwaliteit en ecologie door waterbeheerders en provincies gezamenlijk (o.a. Goede Ecologische Toestand en Goed Ecologisch Potentieel);
- Opstellen monitoringprogramma door Rijk, provincie en waterbeheerders in 2004. Het monitoringprogramma moet op 22 december 2006 operationeel zijn;
- Opstellen door waterbeheerders in 2006 van emissiebeheerplannen voor prioritaire stoffen met aandacht voor punt- en diffuse bronnen;

- Opstellen ontwerp-stroomgebiedbeheerplan door Rijk, provincie en waterbeheerders in 2008. Het stroomgebiedbeheerplan en het maatregelenprogramma moeten in 2009 vastgesteld zijn.

Conform de EKRW geldt een resultaatsverplichting de kwaliteitsdoelstellingen in 2015 te realiseren. De mogelijkheid bestaat om voor maximaal tweemaal zes jaar op basis van goede argumentatie uitstel te verkrijgen van de Europese Commissie. Wij hanteren als doelstelling realisatie in 2015. Op het moment dat wij beslissen over de stroomgebiedbeheerplannen nemen wij ook een besluit over het aanvragen van uitstel. In bijlage 4 is conform de EKRW een voorlopige kaart opgenomen van de (grond)waterlichamen bestemd voor onttrekking van water voor menselijke consumptie.

De aanpak van diffuse bronnen is essentieel voor het bereiken van waterkwaliteitsdoelstellingen. Wij blijven tot en met 2006 de uitvoering van maatregelen ter vermindering van diffuse bronnen stimuleren en coördineren in de Stuurgroep en het Platform Diffuse Bronnen. De gezamenlijke acties van alle betrokken partijen bij de aanpak van diffuse bronnen zijn beschreven in het *Meerjaren Actieprogramma diffuse bronnen 2002-2005*. In 2006 stellen wij gezamenlijk een nieuw actieprogramma op, waarin de uitvoering centraal staat. Vanaf 2007 stoppen wij met de coördinatie van de aanpak van diffuse bronnen. De aanpak van de diffuse bronnen is na een fase van onderzoek en planvorming in de uitvoeringsfase gekomen. Het uitgangspunt is dat de provincie de regierol zal overdragen. De waterschappen zijn goed in staat de uitvoering gebiedsgericht tot stand te brengen, zonder verdere coördinatie door de provincie Utrecht. De provincie blijft wel betrokken bij de aanpak van diffuse bronnen vanuit een bescheidener rol dan thans.
Wij leggen het bestaande beleid voor het toekennen van de functie zwemwater vast in beleidsregels. Hierbij houden wij rekening met de nieuwe Europese Richtlijn Zwemwater, die in 2005 verwacht wordt. Wij nemen een besluit wat er moet gebeuren met de zwemwateren die als gevolg van het te geringe doorzicht of door overmatige groei van cyanobacteriën niet aan de kwaliteitsdoelstellingen voldoen.

Wij onderzoeken de mogelijkheden en noodzaak voor het aanwijzen van hydrologische beschermingsgebieden voor natuurgebieden en zwemwateren. Hierbij streven wij naar afstemming met het beleid in de provincie Gelderland. Een mogelijkheid kan zijn om de beschermingszones onder het regiem van de milieubeschermingsgebieden uit onze PMV te brengen.

Wat betreft grondwaterkwaliteitsbeheer voeren wij het uitwerkingsplan van het PMP uit: *Zuiver drinkwater uit de grond 2001-2008*. Conform dit plan wordt de bescherming van drinkwaterwinning uitgebreid tot het gebied rond de winning waarvandaan het infiltratiewater binnen 100 jaar bij de onttrekking is. De bescherming gold alleen voor het gebied met een reistijd van 25 jaar. Bescherming vindt plaats door extra aandacht voor bodemverontreiniging, inzet van de ruimtelijke ordening, afstemming met andere beleidsvelden en organisaties en inzet van stimuleringsgelden. Het doel van het grondwaterkwaliteitsbeheer is niet beperkt tot het beschermen van de grondstof voor drinkwater, maar behelst ook de reductie van negatieve effecten op ecosystemen en de zorg voor een juiste grondwaterkwaliteit voor gewenste natuur(ontwikkeling). Dit bereiken we door te voldoen aan de normen uit de EKRW. Wij stellen een monitoringsstrategie op om eventuele bedreigingen te signaleren. Als er sprake is van een sterke verslechtering van de kwaliteit, streven wij conform de EKRW naar een trendomkering. Wij zullen een studie uitvoeren naar de interactie tussen grond- en oppervlaktewater en een integrale beschermingsvisie voor bodem en grondwater opstellen.
De provincie Utrecht zal medio 2006 in beeld brengen wat de gevolgen van de EKRW zijn voor het beleid rond de beschermde gebieden voor grondwaterwinningen en op hoofdlijnen aangeven of en hoe de doelstellingen kunnen worden gehaald. Uiteindelijk mondt dit in 2009 uit in een maatregelenprogramma op het niveau van een stroomgebied.

Wij richten gezamenlijk met de waterbeheerders, natuurbeherende organisaties en private partijen tot en met 2018 450 kilometer natte ecologische verbindingszone in. Dat is gemiddeld 25 kilometer per jaar. De planmatige afstemming hiervan vindt plaats in de waterbeheersplannen van de waterschappen, ons actieprogramma water en ons Programma Ecologische Verbindingszones dat onderdeel uitmaakt

van het uitvoeringsprogramma van ons Beleidsplan Natuur en Landschap. De natte ecologische verbindingszones zijn weergegeven op de bijgevoegde functiekaart.

Wat verwachten wij van u?
Wij verwachten van Rijk, buurprovincies en waterbeheerders samenwerking bij het uitvoeren van de EKRW volgens bovenstaande actielijst. De waterbeheerders stellen emissiebeheerplannen op waarin zij aangeven welke maatregelen getroffen moeten worden om te voldoen aan de doelstellingen van de EKRW. Voor prioritaire stoffen dienen de emissiebeheerplannen uiterlijk in 2006 gereed te zijn. Voor de overige stoffen worden ze opgenomen in het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan, dat in 2008 gereed moet zijn. Bij het opstellen van maatregelpakketten wordt uitgegaan van de trits schoonhouden-scheiden-zuiveren. Vanaf 2015 geldt voor de waterbeheerders de resultaatsverplichting te voldoen aan de normen uit de EKRW en de stroomgebiedbeheerplannen. Wij verwachten van gemeenten en maatschappelijke organisaties een actieve betrokkenheid bij de implementatie van de EKRW. Rijk, provincies en waterbeheerders organiseren deze betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium, doch uiterlijk bij de opstelling van een tijdschema en werkprogramma voor het maken van de stroomgebiedbeheerplannen in 2006. De vorm van betrokkenheid zal afhankelijk van het onderwerp informerend, adviserend of consulterend zijn.

Onze partners bij de aanpak van diffuse bronnen zijn Rijk, gemeenten, waterbeheerders en de overige doelgroepen. Wij verwachten onze gezamenlijke inspanning voor de aanpak van diffuse bronnen tot en met 2006 voort te zetten. Daarna verwachten wij van de waterschappen dat zij onze coördinerende en stimulerende rol overnemen. Van de gemeenten verwachten wij, dat zij onder andere aandacht besteden aan de aanpak van diffuse bronnen en verder onder meer aan riolering, riooloverstorten, waterbodems, en waternatuur. Zie voor gemeentelijke waterplannen hoofdstuk 4.4.

Bij het realiseren van nieuwe zwemwateren dient vooraf duidelijk te zijn, dat voldaan kan worden aan de huidige normen voor waterkwaliteit en veiligheid en aan de nieuwe normen uit de Europese Richtlijn Zwemwaterkwaliteit (wordt in 2005 verwacht). Wij zien hierop toe bij het toekennen van de functie zwemwater en de toetsing van ruimtelijke plannen.

De waterbeheerders realiseren samen met de provincie tot en met 2018, 450 kilometer natte ecologische verbindingszone. Dat is gemiddeld 25 kilometer per jaar. Daarnaast voeren de waterbeheerders de maatregelen uit de provinciale en landelijke soortenbeschermingsplannen uit in de gebieden met de functies *Natuur, Verweving natuur en landbouw, Verweving natuur en waterrecreatie, Oppervlaktewater voor drinkwater* en *Waardevolle water- en oevernatuur.* Gemeenten en waterbeheerders blijven aandacht besteden aan het stimuleren van waternatuur in de stad door ecologische verbindingszones ook in stedelijk gebied te laten lopen en door het realiseren van natuurvriendelijke oevers. Activiteiten in het kader van beheer van waternatuur in het landelijk gebied kunnen in opdracht van de waterbeheerders uitgevoerd worden door agrariërs als blauwe dienst. Agrariërs kunnen bijvoorbeeld op lokaal niveau bij wijze van blauwe dienst voor de waterbeheerders de bemesting van percelen beperken om de waterkwaliteit te verbeteren. In het Agenda 2010 project *Transitie Veenweidegebied* verkennen wij de mogelijkheden voor groene en blauwe Diensten.

4.4 Stedelijk waterbeheer en waterketen

Duurzaamheid in de keten; water wordt op verantwoorde wijze gebruikt.

Doelstellingen
De waterketen omvat zowel de drinkwatercyclus (waterwinning, zuivering, transport en gebruik) als de afvalwatercyclus (inzameling, transport, zuivering en lozing). Hieronder ziet u een schematische weergave van waterketen en –systeem en van de verantwoordelijken voor de verschillende onderdelen van de waterketen.

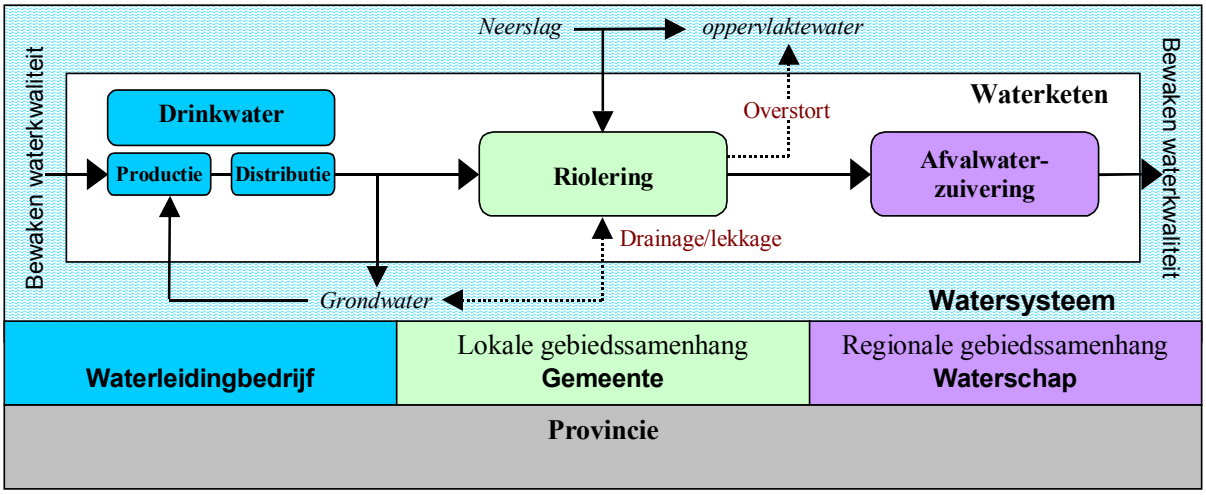

Doelmatig beheer van de waterketen levert een belangrijke bijdrage aan het bereiken van de doelstellingen voor andere thema's op die plaatsen waar waterketen en watersysteem met elkaar verbonden zijn. Onderstaand schema geeft hiervan een overzicht:

Onderdeel van de waterketen	**Thema in het watersysteem**
Productie	Grondwaterkwaliteit (hoofdstuk 4.3) en –kwantiteit en verdrogingsbestrijding (hoofdstuk 4.2)
Riooloverstorten en –lekkage en lozing van afvalwater (ongezuiverd en gezuiverd)	Waterkwaliteit (hoofdstuk 4.3)
Afkoppelen van verhard oppervlak	(Grond-)waterkwaliteit (hoofdstuk 4.3), grondwaterkwantiteit, verdrogingsbestrijding en wateroverlast (hoofdstuk 4.2)

Wij streven naar een duurzaam stedelijk waterbeheer met daarop afgestemde inrichting en beheer van de bebouwde omgeving. Belangrijk is een hiermee geïntegreerd milieu- en ruimtelijke ordeningsbeleid van de gemeente met aandacht voor de aanpak van diffuse bronnen, (grond)wateroverlast, ecologie en riolering. Ook is hierbij een goede samenwerking tussen gemeenten en waterschappen essentieel.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

14.	**In 2008 is in plannen vastgelegd welke maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat lozing van afvalwater (riooloverstorten, gezuiverd afvalwater) in 2015 tot overschrijding van de waterkwaliteitsnormen (chemisch en biologisch) leidt. Bij de keuze van maatregelen wordt integraal rekening gehouden met andere belastingen van het oppervlaktewater.** **Indicatoren:** **Percentage van de gemeenten dat voldoet aan de basisinspanning. Doel is 90% in 2005 en 100% in 2008.** **Percentage van de gemeenten dat het waterkwaliteitsspoor breed heeft uitgewerkt. Doel is 100% in 2008.** **Percentage van de gemeenten dat gereed is met de uitvoering van het waterkwaliteitsspoor. Doel is 100% in 2015.** **Percentage van de gemeenten dat ongerioleerde percelen in het buitengebied heeft gesaneerd. Doel is 100% voor 1 januari 2005.** **Percentage van de zuiveringen of zuiveringsgebieden dat voldoet aan de 75% stikstofverwijdering. Doel is 100% in 2005.** **Percentage van de zuiveringen of zuiveringsgebieden waarvoor de noodzaak voor verdere zuivering is uitgewerkt. Doel is 100% in 2008.**
15.	**In 2006 hebben de gemeenten volgens afspraak in het NBW een waterplan vastgesteld waarin aandacht is besteed aan de gestelde uitgangspunten.** **Indicator:** **Percentage van de gemeenten, dat een waterplan heeft vastgesteld, waarin aandacht is besteed aan de gestelde uitgangspunten.** **Doel is 100% relevante gemeenten in 2006.**
16.	**Per zuiveringsgebied wordt (waar effectief) een afvalwaterakkoord opgesteld ter verhoging van de doelmatigheid in de waterketen. In 2007 hebben waterschappen en gemeenten plannen van aanpak gemaakt voor het opstellen van afvalwaterakkoorden voor alle zuiveringsgebieden, waar dat effectief kan zijn.** **Indicatoren:** **Percentage van de zuiveringsgebieden waarvoor een plan van aanpak is opgesteld en percentage waarvoor daadwerkelijk een afvalwaterakkoord is overeengekomen.**

17.	**In 2010 is gemiddeld 5% van het verhard oppervlak in stedelijk gebied van het riool afgekoppeld. In 2020 is dit 20%. Bij nieuwbouw wordt gemiddeld 80% van het verharde oppervlak niet aan het riool gekoppeld.** **Indicatoren:** **Percentage van het verharde oppervlak in bestaand stedelijk gebied dat is afgekoppeld. Doel is 5% in 2010 en 20% in 2020.** **Percentage van het verharde oppervlak in nieuw gebouwde wijken dat niet aan het riool is gekoppeld. Doel is 80% (voor nieuwbouw vanaf het jaar 2000).**

Wat kunt u van ons verwachten?
De gemeenten en waterschappen moeten een grote inspanning leveren om aan de doelstellingen op het gebied van afvalwater te voldoen. De provincie zal de voortgang monitoren en stimulerend of regisserend optreden indien voortgang niet tijdig genoeg gemaakt wordt.

Door een betere afstemming van riolering en zuivering is de doelmatigheid van de afvalwaterketen sterk te verbeteren. De gemeente als beheerder van het riool en het waterschap als beheerder van de zuivering kunnen dit vastleggen in een afvalwaterakkoord. Zolang het opstellen van afvalwaterakkoorden niet wettelijk verplicht is, stimuleren wij waterschappen en gemeenten daartoe.

Wij voeren ons *Actieprogramma stedelijk waterbeheer* uit en in 2005 besluiten wij of een nieuw actieprogramma voor de periode 2006-2008 nodig is. Wij stimuleren en ondersteunen de gemeenten bij het opstellen van gemeentelijke waterplannen en rioleringsplannen. Wij besluiten in 2004 over het opzetten van een educatief netwerk stedelijk waterbeheer. In 2005 besluiten we of we een waterconsulent aanstellen, die als taak heeft de communicatie richting gemeenten over water en ruimtelijke ordening te versterken.

Op het gebied van stedelijk waterbeheer worden verschillende planvormen gebruikt, al dan niet wettelijk voorgeschreven. Het gemeentelijk waterplan zien wij als het overkoepelende beleidsplan voor het gemeentelijk waterbeheer. Het gemeentelijk rioleringsplan is het wettelijk verplichte uitvoeringsplan met betrekking tot riolering. Een afkoppelplan waarin de kansen voor afkoppeling beschreven worden, kan onderdeel uitmaken van het waterplan, het rioleringsplan, bestemmingsplannen of individuele investeringsplannen. Het afkoppelplan kan ook de vorm van een apart plan hebben. Zie voor meer informatie over de verschillende planvormen en hun samenhang bijlage 6.

Onder afkoppelen van verhard oppervlak verstaan wij het afvoeren van regenwater op een andere wijze dan via het riool. In 2005 stellen wij hiervoor richtlijnen op en onderzoeken wij de mogelijkheden voor subsidie voor het stimuleren van afkoppelen. Via gelden uit de grondwaterheffing stimuleren wij afkoppelen op plaatsen waar aanvulling van het grondwater wenselijk is ten behoeve van drinkwaterwinningen.

Voor percelen in het buitengebied die niet op de riolering worden aangesloten, moeten gemeenten bij de provincie een ontheffing aanvragen van de gemeentelijke zorgplicht riolering. Deze ontheffing verlenen wij eventueel in het belang van een doelmatig beheer van het afvalwater. Wij baseren ons hierbij op de criteria uit onze beleidsnota *Ontheffingen zorgplicht riolering*.

Wat verwachten wij van u?
Wij verwachten van waterschappen en gemeenten dat zij uiterlijk in 2007 plannen van aanpak hebben gemaakt voor het opstellen van afvalwaterakkoorden per zuiveringsgebied met als doel het verbeteren van de doelmatigheid in de waterketen. Hierbij dient aangesloten te worden bij de landelijke lijn die momenteel wordt voorbereid door VNG en UvW. Voor zuiveringen waarvoor gemotiveerd wordt dat het opstellen van een afvalwaterakkoord niet leidt tot verbetering van de doelmatigheid, kan hiervan afgezien worden. Als eerste stap op weg naar afvalwaterakkoorden voeren waterschappen en gemeenten gezamenlijk optimalisatiestudies uit voor de afvalwaterketen. Op basis daarvan worden als volgende stap knelpunten benoemd en prioriteiten gesteld.

Wij verwachten dat gemeenten volgens de afspraken uit het NBW een waterplan opstellen.
Als het waterplan betrekking heeft op wateroverlast, vindt vaststelling uiterlijk in de eerste helft van 2006 plaats. Wij vinden het belangrijk dat gemeenten een waterplan opstellen. Ook voor de gemeenten waar geen sprake is van wateroverlast, is er een duidelijke meerwaarde, doordat partijen gezamenlijk een integrale visie opstellen en maatregelen ontwikkelen.

In een goed gemeentelijk waterplan is aandacht besteed aan de volgende uitgangspunten:
- dat gemeente én waterschap gezamenlijk een integrale visie op het water ontwikkelen;
- dat er een overzicht komt van alle aspecten die met water te maken hebben en dat integratie plaatsvindt met aspecten van milieu en ruimtelijke ordening;
- dat via het opstellen van het waterplan met derden van gedachte gewisseld wordt over wateraspecten en dat afstemming plaatsvindt;
- dat in de plannen onder andere aandacht wordt besteed aan riolering, riooloverstorten, afkoppelen van verhard oppervlak, grondwateroverlast, diffuse bronnen, waterbodems, effecten van het stedelijke gebied op de omgeving, waternatuur, beleving van water, communicatie met bewoners;
- dat het plan zich in principe richt op het hele grondgebied van de gemeente, maar ten minste het bebouwde gebied;
- dat het plan duidelijk zicht geeft op de uitvoering van het beleid en de maatregelen;
- dat rekening wordt gehouden met de ruimteclaim voortvloeiend uit de toepassing van de (werk)normen voor wateroverlast;
- dat de samenhang met de deelstroomgebieden aangegeven wordt.

Regenwater in het stedelijk gebied wordt voor het grootste gedeelte afgevoerd in hetzelfde riool als het afvalwater. Over het algemeen is dit niet wenselijk. Allereerst kan dit, als de capaciteit van het rioolstelsel overschreden wordt, leiden tot lozingen van vervuild water vanuit de noodverlaten van het rioolstelsel. Deze zogenaamde “overstorten” op het oppervlaktewater zijn een van de veroorzakers van vervuiling van het oppervlaktewater in het stedelijk gebied. Ten tweede veroorzaakt regenwater in het riool grote schommelingen in afvoer en concentratie, wat een negatief effect heeft op het rendement van afvalwaterzuiveringen. En tot slot komt regenwater dat afgevoerd wordt door het riool niet in het lokale watersysteem, wat bij kan dragen aan verdroging. Door neerslag die op verhard oppervlak valt niet af te voeren naar het riool kunnen bovenstaande problemen vermeden worden. Dit afkoppelen van verhard oppervlak is echter een middel en geen doel op zich. Wij verwachten van gemeenten dat zij haalbaarheidsonderzoeken uitvoeren voor het afkoppelen van verhard oppervlak. Dit is met name van belang als gaat om grote investeringen in het geval van nieuwbouw (stedelijke uitbreidingen), stadsvernieuwing en grootschalige renovaties van rioolstelsels of rioolwaterzuiveringsinstallaties. De mogelijkheden voor het afkoppelen moeten worden meegenomen in de rioleringsplannen en in gemeentelijke waterplannen. Voor 2010 is het streven een gemiddeld afkoppelingspercentage van 5% van het verharde oppervlak in bestaand stedelijk gebied (aangelegd voor het jaar 2000). Voor de lange termijn is onze doelstelling 20% afkoppelen. In zandgebieden kunnen deze percentages hoger dan gemiddeld zijn door het infiltreren van regenwater in de bodem. In de andere gebieden kan het afkoppelingspercentage lager uitkomen dan het gemiddelde en wordt voornamelijk afgekoppeld naar het oppervlaktewater. Het is wenselijk dat gemeenten zorgen voor monitoring van bodemverontreinigingen op plaatsen waar verhard oppervlak wordt afgekoppeld. Bij het vasthouden (al of niet in de bodem) of bergen van water in en om de stad moet ook het aspect waterkwaliteit worden betrokken. Gemeente en waterschap dienen in afkoppelplannen per individueel geval een afweging te maken gebaseerd op de volgende argumenten:

- De *waterhuishoudkundige haalbaarheid*; belasting van het watersysteem mag niet leiden tot onvoorziene wateroverlast in andere gebieden.
- De *financiële haalbaarheid*; het gaat om zowel de aanleg-, vervangings- als de onderhoudskosten.
- De *technische haalbaarheid*; b.v. de bodemgesteldheid moet infiltratie toelaten of het regenwater moet kunnen worden afgevoerd naar een oppervlaktewater, er moet ruimte zijn voor

infiltratievoorzieningen, eventueel aanwezige bodemverontreinigingen mogen niet gemobiliseerd worden.
- De *milieueffecten op korte én lange termijn*; het afkoppelen van verhard oppervlak mag niet leiden tot milieubelasting op korte én lange termijn. Daarbij wordt ook aandacht geschonken aan diffuse bronnen.

Bij het aanleggen van nieuw stedelijk gebied gelden de volgende beleidslijnen, waarvan in uitzonderingsgevallen en in overleg met de waterbeheerder kan worden afgeweken:

- De piekafvoeren mogen niet toenemen, maar er mag ook geen wateroverlast optreden.
- De vraag naar inlaatwater in de zomer mag niet toenemen.
- De bestaande grondwaterstand moet gehandhaafd blijven.
- Afhankelijk van de lokale situatie wordt een percentage open water van minimaal 5 tot 20% gerealiseerd (mede via de watertoets te bepalen).
- Gemiddeld 80% van het verharde oppervlak wordt niet aan het riool gekoppeld.
- Het oppervlaktewater voldoet aan de ecologische normdoelstellingen van minimaal het middelste niveau.[12]
- Bij het vasthouden (al dan niet in de bodem) of bergen van water in en om de stad moet aan de geldende normen voor waterkwaliteit en waterkwantiteit voldaan zijn.

Deze beleidslijnen betrekken wij bij de goedkeuring van plannen waarvoor een watertoets uitgevoerd moet worden.

Conform de Wet milieubeheer beschikken bijna alle gemeenten momenteel over een gemeentelijk rioleringsplan. In bijlage 7 presenteren wij een lijst van onderwerpen die minimaal in het plan uitgewerkt dienen te worden. Wij gebruiken deze lijst bij het toetsen van gemeentelijke rioleringsplannen. Wij verwachten van de gemeenten dat zij zorgen voor een geldig rioleringsplan waarin rekening is gehouden met alle in bijlage 7 genoemde onderwerpen.

Bij het saneren van overstorten (nooduitlaten van het rioolstelsel) werken gemeenten en waterschappen volgens een tweesporenbeleid: het emissiespoor en het waterkwaliteitsspoor. Het emissiespoor is er op gericht de lozing uit de nooduitlaten van het rioolstelsel in 2005 met 50% te reduceren ten opzichte van 1985, de zogenaamde basisinspanning. Gemeenten hebben de basisinspanning 31 december 2005 gerealiseerd (landelijk afgesproken). Een aantal gemeenten voldoet nu al aan de basisinspanning, andere werken eraan. Enkele gemeenten hebben nog geen afspraken gemaakt met waterschappen om aan de basisinspanning te voldoen. Voor die gemeenten willen we uitstel toestaan tot en met 2008. Voorwaarde is dat uit onderzoek blijkt, dat de inzet van duurzame maatregelen milieuwinst oplevert. Bovendien moet er een bestuurlijk akkoord zijn per 31 december 2005 over dit uitstel en mag het in ieder geval niet gaan om risicovolle overstorten. We geven gemeenten nadrukkelijk geen generaal uitstel; de maatregelen ter vergroting van de berging in het rioolstelsel zijn in alle gevallen voor 31 december 2005 uitgevoerd.

Het waterkwaliteitsspoor houdt in dat na het realiseren van de basisinspanning bekeken wordt of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat de overstorten niet leiden tot overschrijding van de MTR-normen in het ontvangende oppervlaktewater. Door middel van een modelmatige berekening wordt dit bepaald. Echter, ervaring leert dat lang niet altijd de overstorten de enige reden zijn van overschrijding van de MTR van het ontvangende oppervlaktewater. Van belang kan hierbij ook zijn de vuiluitworp van gescheiden rioolstelsels. De waterschappen pakken in overleg met de gemeenten het waterkwaliteitsspoor breed op. Naast effecten van overstorten wordt ook naar andere oorzaken gekeken van normoverschrijdingen. Bovendien wordt naast de chemische kwaliteit ook de ecologische kwaliteit beoordeeld. Noodzakelijke maatregelen om de gewenste chemische en ecologische

[12] Conform de systematiek van ecologische normdoelstellingen (END) van de provincie Utrecht. De doelstellingen inzake waterkwaliteit en ecologie worden aangepast en uitgewerkt in het kader van de EKRW. Totdat nieuwe normen gelden, gaan wij uit van het voldoen aan de bestaande normen.

kwaliteit te bereiken zijn in 2008 in plannen vastgelegd, de uitvoering vindt plaats voor 2015 (in lijn met de EKRW).

Van de waterkwaliteitsbeheerders verwachten wij dat zij voor alle overstorten en nooduitlaten een Wvo-vergunning verlenen en voor zover nodig de Wvo-vergunningen actualiseren. Hierbij mag de kwaliteit van het ontvangende water niet de norm overschrijden. Waterbeheerders en gemeenten informeren de gebruikers en belanghebbenden over de aanwezigheid en de locatie van overstorten van gemengde stelsels.

Voor percelen in het buitengebied die niet op de riolering worden aangesloten, moeten gemeenten bij de provincie een ontheffing aanvragen van de gemeentelijke zorgplicht riolering. Een ontheffing van de zorgplicht verlenen wij indien aan de criteria uit onze beleidsnota *Ontheffingen zorgplicht riolering* wordt voldaan. Het gaat dan om situaties waarbij het niet doelmatig is om aan te sluiten op de riolering. Voor deze situaties dienen alternatieve oplossingen te worden gerealiseerd die voldoen aan het *Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater* en het *Lozingenbesluit Bodembescherming*. De landelijke lijn is dat de gemeenten voor 1 januari 2005 alle nog niet op de riolering aangesloten percelen gesaneerd hebben. De waterbeheerders en gemeenten handhaven vanaf 1 januari 2005 respectievelijk het *Lozingenbesluit Wvo huishoudelijk afvalwater* en *Lozingenbesluit Bodembescherming* in het buitengebied. We houden vast aan het saneren van alle ongezuiverde lozingen voor 1 januari 2005. In probleemgevallen kan in maatwerkwerkoverleg met gemeente, waterschap en provincie worden besloten de uitvoering van de sanering van het buitengebied voor een beperkte, concreet afgesproken, periode over deze datum heen te tillen. Aan dit besluit moet dan wel een door alle betrokken partijen goedgekeurd plan ten grondslag liggen. Gemeenten vragen in alle gevallen voor 1 januari 2005 een eventueel benodigde ontheffing aan. Uitgangspunt blijft de beleidsnota *Ontheffingen zorgplicht riolering* uit 1998. De lijn van deze nota, dat een ontheffing pas verleend wordt indien er afspraken zijn over aanleg, beheer en financiering van de installaties voor individuele behandeling van afvalwater (IBA) sluit goed aan op de lijn van verbrede zorgplicht van het Rijk.

Uiterlijk in 2008 dienen alle rioolwaterzuiveringen van de waterschappen te voldoen aan de in de Vierde Nota Waterhuishouding genoemde randvoorwaarden, zoals stikstofverwijdering met een rendement van tenminste 75%. In het kader van het uitvoeren van de Europese Kaderrichtlijn Water onderzoeken de waterschappen de noodzaak voor verdergaande zuivering van rioolwater uitgaande van de gebiedsfuncties en de mogelijke effecten van maatregelen in de waterketen. Uiterlijk in 2008 wordt het resultaat hiervan vastgelegd in emissiebeheerplannen en stroomgebiedbeheerplannen.

4.5 Water en ruimte

Water als ordenend principe voor het ruimtegebruik.

Doelstelling

Water als ordenend principe is één van de hoofdbeleidslijnen van ons streekplan. Wij willen water meer als vertrekpunt nemen bij nieuwe ruimtelijke afwegingen, zoals ook blijkt uit de toepassing van de lagenbenadering in het streekplan. Dit betekent dat de locatiekeuze voor functies als verstedelijking, landbouw en natuur en de inrichting van de ruimte daarvoor mede worden gebaseerd op de randvoorwaarden die het watersysteem stelt. Hierdoor kan de ruimtelijke ordening meer dan tot op heden bijdragen aan een duurzaam watersysteem, zowel kwalitatief als kwantitatief. Een belangrijk instrument hierbij is de watertoets. Meervoudig ruimtegebruik kan er aan bijdragen dat er voldoende ruimte voor water beschikbaar is.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

18.	**Alle uit waterhuishoudkundig oogpunt relevante plannen met ruimtelijk consequenties doorlopen de watertoetsprocedure. Doel is 100% van relevante plannen.** **Indicator: Percentage van de relevante plannen dat conform de watertoetsprocedure is opgesteld.**

19.	**Stimuleren van meervoudig ruimtegebruik onder meer bij creëren van ruimte voor waterberging.** **Indicator:** **Aantal projecten en ruimtelijke ontwikkelingen waar meervoudig ruimtegebruik toegepast is. Doel is één project in 2010.**

Wat mag u van ons verwachten?

Een belangrijk instrument om water als ordenend principe in de praktijk te gebruiken is de watertoets, zoals vastgelegd in het NBW en met ingang van 1 november 2003 wettelijk verankerd in het Besluit op de ruimtelijke ordening. Dit is vooral een procesinstrument en moet als zodanig een rol spelen gedurende het gehele proces van voorbereiding van ruimtelijke plannen en besluiten. De essentie van de watertoets is dat de initiatiefnemer de waterbeheerders op de hoogte brengt van het voornemen een plan op te stellen. De waterbeheerders worden hierdoor in een vroegtijdig stadium actief betrokken en stellen een wateradvies op. In het plan wordt aangegeven hoe is omgegaan met het wateradvies en of er eventuele mitigerende of compenserende maatregelen genomen worden om aantasting van het watersysteem te voorkomen of beperken. Bij de toetsing van het plan wordt integraal afgewogen of de gemaakte keuzen in lijn zijn met het relevante beleid. De watertoets moet er voor zorgen dat wateraspecten expliciet worden betrokken bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten van Rijk, provincies en gemeenten. Dit zijn onder andere de op de Wro gebaseerde ruimtelijke plannen, zoals bestemmingsplannen, streekplannen en artikel 19 besluiten, maar ook andere zoals landinrichtingsplannen, reconstructieplannen en ontgrondingsvergunningen. Voor onze relevante ruimtelijke plannen werken wij conform de watertoets. Als wij dergelijke plannen van anderen moeten goedkeuren, toetsen wij op het gebruik van de watertoets. In de watertoets moeten alle relevante wateraspecten worden meegenomen, dus waterkwantiteit én waterkwaliteit, oppervlaktewater én grondwater. Als grondwaterbeheerder leveren wij onze bijdrage aan het opstellen van de watertoets voor plannen van derden die effect hebben op het grondwater. De inhoudelijke en procesmatige uitwerking van de watertoets wordt nog nader vastgesteld in overleg met de waterbeheerders. Het resultaat leggen wij vast in de *Leidraad water en milieu in ruimtelijke plannen* en de *Handleiding bestemmingsplannen*. Wij communiceren intensief met de gemeenten over water in relatie tot ruimtelijke ordening.

Wij streven naar de ontwikkeling en implementatie van innovatieve concepten voor meervoudig ruimtegebruik op plekken waar dat bijdraagt aan de realisatie van de wateropgaven. Wij nemen hiertoe ontwikkelingsgerichte initiatieven. Te denken valt aan sturingsfilosofieën en samenwerkingsvormen waarbij gestreefd wordt naar integrale en duurzame oplossingen en gestuurd wordt op ruimtelijke kwaliteit door bijvoorbeeld al vroeg in het traject ontwerpende disciplines in te schakelen. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het leggen van een relatie met de cultuurhistorische waarde van het landschap. Samenwerking met nieuwe partners en private partijen ligt ook voor de hand, onder andere om financiering mogelijk te maken. Wij verkennen de mogelijkheden van deze werkwijzen door oriënterend onderzoek te doen naar sturingsconcepten en financieringsconstructies. Een vorm van meervoudig ruimtegebruik is het als blauwe dienst tijdelijk ter beschikking stellen van landbouwgrond voor waterberging. Aandachtspunt hierbij is de EU-regeling voor staatssteun. Wij zien voor ons zelf hier een rol weggelegd om vraag en aanbod van deze blauwe dienst bij elkaar te brengen. In projecten als *Dotterlandschap* en *Transitie veenweidegebied* doen wij reeds ervaring op met dergelijke nieuwe ideeën en manieren van werken. In de planperiode nemen wij, daar waar kansen zich voordoen, meer van dergelijke initiatieven.

Wat verwachten wij van u?

Wij verwachten van initiatiefnemers van waterhuishoudkundig relevante ruimtelijk plannen, dat zij bij het opstellen van hun plan werken volgens de watertoets, waterbeheerders in een vroeg stadium betrekken, uiteindelijk water een zwaarwegende rol geven in hun afweging en dat alles verwoorden in hun plan. Indien er ontgrondingen worden verricht in de buurt van waterkeringen verlangen wij een gedegen onderzoek naar de effecten van de ontgronding op de veiligheid en de eventueel noodzakelijke maatregelen. Bijlage 8 geeft richtlijnen waar de waterparagraaf van plannen door ons aan getoetst wordet. Dit geldt voor alle plannen waarvoor de provincie een toetsende bevoegdheid heeft. De waterbeheerders nemen een actieve houding aan ten opzichte van de initiatiefnemer en

leveren een constructieve bijdrage aan het tot stand komen van een evenwichtig plan met voldoende aandacht voor het belang van water.

Bij het tot stand komen van meervoudig ruimtegebruik zijn zeer veel partijen betrokken, zoals Rijk, waterbeheerders, gemeenten, agrariërs, terreinbeheerders, landeigenaren en projectontwikkelaars. We moeten gezamenlijk initiatieven ontwikkelen en deze tot een succes maken. Hetzelfde geldt voor de blauwe diensten met betrekking tot waterberging, waarbij waterbeheerders en agrariërs de belangrijkste partijen zijn.

4.6 Vaarwegen

Bevaarbare waterwegen die voldoen aan hun economische en/of recreatieve transportfunctie.

Doelstellingen

Wij streven ernaar dat de vaarwegen die opgenomen zijn in de provinciale scheepvaartwegenverordening voldoende capaciteit bieden voor de beroeps- en/of recreatievaart, afhankelijk van hun functie. Onderhoud en beheer dienen doelmatig geregeld te zijn. Streven is verder dat het gebruik van de vaarwegen geen hinder ondervindt van achterstand in baggerwerkzaamheden.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

20.	**In 2015 voldoen de vaarwegen uit de provinciale scheepvaartwegenverordening aan de normen ten aanzien van vaardiepte, die mede gebaseerd worden op de klassenindeling van de Conferentie van Europese Ministers van Transport (CEMT) en op richtlijnen van de Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland (BRTN) en de Commissie Vaarwegbeheerders (CVB). In 2015 is het percentage van de bruggen en sluizen met een voldoende ruime en onderling goed afgestemde bediening gestegen van 60% naar 70%.** **Indicatoren: Percentage vaarwegen in provinciaal beheer dat aan de norm voor de vaardiepte voldoet.** **Percentage van de bruggen en sluizen opgenomen in de provinciale scheepvaartwegenverordening met een voldoende ruim en op elkaar afgestemd bedieningsregime. Doel is 70% in 2015.**

Wat kunt u van ons verwachten?

Wij stellen voor de relevante vaarwegen normen op voor de vaardiepte en de doorvaarthoogte mede gebaseerd op de richtlijnen van BRTN, CEMT en CVB. Uiterlijk in 2007 stellen wij in overleg met de vaarwegbeheerders deze normen vast in een besluit gebaseerd op de nieuw vast te stellen scheepvaartwegenverordening. Voor zover vaarwegen bij ons in beheer zijn, streven wij er naar dat zij uiterlijk in 2015 aan de normen voldoen. Wij zetten ons in om in samenwerking met vaarwegbeheerders en brugbeherende instanties te komen tot een voldoende ruim en op elkaar afgestemd bedieningsregime van bruggen en sluizen.

Wij streven ernaar dat het vaarwegbeheer en het nautisch beheer uitgevoerd wordt door de instantie die dit beheer het meest doelmatig uit kan voeren. Wij zetten ons in voor de overdracht van eigendom, vaarwegbeheer en onderhoud, waar dat de doelmatigheid van het beheer bevordert.

Door het ontbreken van een grootschalig baggerdepot in de provincie Utrecht en door de hoge kosten die zijn verbonden aan het verwerken van verontreinigde specie is een achterstand ontstaan in het op diepte houden van de verschillende vaarwegen. Wij leveren bijdragen aan het wegwerken van deze achterstanden door het *Uitvoeringskader baggerspecie provincie Utrecht 2005-2010* vast te stellen en dit plan samen met waterbeheerders en gemeenten uit te voeren.

Het merendeel van de bruggen in de provincie Utrecht kent een brugbedieningsregime dat grotendeels aansluit bij de richtlijnen van de BRTN. Op die vaarwegen waar vanwege verschillende knelpunten weinig scheepvaartbewegingen plaatsvinden, is het brugbedieningsregime veelal minder ruim dan de

richtlijnen van de BRTN aangeven. Er wordt pas ingezet op een ruimer brugbedieningsregime wanneer ook de andere knelpunten worden opgeheven.

Wat verwachten wij van u?
Van de beheerders van vaarwegen verwachten wij dat zij bijdragen aan het vaststellen van de normen voor de vaardiepte en de doorvaarthoogte van vaarwegen uit de provinciale scheepvaartwegenverordening. Daarnaast verwachten wij van de vaarwegbeheerders dat zij er naar streven dat de vaarwegen uiterlijk in 2015 voldoen aan de normen. Wij verwachten van alle partijen medewerking om het vaarwegbeheer en het nautisch beheer uit te laten voeren door die organisatie die dat het meest doelmatig kan. Wij willen in samenwerking met waterbeheerders en gemeenten werken aan de uitvoering van het *Uitvoeringskader baggerspecie provincie Utrecht 2005-2010*. Wij verwachten van de waterbeheerders dat zij zorgen voor actuele leggers en de handhaving daarvan.

4.7 Organisatie waterbeheer

Adequaat functionerende waterschappen.

Doelstelling
Ons doel is de waterschappen bestuurlijk en organisatorisch goed te equiperen zodat zij op adequate wijze hun taak uitvoeren. Wij streven ernaar goed inzicht te hebben in de stand van zaken van de uitvoering van het landelijke en provinciale waterbeleid door provincie, waterbeheerders en gemeenten.

Operationele doelen en beleidsindicatoren

21.	**De provincie draagt zorg voor een sterke beleidscyclus, die het bestuur in staat stelt bij te sturen in het waterbeleid. Met het oog op een hoge effectiviteit van beleid versterken wij monitoring, evaluatie en rapportage, zodat tijdig kan worden bijgestuurd of zonodig beleid kan worden herzien of vernieuwd.** **Indicator:** **Uitvoering van acties en behalen van resultaten volgens planning als vermeld in dit WHP. De voortgang hiervan zal jaarlijks worden weergegeven in een voortgangsrapportage.**

Wat kunt u van ons verwachten?
Wij dragen zorg voor de bestuurlijke organisatie en de reglementering van de waterschappen. In de reglementering regelen wij binnen de gestelde wettelijke kaders het gebied van de waterschappen, hun taken, de samenstelling en verkiezing van hun bestuur, de uitgangspunten voor de kostentoedeling en het toezicht. Bij verordening stellen wij nadere regels aangaande de aan de waterschappen opgedragen taken en de uitoefening daarvan. Met het in dit WHP geformuleerde beleid geven wij de inhoudelijke kaders aan voor de taakuitoefening door de waterschappen als lichamen van functioneel bestuur. Wij zorgen ervoor dat de reglementering voor de waterschappen en de verdere regelgeving betreffende waterschaptaken actueel blijft.

De bestuurlijke organisatie van de waterschappen in Utrecht voldoet grotendeels aan de daaraan te stellen eisen. Per 1 januari 1997 zijn drie grote interprovinciale all-in waterschappen ingesteld. Dat zijn het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en het waterschap Vallei & Eem. Ten zuiden van de Lek is de gemeente Vianen gelegen in drie waterschappen, namelijk het hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, het waterschap Rivierenland en het zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden. Het is de bedoeling dat er per 1 januari 2005 één groot interprovinciaal all-in waterschap ontstaat door een fusie van het waterschap Rivierenland, het hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en het hoogheemraadschap Alm en Biesbosch en de overdracht van het waterkwaliteitsbeheer van het zuiveringsschap naar het nieuwe waterschap. De besluitvorming hierover in de staten van de betrokken vier provincies heeft medio 2004 plaatsgevonden. Er wordt vanuit gegaan dat eind 2004 de

minister van Verkeer en Waterstaat aan de statenbesluiten de vereiste goedkeuring zal hebben verleend.

Over de uitvoering van dit WHP leggen wij vanaf 2005 jaarlijks verantwoording af aan provinciale staten. Omdat de waterbeheerders en gemeenten verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van een groot deel van dit plan, maken wij in 2004 met hen afspraken over de wijze van verantwoording. Zie voor een beschrijving van de monitoring verder hoofdstuk 6.

Wat verwachten wij van u?
Voor het slagen van de voorgenomen reorganisatie van de waterschappen ten zuiden van de Lek is samenwerking tussen de provincies en de waterschappen van het grootste belang. Het voortouw voor verdere besluitvorming hierover ligt bij de provincie Gelderland, omdat het nieuwe waterschap voor het grootste gedeelte in die provincie ligt. Bij het actueel houden van reglementering en regelgeving is samenwerking en afstemming met waterschappen en buurprovincies noodzakelijk.

Met gemeenten en waterbeheerders willen wij in 2004 afspraken maken over de rapportage van de voortgang in de uitvoering van dit WHP. Wij vragen hun vanaf 2005 ons jaarlijks van een dergelijke rapportage te voorzien.

5 Gebiedsgericht beleid

In het gebiedsgerichte beleid zoals dat in dit hoofdstuk is opgenomen gaat het uiteraard om het waterbeleid, maar dan in samenhang met andere ontwikkelingen. De tekst is een korte samenvatting van wat elders breder en dieper is uitgewerkt. Met name in de stroomgebiedvisies is een bredere analyse en onderbouwing te vinden van de waterhuishoudkundige problemen. In dit hoofdstuk gaat het om de verantwoording van de prioriteiten die wij in de verschillende gebieden stellen voor de planperiode van dit waterhuishoudingsplan, beargumenteerd vanuit onze visie op de stroomgebieden Gelderse Vallei, Amstelland en Zuid-Holland-Zuid. Immers de eerste jaren uit het activiteitenprogramma van de stroomgebiedvisies moeten in de planperiode van dit waterhuishoudingsplan tot uitvoering komen. Voor Amstelland en de Gelderse Vallei ziet een bestuurlijke stuurgroep toe op het uitvoeren van de acties uit het activiteitenprogramma. In Amstelland wordt deze stuurgroep het Waterberaad genoemd. Individuele acties blijven onder de verantwoordelijkheid vallen van de trekkende organisaties. De stuurgroepen zorgen voor afstemming en bewaken de voortgang. Communicatie vindt voornamelijk plaats vanuit de individuele acties, vanwege hun gebiedsgerichte karakter. In het gebied waarvoor het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost is opgesteld, wordt een belangrijk deel van de doelstellingen gerealiseerd via uitvoering van het reconstructieplan.

In de stroomgebiedvisies is een onderverdeling gemaakt in subgebieden, op basis van de specifieke waterhuishoudkundige aspecten, de bodem en het huidige grondgebruik (zie onderstaande figuur). Ieder subgebied heeft een eigen streefbeeld voor het jaar 2050 en een daarmee samenhangend ambitieniveau. De streefbeelden vormen het “waterkompas” voor de komende jaren: ze geven richting aan plannen, projecten, maatregelen en andere ontwikkelingen die het watersysteem beïnvloeden. De streefbeelden zijn geen integrale visies op de ruimte, maar wel een onderlegger bij het opstellen van integrale visies en plannen.

5.1 Gelderse Vallei

Binnen Velden en Wegen

Dit gebied ligt tussen de hooggelegen stuwwallen van de Heuvelrug en de Veluwe. Het Binnenveld zien wij als het “natte hart” tussen de kernen Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal. In het gedeelte van het gebied dat is aangewezen als EHS, kan zich op termijn langs de Grift botanisch waardevolle natuur ontwikkelen. Daarnaast dient het laagste deel van het gebied als regionaal waterbergingsgebied. De opgave is te zoeken naar een goede combinatie van beide functies. Dit doen wij samen met de natuurorganisaties en het waterschap. Vanuit deze ruimtelijke bestemmingen moet veel aandacht zijn voor het saneren van belangrijke bronnen van verontreiniging. Dit kan in de waterplannen van de betreffende gemeenten worden uitgewerkt. Naast natuur blijft de landbouw een belangrijke functie in het gebied.

In het streekplan en in het reconstructieplan wordt het Binnenveld aangewezen als waterbergingsgebied. Het gaat hierbij om piekberging ter voorkoming van wateroverlast. Wij willen onderzoeken in hoeverre de cultuurhistorische elementen van de Grebbelinie ingepast kunnen worden in de waterbergingsfunctie. Het waterschap komt met voorstellen voor de exacte begrenzing van het waterbergingsgebied. Daarbij moet rekening gehouden worden met de noodzakelijke compensatie vanwege het verlies aan oppervlakte voor waterberging door de oostelijke uitbreiding van Veenendaal en door eventueel uitsluiten van inundatie van delen van het natuurgebied. Naast het ontwikkelen van een waterbergingslocatie blijft het noodzakelijk dat het waterschap maatregelen treft om het water hoger in het watersysteem vast te houden. Het mes snijdt dan aan twee kanten: een vertraging in de afvoer van oppervlaktewater uit het landelijke en stedelijke gebied en het beter benutten van de hydrologische samenhang tussen infiltratiegebied van grondwater op de heuvelrug en kwel in de

natuurgebieden in het “natte hart”. Daar liggen mogelijkheden om de ecologische waarden van de kwelafhankelijke natuurgebieden te herstellen en te versterken.

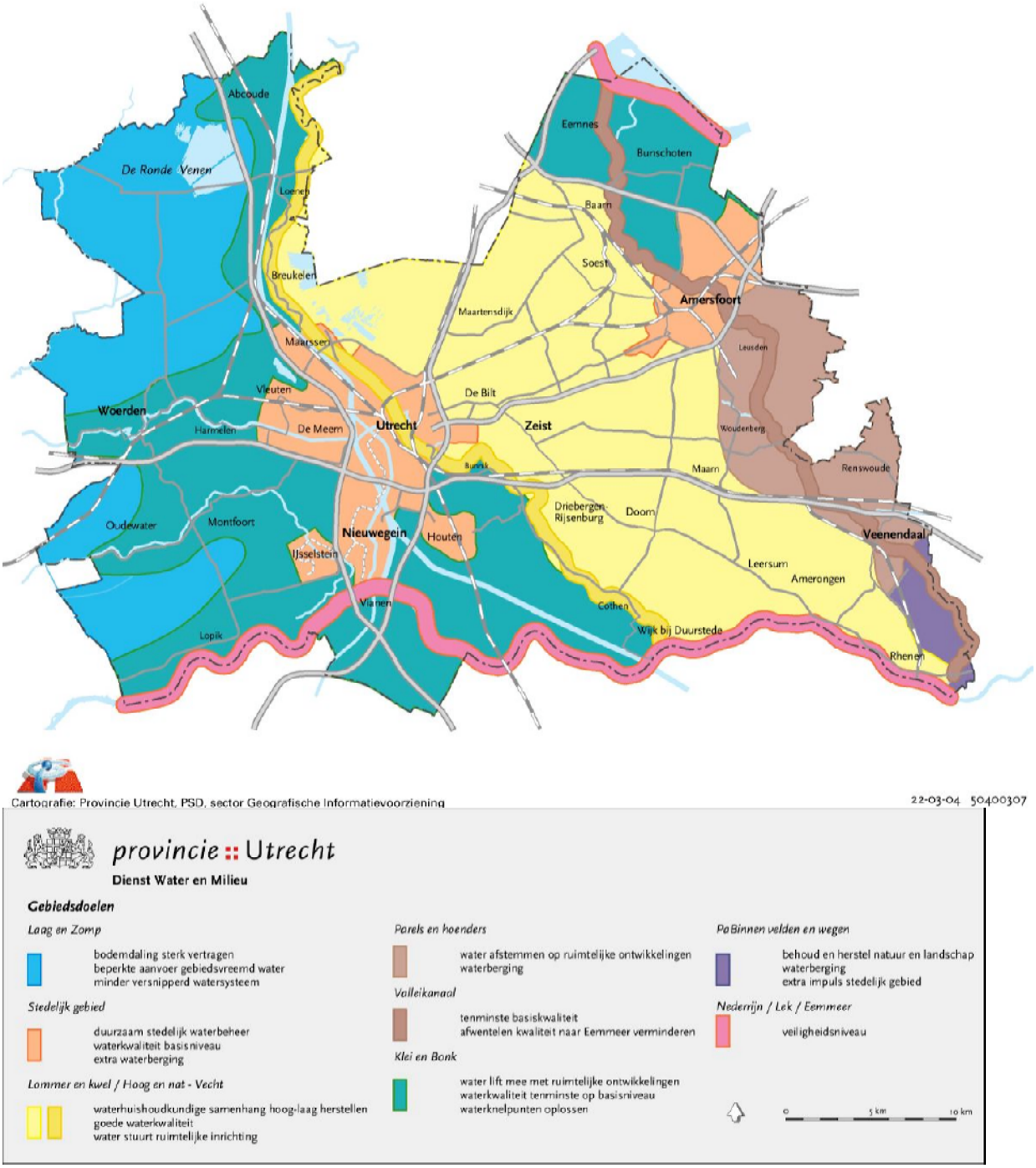

Naast waterberging is het waterbeheer gericht op het behouden en versterken van de hoogwaardige kwelafhankelijke natuur in het centrale, lage deel. Waterberging kan strijdig zijn met het behoud van voedselarme natuur. Met waterschap en terreinbeherende organisatie bekijken we op welke wijze hier een oplossing voor gevonden kan worden. De ambitie voor waterberging en een sterke natuur alsmede de ligging bovenstrooms van de Gelderse Vallei en Eemmeer stellen extra eisen aan de toekomstige waterkwaliteit. Het is van belang dat alle riooloverstorten worden gesaneerd. Dit gaat verder dan de basisinspanning en maatregelen in het kader van het waterkwaliteitspoor. Daartoe verwachten wij dat gemeenten en de waterbeheerder plannen maken teneinde op verantwoorde wijze de juiste maatregelen in de waterketen te treffen.

Parels en Hoenders
Het Utrechtse deel van dit subgebied omvat de benedenstroomse delen van de Lunterse beek, de Modder- en Moorsterbeek en de Barneveldse beek. Als hoofdlijn voor het beleid zien wij de afwisseling van landbouw, bos en natuurgebieden. Dit vraagt echter om een goede uitwerking in het waterbeheer om de kwaliteit van landbouw en natuur te behouden en te versterken. Het ambitieniveau is vasthouden van het grond- en oppervlaktewater in combinatie met het gebruik van water binnen het gebied. Dit betekent dat we een herstel willen zien van het natuurlijke (grond)watersysteem met inachtneming van de gebruiksfuncties in het gebied.

In het streekplan en het reconstructieplan staan waterbergingsgebieden aangegeven in de Schammerpolder en bij de Asschatterkade/Roffelaarkade. Het gaat hierbij om piekberging ter voorkoming van wateroverlast. Het waterschap komt met voorstellen voor de exacte begrenzing. Daarbij willen wij onderzoeken in hoeverre de cultuurhistorische elementen van de Grebbelinie ingepast kunnen worden in de waterbergingsfunctie. Ook vindt afstemming plaats met het Agenda 2010 project *Groen en blauw rond Amersfoort*. Naast het inrichten van bergingsgebieden is het bovenstrooms vasthouden van water noodzakelijk. Combinatie met beekherstel is hierbij goed mogelijk.

Binnen de planperiode wordt een hermeandering uitgevoerd van de beken die in de natuurgebieden liggen. Buiten de natuurgebieden worden de beken ingericht als ecologische verbindingszone. Dit geldt voor de volgende beken: Esvelder beek, Barneveldse beek, Lunterse beek, Nederwoudse/Buzerdsche beek, Heiligenberger beek, Modderbeek en Moorsterbeek.

Zoals beschreven in hoofdstuk 4.3 streven wij ernaar waar mogelijk de waterkwaliteit in 2010 aan de MTR-normen te laten voldoen en in 2015 aan de gebiedsgerichte normen op basis van de EKRW. Voor natuurgebieden gelden hierbij waar nodig ambitieuzere doelen. Dit betekent dat er voorwaarden gesteld worden aan het grondgebruik in de beïnvloedingsgebieden van de natuurgebieden, zowel wat betreft waterkwaliteit als –kwantiteit.

De Gelderse Vallei heeft een belangrijke aandeel in de belasting met nutriënten van het Eemmeer, wat daar tot problematische eutrofiëring leidt. Uitspoeling van in de bodem gebonden fosfaat blijft leiden tot een aanzienlijke belasting, ook jaren na sanering van de bronnen. De fosfaatuitspoeling neemt naar verwachting toe uit gebieden waar de grondwaterstand verhoogd wordt in het kader van de bestrijding van de verdroging. Op de ecologische kwaliteit van de beeksystemen hebben de hoge nutriëntgehaltes slechts beperkt effect, omdat de stroomsnelheid in deze beken voldoende hoog is. In het Eem- en Gooimeer daarentegen zijn de effecten van de fosfaatuitspoeling aanzienlijk. Bij het stellen van de gebiedsgerichte ecologische doelen voor de EKRW, moet een beslissing genomen worden over het ambitieniveau voor de Gelderse Vallei en het Eemmeer. Ter onderbouwing van de doelstelling worden de kosten en baten onderzocht van verschillende maatregelen, zoals verdergaande zuivering van rioolwater.

Voor de beken is onze wateropgave minimaal gelijk aan de specifiek ecologische doelstelling (SED kwel- en laaglandbeek, Waterwijzer, provincie Gelderland, 2002). De hiervoor in aanmerking komende beken worden ingericht als ecologische verbindingszones. Samen met het waterschap bepalen we voor welke beken dit geldt. Voor het oppervlaktewater in natuurgebieden geldt het hoogste ecologische niveau.

Hoog en Nat
Dit deelgebied bestaat uit de oostzijde van de Heuvelrug alsmede de vlak daar tegen aan liggende gebieden tot aan de Heiligenbergerbeek en de Woudenbergse Grift. Ook het stroomgebiedje van de Praamgracht behoort er toe. Ons beleid in dit gebied is gericht op behouden en herstel van landschaps- en natuurwaarden. Voor het waterbeheer betekent dit het behouden en herstellen van de waterhuishoudkundige samenhang van de Heuvelrug als brongebied en het gebied op de flanken als ontvangstgebied van kwelwater, zoals rondom de Woudenbergse Grift. Dit betekent het benutten van

de kwel, het zonodig verhogen van grondwaterpeilen en het streven naar een goede, natuurlijke waterkwaliteit. De hiervoor in aanmerking komende watergangen zijn ingericht als ecologische verbindingszones. Cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals sprengen, worden zoveel mogelijk hersteld in samenhang met de landschappelijke en natuurlijke doelen van het gebied.

Om het grondwatersysteem van kwel en infiltratie te herstellen is het van belang om een vertraagde afvoer te hanteren naast het instellen van een flexibel peilbeheer. Verder streven wij naar een hogere infiltratie op de hoge gronden door onder andere na te gaan of we minder verdamping kunnen laten plaatsvinden door lokaal loofbos, heide of stuifzand te realiseren op huidige locaties met donker naaldhout. Hiernaast heeft het verduurzamen van grondwateronttrekkingen een positief effect op het grondwatersysteem. Door het schone gebiedseigen water beter te benutten kan de aanvoer van gebiedsvreemd water van buiten dit gebied beperkt worden. Dit geldt met name voor het westelijke deel van dit deelgebied. In het streekplan en het reconstructieplan hebben wij aangegeven dat er op de Utrechtse Heuvelrug in beginsel geen ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden, die een bedreiging vormen voor de grondwaterkwaliteit. In de nota *Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug* hebben wij aangegeven welke functies op welke locatie uit het oogpunt van grondwater de voorkeur genieten.
In het programma Hart van de Heuvelrug (Agenda 2010) wordt bij het maken van keuzes rekening gehouden met de hydrologische kwaliteiten van het gebied.

Het waterbeheer is tevens gericht op een hoogwaardige waterkwaliteit. Vanwege het streefbeeld om in 2050 in het gehele gebied de streefwaarde te realiseren, worden in de planperiode een aantal activiteiten uitgevoerd om het aantal en intensiteit van verontreinigingsbronnen te verminderen. Hieronder valt de sanering van een aantal verontreinigingsbronnen van de landbouwgebieden, het stedelijk gebied en van de verontreinigde (water)bodems.

De gebieden Heigraaf en Praamgracht worden betrokken bij ons onderzoek naar de mogelijkheid en de noodzaak van het instellen van hydrologische beschermingszones (zie hoofdstuk 4.3). Herstel van de natuurwaarden voor deze gebieden kan worden gerealiseerd door een herinrichting conform ecologische doelstellingen.

Wijde Blik
Het gebied de Wijde Blik omvat het lage open gebied ten noorden van Amersfoort. In grote delen van de Wijde Blik richten wij het beleid in hoofdlijnen op de landbouw, langs de Eem en in delen van de Noordpolder te Veld en de Maatpolder richten wij het beleid op natuur (met name weidevogels en ganzen). In de landbouwgebieden is waternatuur in de sloten aanwezig die wij willen behouden en versterken.

Het huidige veiligheidsniveau (binnendijks) blijft ook bij stijgend waterpeil in het IJsselmeergebied ten minste gehandhaafd. De primaire waterkering moet bestand zijn tegen hoogwater vanuit het Markermeer en Zuidelijke Randmeren (bij storm) met veiligheidsnorm 1/1250 jaar. Om aan de norm te voldoen heeft het waterschap de dijken in 2010 versterkt. Bij de opstelling van het MER voor de dijkversterking wordt ook onderzocht wat een eventuele verhoging van het veiligheidsniveau langs Eem en Eemmeer van 1/1250 naar 1/4000 per jaar voor gevolgen heeft voor de dijkversterking. In het streekplan leggen we een vrijwaringszone vast voor nieuwe ontwikkelingen langs de primaire waterkering van de Wakkerendijk/Meentweg en de dijken langs de Randmeren en de oostoever van de Eem om de mogelijkheid van toekomstige dijkversterking open te houden. Deze vrijwaringszone beslaat 175 meter buitendijks en 100 meter binnendijks langs de primaire waterkeringen. Ruimte voor ruimte is buitendijks in Eemland mogelijk mits het waterbergend vermogen minimaal gehandhaafd blijft. Als gevolg van het feitelijk buitendijks liggen, lopen bebouwde delen van de kernen Amersfoort en Baarn nu ook reëel risico van overstroming. Het is noodzakelijk om voor dit gebied maatregelen te treffen om overstroming van deze delen van de kern te voorkomen. Wij gaan samen met de betrokken partijen (gemeenten, waterbeheerders) een veiligheidsvisie voor water opstellen, die uiterlijk in 2005 moet zijn afgerond. Wij betrekken bij het opstellen van deze veiligheidsvisie de geplande woningbouw en bedrijventerrein in de Noordschil Baarn. Afhankelijk van de uikomsten van de veiligheidsvisie

wordt bepaald of de geplande woningbouw en een bedrijventerrein daar daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd. De Noordschil mag geen onaanvaardbare invloed hebben op de veiligheid. Behalve de Noordschil zijn geen nieuwe ontwikkelingen gepland in buitendijks gelegen gebieden.

Door optimalisatie van het peilbeheer en inrichtingsmaatregelen gericht op vasthouden en vertraagd afvoeren wordt gestreefd naar een standstill van de huidige water aan- en afvoer vanuit en naar de Eem en Randmeren. We zijn van mening dat door de toepassing van flexibel peilbeheer langer gebruik gemaakt kan worden van gebiedseigen water en minder inlaat nodig is vanuit de Eem en/of Eemmeer. Ook wordt er dan minder water uitgemalen, eventueel via de Eem, op het Eemmeer. Als onze wateropgave, wat betreft afvoer naar het hoofdsysteem, gelden de huidige afvoerpieken als bovengrens. Wat de aanvoer betreft vanuit het hoofdsysteem gelden de totale jaarlijkse hoeveelheden als bovengrens.

Voor de diepe veengronden binnen de Eempolders streven wij voor de lange termijn naar een drooglegging van maximaal 60 cm gemiddeld per peilvak conform ons algemene beleid met betrekking tot de beperking van de maaivelddaling. Zowel voor een duurzaam waterbeheer, als voor een duurzame landbouwpraktijk is een diepere drooglegging niet gewenst. Bij 60 cm is nog sprake van een redelijk landbouwbeheer, mits de huidige slootafstand gehandhaafd blijft en geen slootdempingen plaatsvinden. Bij de toetsing van peilbesluiten respecteren wij echter de afspraken over grotere drooglegging dan 60 centimeter, zoals die gemaakt zijn in het kader van het landinrichtingsproject Eemland. Wel vragen wij het waterschap bij nieuwe peilbesluiten er naar te streven waar mogelijk de drooglegging te beperken tot 60 cm.

Zoals beschreven in hoofdstuk 4.3 streven wij ernaar waar mogelijk de waterkwaliteit in 2010 aan de MTR-normen te laten voldoen en in 2015 aan de gebiedsgerichte normen op basis van de EKRW. Voor natuurgebieden gelden hierbij waar nodig ambitieuzere doelen. In algemene zin geldt een standstill voor de korte termijn wat betreft verstorende en vervuilende functies. In de landbouwgebieden wordt uitvoering gegeven aan de verliesnormen 2003 voor nutriënten. Voor de natuurgebieden en bijbehorende beïnvloedingsgebieden geldt een sanering van alle bronnen van verontreiniging, inclusief overstorten. In de planperiode willen we de ecologische waarden van de kwelafhankelijke natuurgebieden herstellen en versterken. Speciale aandacht is nodig voor het Eemmeer als Europees Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

Wij denken vanuit onze rol als opdrachtgever van de reconstructie actief mee in het project BEZEM (Bestrijding Eutrofiëring in de Zuidelijke Randmeren), dat getrokken wordt door Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied. Eventuele maatregelen worden veelal vanuit de reconstructie genomen.

De rivier de Eem is een belangrijke regionale vaarweg voor de beroepsvaart en de recreatietoervaart. De provincie Utrecht is eigenaar en beheerder van deze rivier. De Eem en haar oevers vormen een ecologische verbindingszone tussen het Eemmeer en de Gelderse Vallei en moeten ontwikkeld worden als een recreatieve as in het Eemland. In onze *Integrale Beheers- en Inrichtingsvisie Eem* is de scheepvaartfunctie van de Eem afgestemd op natuur, recreatie en cultuurhistorie. Maatregelen voor natuur en recreatie worden gekoppeld aan groot onderhoud van de vaarweg en toekomstige dijkverbeteringen.

5.2 Amstelland

Lommer & Kwel

Dit gebied omvat het westelijk deel van de Heuvelrug, de Vecht en het Vechtplassengebied en het Langbroekerweteringgebied en Groenraven-oost. Het centrum en noordelijke stadsgedeelte van Utrecht behoren tot dit deelgebied. Ons beleid voor het gebied buiten de stedelijke kernen is in hoofdzaak gericht op behoud en herstel van de natuur en landschapswaarden naast de landbouw. Voor het waterbeheer betekent dit het behouden en herstellen van de waterhuishoudkundige samenhang van de Heuvelrug als brongebied en het Langbroekerweteringgebied, Groenraven-oost en

Vechtplassengebied als ontvangstgebied van kwelwater. Dit betekent het benutten van de kwel, het zonodig verhogen van grondwaterpeilen en het streven naar een goede, natuurlijke waterkwaliteit. Cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals de Hollandse waterlinie, worden zoveel mogelijk hersteld in samenhang met de landschappelijke en natuurlijke doelen van het gebied.

In dit deelgebied wordt het grondwatersysteem van kwel en infiltratie hersteld. Dit kan in het infiltratiegebied worden bereikt door vertraagde afvoer, versterken infiltratie en omvorming van donker naaldhout naar loofhout, heide en stuifzand. In dit kader onderzoeken wij ook de wenselijkheid van (grond)wateronttrekkingen op de Heuvelrug in relatie tot hun grootte en effecten. In het streekplan hebben wij aangegeven dat er op de Utrechtse Heuvelrug in beginsel geen ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden, die een bedreiging vormen voor de grondwaterkwaliteit. In de nota *Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug* hebben wij aangegeven welke functies op welke locatie uit het oogpunt van grondwater de voorkeur genieten. In het kwelgebied kan het kwelwater meer worden vastgehouden door onder andere het toepassen van flexibel peilbeheer. Verbeteren van het sterk versnipperde waterbeheer in het Langbroekerweteringgebied past hierbinnen. De huidige opzet van het gebiedsgerichte project is niet voldoende. In het kader van de verdrogingsbestrijding zullen wij hier trachten verbetering in aan te brengen. Dit moet leiden tot een compromis tussen waterbeheer ten behoeve van landbouw en waterbeheer ten behoeve van natuur. Het waterbeheer in het gebied tussen Loenen en Abcoude blijft primair gericht op de landbouw. Speciale aandacht is nodig voor het Europese Vogel- en Habitatrichtlijngebied dat ligt rond de Kievitsbuurt, De Veenderij, Bethunepolder, Molenpolder, Polder Maarsseveen en de Tienhovensche Plassen.

In en rondom de Bethunepolder ligt een wateropgave. Er spelen problemen en behoeftes op het gebied van wateroverlast, verdroging en waterkwaliteit. Piekberging, seizoensberging en peilverhoging in de Bethunepolder zijn mogelijke maatregelen die moeten worden onderzocht. Complicerende factor in dit gebied is het feit dat de Bethunepolder belangrijk is voor de drinkwatervoorziening van Amsterdam en omstreken. Wij gaan met het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en het Waterleidingbedrijf Amsterdam de waterhuishoudkundige opgave nader onderzoeken. In 2005 willen wij zicht hebben op de aard, omvang en urgentie van de onderdelen van de wateropgave, de mogelijke oplossingen, de financieringsmogelijkheden en een alternatieve wijze of locatie voor drinkwaterwinning. Op basis hiervan wordt in 2005 een voorlopig besluit genomen. Als in dit voorlopige besluit peilverhoging aan de orde is, moet nader onderzoek worden gedaan naar het alternatief voor de drinkwaterwinning. Wij streven er naar in 2008 een definitief besluit te nemen over de eventuele waterberging. Bij de besluitvorming vindt een integrale afweging van alle belangen plaats. Dit betekent dat ook de belangen van de natuur, bestaande bewoning, landbouw en recreatie in de polder en in de omgeving daarvan bij de afwegingen betrokken worden. In ons vorige WHP is de gemeente Amsterdam toegezegd dat zij jaarlijks 25 miljoen kubieke meter water uit de Bethunepolder kan gebruiken voor de drinkwatervoorziening. Totdat er meer duidelijkheid is over de ontwikkelingsrichting van de polder handhaven wij dit.

Op de Heuvelrug bevinden zich nogal wat grondwaterwinningen, die met name geconcentreerd zijn ten oosten van de stad Utrecht. Deze winningen leiden tot verdroging en moeten worden verminderd, waarbij uiteraard de hoeveelheid drinkwater niet mag afnemen. Dit proces loopt al enige jaren in samenwerking tussen provincie en waterleidingbedrijf. In 2005 is bekend welke pompstations gereduceerd dan wel gesloten worden en waar grondwater wordt onttrokken ter compensatie hiervan, waarna ook de desbetreffende vergunningen hierop worden aangepast.

Voor het stedelijke gebied is in 2050 sprake van een scheiding van watersysteem en waterketen, neerslag is maximaal afgekoppeld van het rioolstelsel. In de stedelijke kernen is sprake van een watersysteem dat voldoet aan de waterkwaliteit van minimaal het laagste niveau van de (ecologische) waterkwaliteit, een duurzaam stedelijk waterbeheer is gemeengoed geworden en open water is zichtbaar schoon en drager van de ruimtelijke kwaliteit. In nieuw stedelijk gebied voldoet het watersysteem minimaal aan het middelste niveau van de (ecologische) waterkwaliteit. De wateropgave voor het stedelijke gebied is opgelost in of in de nabije omgeving van de stad.

Het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht is trekker van de uitvoering van het Restauratieplan Vecht. Het plan heeft tot doel het ecologisch functioneren van de Vecht te verbeteren. Een deel van de maatregelen (onder andere aanleg van natuurvriendelijke oevers) is uitgevoerd. Maatregelen ten aanzien van waterkwaliteit moeten nog genomen worden.

Klei & Bonk

Dit gebied betreft het rivierkleigebied ten zuiden van de Kromme Rijn en Oude Rijn van Wijk bij Duurstede tot Woerden, inclusief Vianen. Ons beleid in het gebied is in hoofdzaak gericht op de landbouwfunctie en op het stedelijk gebied. Het waterbeheer stelt hier geen grote beperkingen aan de ruimtelijke ontwikkelingen. Knelpunten in de waterhuishouding dienen opgelost te worden, zoals de wateroverlastproblematiek. In bestaand stedelijk gebied vinden wij van belang de toepassing van de principes van duurzaam bouwen. In nieuw stedelijk gebied vinden wij het belangrijk dat daarnaast waterneutraal wordt gebouwd. Waar het oppervlaktewater de functie waardevolle water- en oevernatuur heeft, streven wij naar een ecologische kwaliteit van tenminste het middelste niveau.

Fruitteelt is in dit gebied een belangrijke agrarische functie. Het waterbeheer is er op gericht voldoende aanvoer van water met name ten behoeve van de beperking van vorstschade in het voorjaar. Cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals de Hollandse waterlinie, worden zoveel mogelijk hersteld in samenhang met de landschappelijke en natuurlijke doelen van het gebied. Bij ontwikkelingen wordt waar mogelijk aangesloten bij de Limes: de oude Romeinse rijksgrens.

In het kader van het project ‘Hollandsche IJssel, meer dan water’ worden de mogelijkheden onderzocht om de waterkwaliteit te verbeteren, het waterbergend vermogen van de rivier te vergroten en de kans op overstroming te verkleinen. Daarbij zal ook worden onderzocht of het nodig en wenselijk is dat de Hollandsche IJssel een rol vervult bij de wateropgava vor de Oude Rijn en omgeving.
Door de waterberging te koppelen met natuurontwikkeling en recreatie, zien wij goede kansen de ruimtelijke kwaliteit te versterken. Ook rond de stad Utrecht wordt gezocht naar locaties voor waterberging. Op dit moment ligt er een idee voor de "Waterringstad", waarin vooral meekoppeling wordt gezocht met lopende initiatieven. Uiterlijk in 2007 leggen we eventuele waterberging via het streekplan vast. Rijnenburg is in het streekplan aangegeven als ontwikkelingslocatie voor stedelijk gebied. In dit gebied en omgeving is regelmatig sprake van wateroverlast. Als er plannen uitgewerkt gaan worden, zien wij er nadrukkelijk op toe dat water goed wordt meegenomen. Er zijn hier kansen aanwezig voor meervoudig ruimtegebruik met recreatie, waterwonen, groen en natuur, het aansluiten bij historisch ontginningslandschap en het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit op de grens van stad en land. Als vervolg op onze prijsvraaginzending *Dotterlandschap* gaan wij de mogelijkheden verkennen om in het gebied tussen Hollandsche IJssel en Oude Rijn een aantal projecten gericht op meervoudig ruimtegebruik uit te voeren. Hierbij vormen de opgaven vanuit water het vertrekpunt.

Momenteel wordt een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar het verbeteren van de Nieuwe Wetering voor recreatievaartuigen en woonschepen. Verdere actie is afhankelijk van de uitkomst van dit onderzoek. De Nieuwe Wetering kan een belangrijke verbinding vormen voor de recreatievaart tussen de Vinkeveensche en de Loosdrechtsche Plassen.

In het gebied tussen Kromme Rijn en Amsterdam-Rijnkanaal loopt de ruilverkaveling met administratief karakter (RAK) Kromme Rijn Naast een administratieve kavelruil behelst deze landinrichting het aanleggen van enige hectaren ecologische verbindingszones, onder andere langs de Kromme Rijn. Voor het gebied van de Hollandsche IJssel loopt het project *”Hollandsche IJssel, meer dan water”*, waar wij aan meewerken. Doel is het onderzoeken van de mogelijkheden om de waterkwaliteit te verbeteren, het waterbergend vermogen van de rivier te vergroten om daarmee kans op wateroverlast in de omgeving te verkleinen.

Ons beleid voor de uiterwaarden langs de Nederrijn en Lek is in hoofdzaak gericht op de waterafvoerfunctie van de Rijn en op de natuurontwikkeling. Deze twee functies laten zich over het algemeen goed combineren. De afgelopen en komende jaren loopt het traject van Ruimte voor de

Rivier, wat op termijn moet resulteren in voorstellen voor maatregel om piekwaterstanden te verlagen. Voor de rijntak Nederrijn/Lek zijn voor de korte termijn geen ingrijpende maatregelen in zicht voor het Utrechtse grondgebied. Het waterbergend en afvoerend vermogen van de uiterwaarden mag niet verminderd worden. Ruimtelijke ontwikkelingen die grote schade kunnen ondervinden van overstromingen zijn in de uiterwaarden niet toegestaan. Via de beleidslijn Ruimte voor de rivier worden regels gesteld aan ruimtelijke ontwikkelingen in het winterbed van Nederrijn en Lek.

Laag & Zomp
Het gebied Laag en Zomp betreft het gebied ten zuiden van Amsterdam en ten Westen van Utrecht. Ons beleid in het gebied is gericht op de landbouw en op de natuurontwikkeling in het noordelijk deel van De Venen. In 1998 is een plan van aanpak opgesteld voor De Venen. Het plan omvat maatregelen voor de landbouw, natuur, ontsluiting en recreatie. De waterhuishoudkundige maatregelen betreffen de aanleg van grootschalig natuurontwikkeling door de Dienst Landelijk Gebied (DLG) in het oosten van polder Groot-Mijdrecht, het defosfateren van het aanvoerwater naar de Vinkeveensche plassen en het creëren van een schoonwaterverbinding tussen de Vinkeveensche plassen en de polder Groot –Wilnis-Vinkeveen. In 2004 vindt een evaluatie plaats van het plan. Voor de veenweidegebieden hebben wij als lange termijn doelstellingen:

- Beperken van (ongelijkmatige) bodemdaling en het realiseren van voldoende waterbergend vermogen door een duurzame waterhuishouding met zo groot mogelijke peilvakken. Wij streven hiermee naar het beperken van onderbemalingen en naar minder versnipperde watersystemen;
- Realisatie van aaneengesloten natuurgebieden met verbindingszones. Bij het vaststellen van het waterpeil voor de verbindingszones moet een afweging gemaakt worden tussen de belangen van natuur, landbouw en duurzaam waterbeheer;
- Behoud van cultuurhistorische waarden en een aantrekkelijk landschap.

Ter voorkoming van wateroverlast in het noordelijk deel van De Venen zijn eventueel locaties nodig voor het bergen van water. Om de problematiek van de droogmakerijen te verminderen kan het waterpeil van de droogmakerijen plaatselijk aanzienlijk verhoogd worden. Door deze twee maatregelen te combineren is ruimtewinst te behalen. Wij zullen de waterhuishoudkundige opgave met het waterschap nader onderbouwen en dit inbrengen in de evaluatie van het Plan De Venen. Uiterlijk in 2005 nemen wij een besluit over de uit te voeren maatregelen. Vanwege de complexe ruimtelijke claims in het gebied moet ook goed gekeken worden naar de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik. Hiertoe starten wij het project *Water en Ruimte in De Ronde Venen*.

Ook over de grens met provincie Noord-Holland zijn er wateropgaven op te lossen. De provincie Noord-Holland zal in haar nieuwe waterhuishoudingsplan hiervoor een toetsingskader voor de ruimtelijke oplossing vastleggen. De mogelijke maartregelen in het Utrechtse deel hebben samenhang met die in provincie Noord-Holland. Bij de besluitvorming wordt hiermee rekening gehouden.

Een belangrijk dilemma is dat om de bodemdaling tegen te gaan en zoveel mogelijk uniforme waterpeilen te realiseren, soms hogere peilen nodig zijn dan nu het geval is. Tegelijkertijd is een grondgebonden landbouw nodig om landschappelijke en cultuurhistorische waarden in stand te houden. Een rendabele grondgebonden landbouw vraagt relatief lage peilen. Grondgebonden landbouw met relatief hoge peilen kan alleen plaatsvinden met gerichte vergoedingen (zoals via de EU-regeling natuurlijke handicaps) en de productie van groene diensten. Op dit moment is daar onvoldoende perspectief op. Om een bijdrage te leveren aan de realisatie van de lange termijn doelstellingen zijn wij het Agenda 2010 project *Transitie Veenweidegebied* gestart. Doel van dit project is om een samenhangend pakket van plattelandsinnovaties te stimuleren, zoals groene en blauwe diensten, recreatie en andere vormen van verbreding. Wij werken aan een samenhangende visie op het veenweidegebied, gekoppeld aan onze doelstellingen voor het gebied.. Deze actie komt voort uit het voornemen in ons streekplan en uit de samenwerking met de Randstadprovincies.

Ter voorkoming van wateroverlast van de Oude Rijn wordt een oplossing gezocht in de vorm van een combinatie van vasthouden van overtollig water, het bergen in of nabij bestaand boezemwater en het

afvoeren naar Midden Holland. De omgeving van Zegveld en de Hooge Boezem nabij Haastrecht zijn in beeld als zoekgebied voor piekberging en de mogelijkheden worden verkend van een verruiming van de boezem van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, Oude Rijn en Leidsche Rijn. Uiterlijk in 2005 heeft het waterschap een overzicht gereed van de mogelijke maatregelen, waarover wij zo nodig uiterlijk in 2007 een besluit nemen. Ook over waterberging in de Broekzijdsche Polder beslissen wij uiterlijk in 2007.

Cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals de Stelling van Amsterdam, worden zoveel mogelijk hersteld in samenhang met de landschappelijke en natuurlijke doelen van het gebied. Bij ontwikkelingen wordt waar mogelijk aangesloten bij de Limes: de oude Romeinse rijksgrens. Daarnaast bevinden zich in de bodem veel sporen uit de oudheid in de vorm van organische resten. Dit bodemarchief wordt zoveel mogelijk beschermd, conform ons beleid zoals vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur en de nota *Niet van gisteren*. Wij hebben daarbij gekozen voor behoud in de bodem (in site). Hiervoor is het van groot belang om oxidatie van de organische resten als gevolg van lage waterstanden te voorkomen.

5.3 Zuid-Holland-Zuid

De gemeente Vianen ligt in het deelstroomgebied Zuid-Holland-Zuid. De stroomgebiedsvisie is door de provincie Zuid-Holland getrokken. Het gebied is het beste te vergelijken met het in paragraaf 5.2 getypeerde Klei & Bonk.

In het gebied van Vianen zijn de doelen voor het waterbeheer het bestrijden van wateroverlast, met name in het stedelijk gebied, en het benutten van kansen voor een goede waterkwaliteit en hoge aquatisch natuurwaarden. Een belangrijke maatregel hiervoor is het vergroten van het oppervlak open water om meer water te kunnen bergen. Dit draagt bij aan bestrijding van wateroverlast en maakt het mogelijk minder gebiedsvreemd water in te laten in de zomer. Voor het natuurgebied Bolgerijen-Autena vindt momenteel een onderzoek plaats naar de mogelijkheid voor oppervlaktewaterzuivering van inlaatwater. Kansen voor waterkwaliteit doen zich voor waar de intensiteit van schone kwel het grootst is.

6 Uitvoering en monitoring

In het Meerjaren Actieprogramma bij dit WHP wordt de provinciale uitvoering van dit plan nader beschreven. Het actieprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd. In onderstaande tabel wordt per hoofddoel (zie hoofdstuk 2) aangegeven hoeveel menskracht en middelen ingezet worden.

		Jaar						
Thema		2005	2006	2007	2008	2009	2010	Totaal
Veiligheid								
	Uren	7.860	7.860	6.305	5.145	5.145	5.145	37.460
	Middelen	1.928.146	1.800.869	1.641.917	1.641.917	1.641.917	1.641.917	10.296.683
Waterkwantiteit								
	Uren	15.033	15.033	15.508	15.408	14.273	13.818	89.073
	Middelen	824.566	783.691	783.691	783.691	607.441	557.441	4.340.521
Waterkwaliteit en ecologie								
	Uren	9.440	9.440	7.925	7.925	7.925	6.465	49.120
	Middelen	137.689	137.689	112.689	112.689	112.689	47.689	661.134
Stedelijk waterbeheer en waterketen								
	Uren	1.780	1.780	1.780	1.730	1.730	1.730	10.530
	Middelen	93.000	93.000	93.000	30.000	30.000	30.000	369.000
Water en ruimte								
	Uren	1.250	1.250	1.250	1.200	1.000	800	6.750
	Middelen	157.800	157.800	15.000	15.000	0	0	345.600
Vaarwegen								
	Uren	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400	8.400
	Middelen	74.811	74.811	4.811	4.811	4.811	4.811	168.866
Organisatie waterbeheer								
	Uren	8.697	9.745	9.745	9.712	9.712	9.712	57.323
	Middelen	268.690	268.690	268.690	268.690	268.690	268.690	1.612.140
Totaal								
	Uren	45.460	46.508	43.913	42.520	41.185	39.070	258.656
	Middelen	3.484.702	3.316.550	2.919.798	2.856.798	2.665.548	2.550.548	17.793.944

Toelichting op tabel toevoegen

Om de effectiviteit van het beleid te kunnen meten en zonodig op basis daarvan bij te sturen monitoren we de uitvoering van het WHP. Om die monitoring gericht te kunnen uitvoeren zijn in dit WHP heel consequent de doelen en bijbehorende indicatoren aangegeven. De monitoring richt zich op zowel de realisatie van de operationele doelen als de voorgenomen acties. De operationele doelen zijn deels doelen die zijn gericht op een te bereiken maatschappelijk effect, deels doelen die meer procesgericht zijn. Voor de monitoring van de effectgerichte doelen wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de Regionale Watersysteembenadering van het IPO. In ons *Monitoringprogramma Water en Milieu* gaan wij verder in op de monitoring. Per operationeel doel is in hoofdstuk 4 aangegeven met welke indicatoren de realisatie wordt gemeten. Het actieprogramma geeft een schematisch overzicht van de prestaties en acties die wij gaan ondernemen om aan de operationele doelen bij te dragen. In het kader van de provinciale begrotingscyclus rapporteren wij jaarlijks de voortgang van de prestaties en acties. Daarbij wordt ook over de operationele doelen gerapporteerd. Eens per twee jaar wordt een uitgebreidere, extern gerichte, rapportage uitgebracht. In 2004 gebeurt dat in de vorm van een nulmeting voor het WHP. Wij zullen onze partners in het waterbeheer vragen voor deze rapportages de benodigde gegevens ter beschikking te stellen en te rapporteren over de voortgang van hun acties en prestaties.

Bijlagen 1 t/m 8

Bijlage 1 Zeggenschaptabel

In onderstaande tabel worden de rollen van de verschillende overheden aangegeven voor de verschillende thema's in het waterbeheer. De volgorde van de thema's komt overeen met de volgorde waarin ze behandeld worden in hoofdstuk 4. De onderscheiden rollen zijn:

- K Kaderstellen
- T Toezicht houden en
- U Uitvoeren

Thema	Europa	Rijk[13]	Provincie	Gemeente	Water-beheerder
Veiligheid					
Primaire waterkering		T+K	T		U
Regionale waterkering			T+K		U
Rampenbestrijding		T+K+U	T+K+U	K+U	U
Muskusrattenbestrijding		K	K+U		U
Waterkwantiteit					
Invulling wateropgave		K	K+U	(U)	U
Peilbeheer		K	T+K		U
Verdrogingsbestrijding		K	K+U	U	U
Beperking watertekort		K	K+U		U
Grondwaterbeheer		K	K+U		
GGOR			T+K	U	U
Waterkwaliteit en ecologie					
Implementatie EKRW	T+K	T+K	K+U	U	U
Aanpak diffuse bronnen		K	K+U	U	U
Zwemwater	T+K	K	T+U		U
Natte ecologische verbindingszones	K	K	K+U	U	U
Stedelijk waterbeheer en waterketen					
Gemeentelijk waterplan		K	T	U	(U)
Riolering en afkoppelen	K	K	K	U	(U)
Riolering buitengebied		K	T+K	U	U
Afvalwaterzuivering	K	K	K		U
Afvalwaterakkooord		K	K	U	U
Water en ruimte					
Watertoets		K	T+K+U	U	K+U
Vaarwegen					
Vaarwegbeheer	K	K+U	T+K+U		U
Organisatiewaterbeheer					
Organisatie waterschappen		K	K		U
Waterhuishoudingsplan		T+K	U		
Waterbeheersplan			T+K		U

[13] De Directie Utrecht van Rijkswaterstaat heeft een taak als waterbeheerder in de provincie voor de Rijkswateren Amsterdam-Rijnkanaal, Nederrijn en Lek. Voor de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel en het Merwedekanaal ten noorden van de Lek is de directie Utrecht van Rijkswaterstaat tevens nautisch beheerder. De Directie IJsselmeergebied beheert het Eemmeer. Deze taken worden aangegeven in de kolom "Waterbeheerder". In de kolom "Rijk" worden de taken van de Rijksoverheid aangegeven.

Bijlage 2 Functietoekenning

Onderstaand wordt aanvullende informatie over de functietoekenning gegeven, namelijk over:
1 De wijze waarop de functiekaart geïnterpreteerd dient te worden;
2 Het overnemen van de functiekaart in de waterbeheersplannen;
3 Wijze van begrenzen c.q. karteren van functies.

Interpretatie functiekaart
Voor de interpretatie van de functiekaart is een viertal opmerkingen van belang.
1 De functiekaart kan niet worden gelezen zonder de bijbehorende tekst uit dit plan.
2 Het nemen van maatregelen of besluiten ter realisatie van een functie laat onverlet dat onevenredige schade aan de overige, niet specifiek aan de functie gekoppelde belangen wordt voorkomen dan wel dat deze schade wordt gecompenseerd. Bij het nemen van een peilbesluit voor een gebied met de functie 'landbouw' moet bijvoorbeeld ook rekening worden gehouden met de belangen van de bebouwing, natuur en cultuurhistorie in het gebied.
3 Alle ontwikkelingen die op grond van vaststaand beleid mogelijk voor 2015 zullen of kunnen plaatsvinden, staan op de functiekaart. Voor zover deze ontwikkelingen nog moeten plaatsvinden is voor maatregelen/besluiten in het desbetreffende gebied het huidige gebruik bepalend. Als bijvoorbeeld een peilbesluit wordt genomen voor een landbouwgebied dat over enkele jaren wordt aangekocht voor nieuwe natuur, dan kunnen de peilen in dat gebied niet alvast worden verhoogd met het oog op de verandering van functie, tenzij alle betrokkenen het erover eens zijn.
4 Gezien de schaal van de kaart zijn niet alle natuurgebieden, bebouwde gebieden etc. op de functiekaart opgenomen. Bij het inrichten en beheer van het waterhuishoudkundig systeem moet met deze gebieden uiteraard wel rekening worden gehouden.

Het overnemen van functiekaart in waterbeheersplannen
Het is gewenst dat de waterschappen de functiekaart in hun waterbeheersplan uitwerken. Er zijn drie situaties waarin de functiekaart detaillering behoeft.

1 Het schaalniveau van de functiekaart kan te globaal zijn. Zie het bovenstaande onder punt 4.
2 Functies als 'stedelijk gebied' en 'verweving natuur en landbouw' hebben betrekking op belangen die in het kader van het inrichten en het beheer van waterhuishoudkundige systemen soms tegenstrijdige eisen stellen. In enkele steden liggen bijvoorbeeld natuurgebieden. De natuur stelt andere eisen aan het watersysteem dan de omliggende bebouwing. Het is belangrijk uit te werken waar welk belang prevaleert.
3 Op de functiekaart zijn bepaalde ontwikkelingen niet meegenomen omdat hiervoor nog geen beleid is vastgesteld. Voor zover ten tijde van het opstellen van het waterbeheersplan wel beleid is vastgesteld, moet de functiekaart hierop worden aangepast.

Wijze van begrenzen/karteren van functies
Functies op de functiekaart zijn begrensd en gekarteerd aan de hand van criteria op basis van ***vaststaand beleid.*** In onderstaande tabel is aangegeven hoe begrenzing en kartering heeft plaatsgevonden.

Functie/aanduiding	**Definitie**
Gebiedsgerichte functies	
Functie landbouw	Alle gebieden die in het streekplan als landelijk gebied 2 zijn aangemerkt vallen onder functie landbouw of functie landbouw en waternatuur. Ook een deel van de gebieden die als landelijk gebied 1 en 3 zijn aangemerkt, ook landbouwgebieden zijnde, vallen onder deze functie.
Functie natuur	Landelijk gebied 4 uit het streekplan en een deel van landelijk gebied 3, namelijk bestaande en nieuwe natuur uit ecologische hoofdstructuur (voor zover niet vallend onder functie verweving natuur en landbouw).
Functie verweving natuur en landbouw	Het betreft de volgende gebieden: 1. Drie gebieden waarin de daar voorkomende landbouw en natuur grote invloed op elkaar kunnen hebben vanwege de hydrologische samenhang en omdat ze verschillende eisen aan het waterbeheer stellen (verdroging, vermesting). Het gaat om: - een gebied aan de oostzijde van de Utrechtse Heuvelrug.

Functie/aanduiding	Definitie
	- een gebied bij de Moorsterbeek. - een gebied in polder Bolgerijen 2. Gebieden waarvan nog onduidelijk is waar in deze gebieden natuur en waar landbouw komen. Het gaat om delen van het Langbroekerweteringgebied . Het betreft aaneengesloten gebieden binnen ecologische hoofdstructuur, bestaande uit een lappendeken van bestaande natuurgebieden, nieuwe natuurgebieden, een aantal in het verleden 1 op 1 begrensde beheers- een reservaatgebieden en in de natuurgebiedsplannen aangegeven zoekgebieden voor nieuwe natuur.
Functie verweving natuur en waterrecreatie	Enige relatief grote plassen (groter dan 25 ha.) in de provincie Utrecht: de Vinkeveensche Plassen, de grote Maarsseveensche Plas, de Haarrijnse plas, Plas Breeveld en Plas Cattenbroek en de Kievitsbuurt.
Functie oppervlaktewater voor drinkwater	Bethunepolder (grotendeels)
Functie stedelijk gebied	Stedelijk gebied uit streekplan; d.w.z. gebieden binnen de rode contouren. Op de streekplankaart is een aantal gebieden aangegeven voor stedelijke uitbreiding buiten de rode contouren, zoals in de polder Rijnenburg. De gebieden die gedurende de looptijd van dit WHP daadwerkelijk de functie stedelijk gebied krijgen, zullen als zodanig beheerd worden.
Oppervlaktewaterfuncties	
Functie natte ecologische verbindingszone	De ecologische verbindingszones zijn overgenomen van de kaart ecologische hoofdstructuur (streekplan). Alleen de natte ecologische verbindingszones zijn geselecteerd. Afwijkend van de streekplankaart zijn ook de natte ecologische verbindingszones opgenomen die binnen de functie ‘Landelijk gebied 4’ van de streekplankaart vallen.
Functie waardevolle water- en oevernatuur	Watergangen en oevers met bestaande of potentiële natuurwaarde op basis van onderzoek naar het voorkomen van soorten in de huidige situatie en in de afgelopen 25 jaar. Het betreft landbouwgebieden met actuele botanische en faunistische waarden en gebieden waar deze waarden in het verleden zijn geconstateerd via de provinciale milieu-inventarisatie (zie ook eerste en tweede Waterhuishoudingplan); hier zijn potentiële waarden aanwezig. Op kaart 7.3B bij het streekplan staan alleen de huidige gebieden met huidige waardevolle natuur weergegeven. Ook ecologische aandachtsgebieden bij Vianen (aangegeven in streekplan provincie Zuid-Holland) vallen onder deze functie. Watergangen en oevers die onder de functie natte ecologische verbindingszone vallen, vallen niet onder deze functie.
Functie zwemwater	De functie 'zwemwater' is toegekend aan zwemplaatsen in open water die in 2003 door de provincie zijn geïnspecteerd in het kader van de Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (zie ook de folder: 'Zwemmen in open water, 2003' van de provincie Utrecht). Het gaat om 18 zwemplaatsen: - Vinkeveensche Plassen: eilanden 1, 3, 4, 5, 8 en 9 - Zwemlust, Nieuwersluis (zwembad) - De Meent, Breukelen (zwembad) - Grote Maarseveensche Plas (zwembad) - De Kikker, Groenekan (zwembad) - Strijkviertel, De Meern (voormalige afgedekte stortplaats) - Speelvijver Voorveldse Polder, Utrecht - Henschotermeer, Woudenberg/Maarn - Plas Helsdingen, Vianen (zwembad) - Plas Middelwaard, Vianen - Recreatiecentrum Everstein, Vianen - Dode arm Lek, ’t Waal, Tull en ’t Waal - Dode arm Nederrijn, Gravenbol, Wijk bij Duurstede - Rietplas, Houten.
Functie scheepvaart	Het gaat om de oppervlaktewateren die in de 'Scheepvaartwegenverordening provincie Utrecht' zijn aangewezen[14]. Ook het Merwedekanaal in gemeente Vianen heeft de functie scheepvaart. Deze wateren zijn van lokaal en/of regionaal belang voor de scheepvaart. Als deze wateren ook binnen de functie 'verweving natuur en waterrecreatie' vallen, krijgen zij de laatstgenoemde functie.
Aanduidingen	
Aanduiding gebied met diepe grondwaterstand	Het gaat om een aaneengesloten gebied op en bij de Utrechtse Heuvelrug met een relatief diepe grondwaterstand (grondwatertrappen VII en VIII).
Aanduiding waterbergingsgebied	Komt overeen met ‘waterberging sgebied’ uit streekplan.
Aanduiding wateropgave nader in te vullen	Komt overeen met ‘wateropgave nader te bepalen’ uit streekplan.
Aanduiding buitendijkse gebieden	Gebieden die buitendijks liggen bij Nederrijn, Lek en Eemmeer.
Aanduiding waterwinning	Zie Provinciale milieuverordening

[14] (Provinciaal blad 1992, 35, inclusief een wijziging ervan: provinciaal blad 1997, 17)

Functie/aanduiding	Definitie
Aanduiding grondwaterbeschermingsgebied	Zie Provinciale milieuverordening
Aanduiding boringsvrije zone	Zie Provinciale milieuverordening
Aanduiding 100-jaarszone	Zie een uitwerkingsplan grondwaterbescherming 2001- 2008 van het Provinciale milieubeleidsplan, namelijk de Nota zuiver drinkwater uit de grond.
Aanduiding veenweidegebied	Veenweidegebieden zijn gebieden met in de bovenste 80 cm van het bodemprofiel 40 cm of meer veen. Diepe veenweidegebieden zijn gebieden met 80 cm of meer veen in de bovenste 120 cm. Komt overeen met aanduiding op streekplankaart

Uit het bovenstaande blijkt dat veel functies en aanduidingen overeenkomen met functies en aanduidingen uit met name het streekplan en de provinciale milieuverordening. Een aantal functies komt alleen in het WHP voor omdat deze functies specifiek uit waterhuishoudkundig oogpunt worden onderscheiden, zoals de functie zwemwater en de functie landbouw en waternatuur.

Binnen de functies landelijk gebied 1 en 3 uit het streekplan vallen zowel landbouw- als natuurgebieden. Landbouw behoeft over het algemeen lage grondwaterstanden, natuur daarentegen behoeft over het algemeen hoge grondwaterstanden en een hoge waterkwaliteit. Gezien de tegenstrijdige eisen aan de inrichting en het beheer van het waterhuishoudkundig systeem zijn op de functiekaart van het WHP landbouw en natuur derhalve zoveel mogelijk als aparte functies opgenomen.

Bijlage 3 Kaart koude-warmte opslag

Onderstaande kaart geeft aan in welk gedeelte van de provincie ons gebiedsgericht beleid voor koude-warmte opslag geldt (zie verder hoofdstuk 4.2).

Bijlage 4 Kaart waterlichamen voor menselijke consumptie

Onderstaande kaart geeft de (grond)waterlichamen aan die bestemd zijn voor onttrekking van water voor menselijke consumptie (zie hoofdstuk 4.3) en de zoekgebieden voor vervangende productiecapaciteit voor drinkwaterwinning (zie hoofdstuk 4.2).

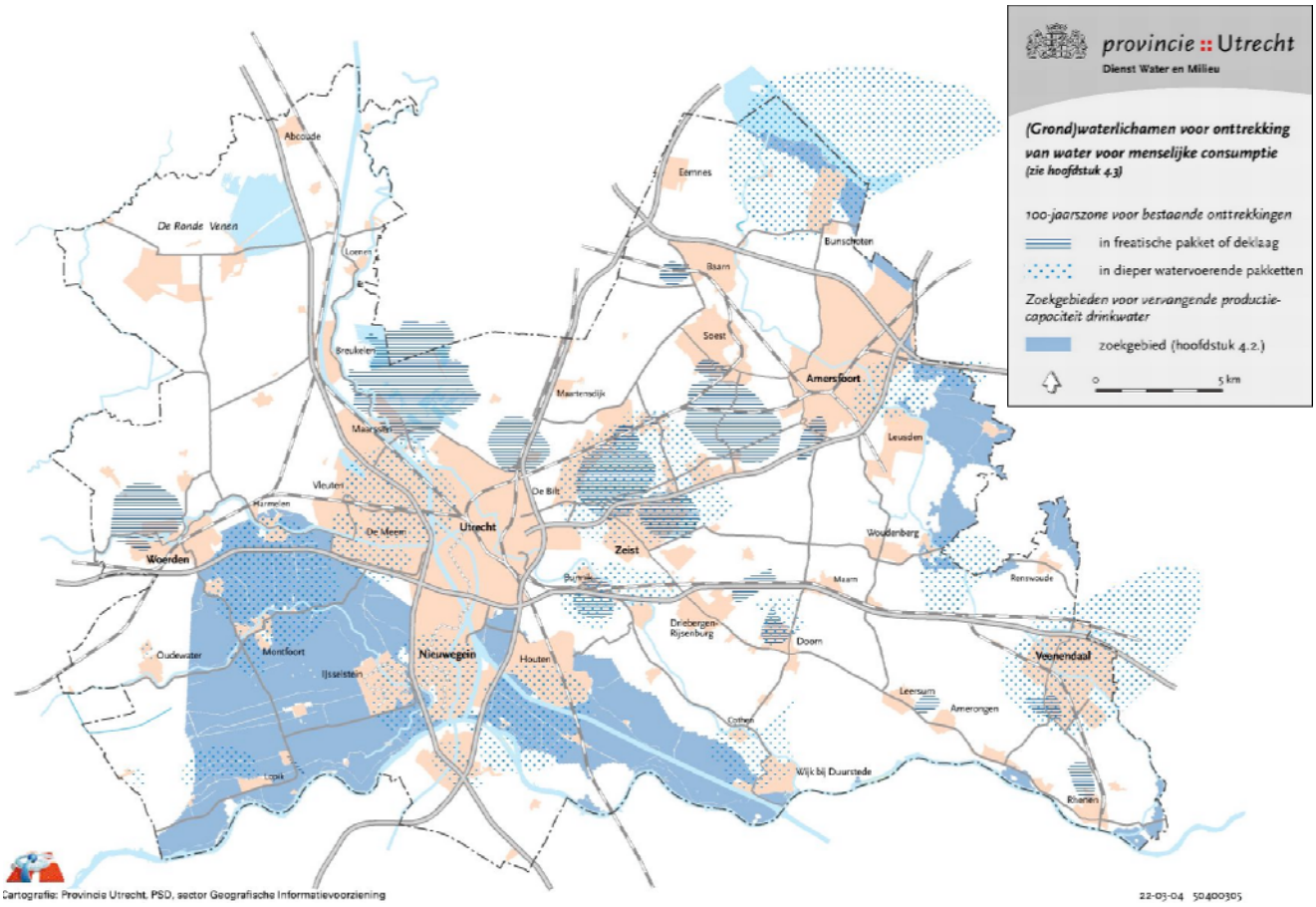

Artikel 7 van de Europese Kaderrichtlijn Water vergt de aanwijzing van de waterlichamen die worden gebruikt voor de onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie en waaruit gemiddeld dagelijks meer dan 10 m3 water wordt onttrokken dan wel waaruit water wordt onttrokken ten behoeve van meer dan 50 personen. Voor deze waterlichamen gelden specifieke beschermingsvereisten. Zij hebben de status van beschermd gebied in de zin van artikel 6 van de Europese kaderrichtlijn water. De waterlichamen zijn drie-dimensionale lichamen, die zich dus ook in de diepte uitstrekken.

De bovenstaande kaart is een **voorlopige** kaart. De definitieve kaarten zullen worden opgenomen in het stroomgebiedbeheerplannen, die uiterlijk in 2009 vastgesteld moeten zijn.
Nadrukkelijk wordt vermeld dat de op de kaart aangegeven gebieden niet dezelfde status hebben als de beschermingszones volgens de Provinciale milieuverordening Utrecht, zoals die zijn aangewezen rondom onttrekkingen voor de drinkwaterwinning.

Bijlage 5 Richtlijnen peilbesluiten

Algemeen:
In een peilbesluit wordt feitelijk op het laagste niveau uitvoering gegeven aan het waterbeleid. Gezien de belangenafweging die gemaakt wordt, is een peilbesluit maatwerk. Ons toezicht op peilbesluiten is er op gericht dat de uiteindelijke peilkeuze goed onderbouwd is. Hiervoor vragen wij goed onderzoek, een goed inzicht in het gebied en de (tegenstrijdige) belangen en een goede motivatie van de gemaakte keuzen. Daarom vragen wij van de waterschappen in de toelichting een heldere weergave te doen van het gedane onderzoek en de afwegingen die ten grondslag liggen aan de peilenkeuze.
De eisen die wij stellen aan een peilbesluit zijn dat:

1 Het besluit moet gebaseerd zijn op het provinciaal strategisch beleid, opgenomen in het streekplan, het milieubeleidsplan en dit WHP (zie hoofdstuk 4.2);
2 De procedure moet correct zijn doorlopen;
3 Het onderzoek moet in voldoende mate zijn uitgevoerd;
4 De belangenafweging moet voldoende evenwichtig zijn uitgevoerd;
5 De keuzes moeten goed beargumenteerd en gedocumenteerd zijn

De inhoud van een peilbesluit is vast en bestaat uit de **besluittekst**, een **kaart** en een **toelichting** op het besluit. Hieronder geven wij richtlijnen voor de besluittekst, kaart en toelichting. Het is mogelijk om gemotiveerd van de richtlijnen af te wijken.

Tekst van het peilbesluit
Onder tekst van het peilbesluit wordt verstaan de formele vastlegging van de peilen voor de verschillende peilvakken, bestaande uit:
1. De **benoeming van de waterlopen of gebiedsdelen** waarvoor de peilen gelden;
2. De **peilen per waterloop of gebiedsdeel** ten opzichte van het NAP;
3. De **perioden** waarin het peil in de verschillende peilgebieden wordt nagestreefd;
4. Bij vast peilen: **de wijze waarop de overgang van het ene naar het andere peil plaatsvindt** zodat rekening kan worden gehouden met grondwaterstand, weersomstandigheden en dergelijke binnen een bepaalde periode;
5. De **beheersmarges van het peil** (toegestane marges ten opzichte van het vastgelegde peil) waarmee onder normale omstandigheden rekening dient te worden gehouden;
6. De **datum van inwerkingtreding** van het peilbesluit;
7. Indien van toepassing: de wijze waarop **flexibel** of **natuurlijk** peilbeheer wordt toegepast;
8. Indien van toepassing: de wijze waarop in **gebieden met maaivelddaling** *het peil gefaseerd* wordt ingevoerd (stappen van 2 à 3 cm per jaar, met een maximum van 5 cm per jaar worden aanbevolen);
9. Indien van toepassing: de wijze waarop in **gebieden met maaivelddaling** *peilindexering* plaatsvindt.

Kaartmateriaal
De kaart behorende bij het peilbesluit heeft een schaal van 1:10.000, waarop aangegeven wordt:

- De begrenzing van het gebied waarop het peilbesluit betrekking heeft;
- De begrenzing van afzonderlijke peilgebieden en peilen per peilgebied;
- De peilafwijkingen (op- en onderbemalingen);
- De plaats en de capaciteit van gemalen;
- Het overzicht en de locatie van peilregulerende kunstwerken;
- De inlaatpunten;
- De locatie van peilschalen.

Toelichting op het peilbesluit

In de toelichting op het peilbesluit wordt opgenomen welke functies en beleid op het gebied van toepassing zijn op basis van dit WHP, het provinciaal milieubeleidsplan, het streekplan, het bestemmingsplan en het waterbeheersplan. Verder wordt het beleid en/of bijzondere status vanuit alle verschillende belangen beschreven (cultuurhistorie, natuur, archeologie, gebiedsgerichte plannen ed.). Wat betreft de waterfuncties worden de kwaliteits- en kwantiteitsdoelstellingen aangegeven.

Onderzoek moet worden gedaan naar:
- hoogteligging en maaivelddaling
- bodemgesteldheid
- aanwezigheid kwel/wegzijging
- drooglegging (huidige en gewenste drooglegging)
- peil volgens het vigerende (verouderde) peilbesluit en de peilen die gehanteerd worden (praktijkpeil)
- inventarisatie op- en onderbemalingen en hoogwatervoorzieningen (locatie, peilen, hoogteligging, aan- en afvoerpunten)
- inventarisatie kunstwerken
- grondwaterkwantiteit
- oppervlaktewaterkwaliteit
- de relatie van bovengenoemde gegevens met het omringende gebied
- GGOR. Indien mogelijk moet het GGOR worden vastgesteld, tenzij dit leidt tot vertraging van het peilbesluit.

Verder moeten de verschillende **belangen in het gebied** geïnventariseerd worden. Wij noemen bijvoorbeeld belangen als bebouwing en infrastructuur, landbouw, bosbouw, natuur, recreatie, scheepvaart, cultuurhistorie, archeologie en visserij. Het bestaande grondgebruik is van doorslaggevende betekenis bij de peilenkeuze. Een wijziging in het grondgebruik (bijv. een gebied waar aankopen hebben plaatsgevonden met het oog op de functie natuur) kan, als dat vanuit de beheersdoelstelling gewenst is, leiden tot een wijziging van het peil via een nieuw peilbesluit. Anticiperen op toekomstig gebruik is alleen op vrijwillige basis mogelijk. Technische maatregelen (zoals een hoogwatervoorziening) kunnen een oplossing bieden

Afhankelijk van de situatie zijn er een aantal keuzes die gemaakt moeten worden. Wij noemen een aantal zaken die in de toelichting op het peilbesluit moet worden bezien. Deze opsomming is **niet** limitatief.
1. Welke knelpunten ervaren de bewoners en of en hoe deze opgelost kunnen worden;
2. Hoe de waterbalans van het gebied eruit ziet;
3. Welke hydrologische relatie er ligt met de omgeving;
4. Of en hoe de waterinlaat kan worden verminderd;
5. Of en hoe natuurlijk, flexibel en dynamisch peilbeheer mogelijk zijn;
6. Of en hoe achterstallig onderhoud de oorzaak is van tekort aan waterberging en een oplossing daarvoor;
7. Of en hoe de maaivelddaling zoveel mogelijk kan worden verminderd (fasering en indexering);
8. Of en hoe zoveel mogelijk schadevoorkomend gehandeld wordt in gebieden met maaivelddaling (fasering, indexering en hoogwatervoorzieningen);
9. Hoe wordt bijgedragen aan het tegengaan van versnippering van het waterbeheer;
10. Welke verwachtingen kunnen bewoners hebben tav de marges van het peil, wat wordt als 'buiten-gewone omstandigheid' beschouwd;
11. Hoe wordt omgegaan met peilafwijkingen.

Toelichting:

Ad 2: Een waterbalans geeft een totaalinzicht van de waterkwantiteit. Dit inzicht is nodig om maatregelen adequaat toe te kunnen passen en in te kunnen schatten welke gevolgen deze zullen hebben.

Ad 3+4: Hiervoor is de waterbalans een hulpmiddel

Ad 5: In het kader van duurzaam waterbeheer (vasthouden-bergen-afvoeren/aanvoeren) is er meer behoefte aan een peilhandhaving ontstaan die ruimte biedt om water te bergen in natte periodes, waar het mogelijk is in te spelen op de grondwatersituatie, de voorraad oppervlaktewater en de weersomstandigheden. Hierbij worden flexibel, dynamisch en natuurlijk peilbeheer onderscheiden. Bij natuurlijk peilbeheer wordt uitgegaan van een maximum en minimumpeil, waarbij de beheerder niet ingrijpt zolang het peil tussen die twee marges zit. Flexibel peilbeheer geeft de ruimte om in te spelen op de watervoorraad in de polder, de weersomstandigheden etc. Bij dynamisch peilbeheer wordt eveneens variatie in de tijd vastgelegd. Ook varianten hierop, bijvoorbeeld een flexibel peil gecombineerd met een lage voorjaarswaterstand, zijn te overwegen.

Ad 6: De afzet van (vervuilde) bagger is een probleem, waardoor het verwijderen van onderhoudsbagger in veel gebieden een achterstand heeft opgelopen. De afvoer van water kan hierdoor belemmerd worden waardoor problemen kunnen ontstaan voor het peilbeheer. Verder worden eisen gesteld aan de waterhuishoudkundige inrichting van het gebied (profielen van watergangen, doorstromings- en bergingsmogelijkheden, capaciteit van gemalen etc.). Er ligt een directe relatie tussen enerzijds de wijze van inrichting en onderhoud van het watersysteem en anderzijds het biologisch gezond kunnen functioneren van het water, natte natuurwaarden, landschappelijke, recreatieve, cultuurhistorische en archeologische waarden.

Ad 7+8: Wanneer een waterpeil van de één op andere dag een flink stuk omlaag gaat, treedt de grootste maaivelddaling op. Door een nieuw waterpeil gefaseerd in te stellen met stappen van 2 à 3 cm.per jaar, met een maximum van 5 cm. per jaar, zal, omdat de overgang geleidelijker is, de daling van het maaiveld minder abrupt en daarmee minder snel plaatsvinden. Schade die optreedt als gevolg van de maaivelddaling is dan ook minder omdat de zetting van de huizen geleidelijker plaatsvindt. Peilindexering kan worden toegepast wanneer het peil is ingesteld. Hiermee wordt gedurende de ‘looptijd’ van het peilbesluit in kleine stapjes het peil aangepast aan de maaivelddaling, zodat de drooglegging behouden blijft. Voorwaarden die wij stellen bij het toepassen van peilindexering zijn dat toepassing van peilindexering alleen mag aan de hand van een aannemelijke maaivelddaling (metingen over een langere periode). Verder is het in verband met de rechtszekerheid van belang dat in de besluittekst duidelijk wordt opgenomen wanneer en in welke omstandigheden het waterpeil tussentijds kan worden aangepast. Tenslotte moet uit onderzoek naar de maaivelddaling blijken dat de gemiddelde drooglegging sterker vermindert dan de marge waarbinnen het peilbesluit fluctueert (bij een marge van 5 cm moet de gemiddelde drooglegging dus meer dan 5 cm afnemen). Een tussentijdse peilaanpassing moet gepubliceerd worden zodat iedereen op de hoogte is of kan zijn.

Ad 9+11: Worden peilvakken vergroot? Worden er extra peilvakken gemaakt en wat voor reden heeft dat, worden ontheffingen aangepast en zo ja, wanneer? In het peilbesluit wordt opgenomen:

- de begrenzing en oppervlakte van de gebieden met een ontheffing;
- het peil van de ontheffing (gehandhaafd peil en vergund peil);
- de geldigheid van de ontheffingen, afwezigheid van ontheffingen;
- of de ontheffing wel of niet wordt gehandhaafd, of de voorwaarden worden gewijzigd enzovoort, met argumentatie;
- op welke termijn de oude ontheffingen worden ingetrokken en de ontheffing-houders eventueel een nieuwe ontheffing (met nieuwe voorwaarden) ontvangen.

Ontheffingen op peilbesluiten
De waterschappen formuleren beleid met betrekking tot ontheffingen op het peilbesluit. In dit beleid moet onder meer helderheid verschaffen over de vraag (1) óf een ontheffing mag worden afgegeven, zo ja, (2) welke voorwaarden gelden ten aanzien van de ontheffing en (3) een regeling bevatten ten aanzien van bijzondere omstandigheden.

1. Dit heeft betrekking op de functie, de functies van omringend gebied, de belangenafweging etc.
2. Hierbij denken wij aan inhoudelijke criteria zoals de hoogteligging en drooglegging tov het gemiddelde van het peilgebied, de minimale grootte van een peilafwijking, pompcapaciteit, aan- en afvoermogelijkheden van het watersysteem etc.
3. Dit betreft een regeling met betrekking tot de handelwijze van vergunninghouder in geval van extreme droogte of neerslagoverschot.

Bijlage 6 Samenhang planvormen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende planvormen voor gemeenten en waterbeheerders, die voor stedelijk waterbeheer van belang zijn.

Planvorm	**Beleids-kader**	**Wanneer**	**Juridisch verplicht**	**Trekker(s)**	**Vermeld in NBW**
Gemeentelijk waterplan	WHP, WBP	2007	-	Gemeenten	+
Afkoppelplan	WHP, WBP	Doorlopend	-	Gemeenten	-
Emissiebeheerplan	EKRW, WHP	2006	+ EKRW	Water-beheerders	-
Afvalwaterakkoord (en PvA)	Rijksvisie Waterketen, WHP, WBP	2007	-	Gemeenten en waterschappen	-
Gemeentelijk rioleringsplan	NW4, WHP, WBP	Doorlopend	+ Wmb	Gemeenten	+
Watertoets	Streekplan, WHP, WBP	Doorlopend	+ Wro	Initiatiefnemers ruimtelijke plannen	+
Bestemmingsplan	Streekplan, WHP, WBP	Doorlopend	+ Wro	Gemeenten	-
Peilbesluit	NW4, WHP, WBP	Doorlopend	+ Wwh	Water-beheerders	-
GGOR	NW4, WHP, WBP	2010	-	Water-beheerders	+

Verklaring van de afkortingen gebruikt in de tabel kunt u vinden op pagina ii.

Onderstaand schema geeft een overzicht van de samenhang tussen de verschillende planvormen. Voor iedere planvorm is aangegeven met welke andere planvormen relaties bestaan.

Planvormen	Gemeentelijk waterplan	Afkoppelplan	Emissiebeheerplan	Afvalwaterakkoord (en PvA)	Gemeentelijk rioleringsplan	Watertoets	Bestemmingsplan	Peilbesluit	GGOR
Gemeentelijk waterplan		+	+	+	+	+			+
Afkoppelplan	+				+				
Emissiebeheerplan	+				+				
Afvalwaterakkoord (en PvA)	+				+				
Gemeentelijk rioleringsplan	+	+	+	+					
Watertoets	+						+		
Bestemmingsplan						+			
Peilbesluit									+
GGOR	+							+	

Bijlage 7 Checklist gemeentelijke rioleringsplannen

De Wet milieubeheer verplicht gemeenten een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) op te stellen. Bij de voorbereiding moeten de provincie, de waterbeheerder(s) en de inspectie milieuhygiëne worden betrokken. De belangrijkste items waarop de provincie een GRP beoordeelt zijn:

1. Wettelijke procedure en voorschriften;
2. Opbouw conform Leidraad Riolering;
3. Evaluatie van voorgaande plannen (wat is afgelopen planperiode gerealiseerd, in hoeverre komt dat overeen met wat verwacht werd, indien niet gehaald argumenteren);
4. Overleg met andere overheden (bijv. maatwerkoverleg en overleg met buurgemeenten over sanering van ongerioleerde percelen in het buitengebied en overleg met de nutsbedrijven over het één keer open leggen van de straat voor diverse werkzaamheden);
5. De relaties met andere plannen (bijv. het waterhuishoudingsplan, het milieubeleidsplan en het integrale waterbeheersplan van het waterschap);
6. Doelen, functionele eisen en maatstaven voor de komende planperiode (afgestemd op provinciale koers);
7. Nog niet aangesloten bebouwing:
   - sanering van ongerioleerde percelen in het buitengebied (overzicht, benodigde ontheffingen);
   - sanering van ongerioleerde percelen in de bebouwde kom (overzicht);
8. Aan te sluiten nieuwe bebouwing:
   - duurzaam bouwen;
   - aan te leggen rioolstelsel;
   - omgang met regenwater (maximaal afkoppelen, infiltratie schoon regenwater);
9. Overzicht bestaande voorzieningen (o.a. zijn alle overstorten bekend, toestand van objecten, ouderdom, knelpunten, basisinspanning) en het op een of meer overzichtskaarten weergeven van:
   - de locaties van overstorten en lozingen uit gemengde en gescheiden rioolstelsels;
   - een globaal overzicht van de op korte termijn aan te leggen voorzieningen, de te vervangen voorzieningen en de aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater;
   - de leeftijd van de rioleringen;
10. Strategie:
    - aanleg voorzieningen (nieuwbouw, bestaande bebouwing, buitengebied);
    - prioriteitsbepaling voor aanleg voorzieningen;
    - onderzoek (inventarisatie, inspectie, risicobenadering (o.a. lekkende riolen, grondwateroverlast), berekening, controle);
    - maatregelen (rioolslib, afkoppelen van verhard oppervlak (vindt een haalbaarheidsonderzoek plaats naar het afkoppelen van verhard oppervlak enz), gebruik duurzame materialen;
11. Middelen en kostendekking (personele middelen, maatschappelijke kosten en financiering, ook voor het buitengebied).

Bijlage 8 Richtlijnen waterparagraaf

Op grond van de Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) keurt de provincie bestemmingsplannen goed en geeft verklaringen van geen bezwaar in het kader van artikel 19 Wro-procedures. Op grond van het besluit van 3 juli 2003 tot wijziging van het Besluit op de ruimtelijke ordening maakt de watertoets met ingang van 1 november 2003 integraal onderdeel uit van dit toezicht. Ook op andere ruimtelijke plannen met waterhuishoudkundige aspecten is de watertoets van toepassing.

Bij alle ruimtelijke plannen met aspecten die vanuit water van belang zijn moet een waterparagraaf worden opgenomen. Deze waterparagraaf dient aan te tonen dat het proces is verlopen conform de watertoetsprocedure én dat water in voldoende mate in het plan is meegenomen. In algemene zin wordt de inhoud van de waterparagraaf getoetst op de volgende onderdelen:

1. Beschrijving huidige en toekomstige watersysteem binnen het plangebied en in het aangrenzende gebied (b.v. kwel- en inzijgingsgebieden, waterlopen en bodemkundige situatie in verband met maaivelddaling).
2. Motivering van de locatiekeuze en de inrichting van het plangebied in relatie tot de waterhuishouding.
3. Beschrijving toekomstige waterketen.
4. Beschrijving maatregelen ter bevordering van gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde.
5. Bespreking wateradvies van waterbeheerder (kwaliteit, kwantiteit, oppervlaktewater, grondwater en functiegeschiktheid), inclusief de wijze waarop er contact is geweest met de waterbeheerder (bijvoorbeeld verwijzing naar brief).
6. Motivering van eventuele afwijkingen van dit advies.
7. Commentaar van waterbeheerder op evt. afwijkingen en mitigerende en/of compenserende maatregelen.
8. Financiering, kostentoedeling, reserveringen.

De noodzakelijke invulling van de bovenstaande onderdelen is afhankelijk van de inhoud en grootte van het betreffende plan.

Deze richtlijnen passen wij toe bij alle plannen waarvoor een watertoets uitgevoerd moet worden en waarvoor de provincie een toetsende bevoegdheid heeft.

Kaarten